

OCCIDENTALI CONVERTITI LA ORTODOXIE

sase ipostaze mărturisitoare

Editie îngrijită de

Răzvan Codrescu

Cu un cuvânt înainte de

Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

[Editura Christiana](#)

Bucuresti 2002

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE

Am publicat adeseori - fie în presa exilului ("Cuvântul românesc" din Canada, "Buletinul" parohiei mele de lângă Washington¹ etc.), fie în presa din țară ("Puncte cardinale", "Ziua" etc.) - articole sau simple stiri despre convertirile unor americani la Ortodoxie. Aceste convertiri, din ce în ce mai numeroase, se fac în tăcere, fără fast și fără trâmbiță.

¹ *The Romanian Orthodox Episcopate of America, Virginia - "Holy Cross" Church, Alexandria (5150 Leesburg Pike, Alexandria VA 22302-1030).*

Dintre acesti convertiti, al căror zel pentru traditia ortodoxă este foarte mare, s-au ales si o seamă de ctitori de biserici, mănăstiri si schituri pe cuprinsul Americii, rugători în taină pentru lume, pentru America, pentru toate țările si pentru unificarea Bisericii în traditia si dreapta credință a Bisericii primare, fără inovatii moderniste, credinciosi asezămintelor celor sapte Sinoade Ecumenice, singurele adevărate.

Sunt de ani de zile în legătură duhovnicească si misionară cu majoritatea acestor biserici si mănăstiri. Cunosco lupta lor cu demonul orgoliului si însingurării impus de societatea si educatia americană, cu demonul insubordonării la disciplina ierarhică, rătăcirile lor, căderile si ridicările lor, mai altfel decât ale noastre, dar si marea lor stăruință în rugăciune si în strădania de a învăta ce este ascultarea si ce înseamnă omoforul ierarhicesc pentru o adevărată Biserică: fără ierarh, nu există Harul lui Dumnezeu, pentru că numai prin ierarh curge Harul spre preot. Acum, aproape toate aceste biserici si mănăstiri se găsesc sub jurisdicia unor episcopi canonici, fie sârbi, fie bulgari.

În ceea ce priveste viata monahală, relatiile mele sunt permanente cu trei schituri si cu trei mănăstiri de americani convertiti, precum si cu aproximativ 20 de biserici, împrăstiate de pe coasta de Est până pe coasta de Vest si din California până în Alaska².

Mai cu seamă în ultimii cinci ani, după aparitia cărții mele Christ is Calling You ("Hristos te cheamă"), am fost invitat în multe comunități americane ortodoxe spre a le vorbi si prin viu grai despre Ortodoxie, despre suferintele Bisericii Ortodoxe Române si despre toate încercările prin care a trecut poporul nostru. Am fost nu o dată surprins să descopăr ce mare influență are Ortodoxia asupra unor comunități americane: pe măsură ce Catolicismul (din ce în ce mai secularizat) si Protestantismul (despuiat de

2 Una dintre mănăstirile cele mai dragi mie, cu care am si avut strânse legături duhovnicesti, este mănăstirea de maici "Sfântul Paisie Velickovski", unde staretă este Maica Michaela, convertită de la Catolicism. De curând, mănăstirea s-a mutat din California în Arizona, unde au cumpărat terenul unei foste ferme (a se vedea, în acest volum, textul intitulat "Ortodoxia în Arizona", în care este povestită sfintirea bisericii mănăstirii, o trăitoare descriind bucuria celor de acolo că se află din nou sub o jurisdicție canonică si că simt din plin lucrarea Duhului Sfânt în comunitatea lor).

orice căldură spirituală) pierd evident terenul. Ortodoxia îl câștigă, prin predania unor preoti si monahi care aduc în sufletul omului american o vibrație nouă a credinței adevărate.

Dacă până nu prea demult răspândirea Ortodoxiei revenea aproape în exclusivitate rusilor, astăzi Ortodoxia românească își afirmă din ce în ce mai mult prezența, nu numai prin preoții din America (unde bisericile noastre sunt încă "nationale", slujirea făcându-se în limba română), cât mai cu seamă prin miracolul iradiant al mănăstirilor și vieții monahale din România, pe care americanii încep să o descopere cu emoție. În apropiere de San Francisco, în Forestville, unde a sălășluit, până la mutarea sa în Arizona, comunitatea monastică ortodoxă denumită "Sfântul Paisie Velicovski de la Neamt" (întemeiată de un călugăr rus, în urmă cu vreo 12 ani), chiliile călugărilor purtau, bunăoară, numele unor vechi vetre mănăstirești din România ("Sucevita", "Voronet", "Arbore" etc.), pentru că maicile de acolo - peste 90% convertite de la Protestantism, iar câteva și de la Catolicism - au vizitat România și au adus sub cerul Americii duhul viu al mănăstirilor românești, care influențează întreaga noastră viață națională, ceea ce americanilor li separe uluitor.

În orice biserică americană am fost invitat, am găsit convertiți de pe urma unor vizite în România. Din ce în ce mai mult, prioritatea Ortodoxiei românești se afirmă în planul credinței ortodoxe, fiindcă, după mărturisirea multora care vizitează fie Rusia, fie alte țări ortodoxe, renasterea monahismului în duh autentic ortodox nu este nicăieri atât de evidentă ca în România. Nici o altă țară ortodoxă nu pare să mai aibă astăzi atâția părinți spirituali, atâția duhovnici, atâția adevărați "stăreți", ca România.

Grăitor în această privință, printre atâtea altele, rămâne până azi textul pe care l-am expedit în traducere unor publicații din țară încă din 1997, tocmai ca pe o ilustrare a acestor afirmații (și socotesc cât se poate de nimerit că el stă în fruntea volumului de față³). Am întâlnit-o pe d-na McCann la o biserică rusă din New York, unde preotul este de origine română (origine pe care și-o descoperă acum cu prisos de bucurie spirituală) și unde duhul

3 Mary Magdalene McCann, "Ascultând glasul «lumii vechi» cu urechi care să audă..." (Tulburătoarea confesiune a unei actrițe americane convertite la Ortodoxie). Și când te gândești că, în cecitatea neocomunistă de acasă, noi ne credem interesanți prin... "Dracula Park"!

Ortodoxiei românești este astăzi cel puțin la fel de prezent ca și cel al Ortodoxiei ruse.

Nu mă miră - ci îndrăznesc să văd aici semnul iconomiei divine - că acest fenomen al "întoarcerii la izvoare" (a se vedea mai ales substantiala mărturie a Părintelui Placide Deseille: "Pelerin spre izvoare"), al (re)descoperirii duhovnicești a Răsăritului ortodox, adică a adevăratei Tradiții apostolice și patristice, se regăsește la fel de viu și în aria Occidentului european, la oameni de originile, vârstele și condițiile cele mai felurite (printre care nu lipsesc nici cazurile de evrei convertiți, tot mai numeroase și în lumea americană⁴, ce au un grad de complexitate psihosocio-culturală demn de o atenție aparte).

Salut inițiativa Editurii Christiana de a publica această carte mărturisitoare, ce, dincolo de circumscrierea unui fenomen spiritual de o importantă majoră pentru prezentul și viitorul întregii lumi creștine, ne redă și nouă - ortodocșilor în general și românilor ortodocși în particular - conștiința mai limpede și mai responsabilă a dimensiunii duhovnicești a propriei Tradiții, pline de slava dumnezeiască a Răsăritului de Sus.

Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

NOTĂ EDITORIALĂ

În România, majoritatea textelor reunite în acest mic volum au apărut inițial, de-a lungul ultimilor șapte ani, în revista sibiană *Puncte cardinale* (de unde unele dintre ele au fost reluate și în alte publicații, sau au cunoscut, ulterior, și alte versiuni românești), căreia îi multumim pentru îngăduința de a le tipări laolaltă, cu minime ajustări de natură editorială. Fac excepție textul semnat de fratele întru Hristos Ioan E. Weiss¹ ("Ortodoxia este respirația

⁴ A se vedea, pentru aria americană, textul intitulat "Uluitoarea convertire" din recenta mea carte *Homo americanus. O radiografie ortodoxă*, Editura Christiana, București, 2002

¹ Eric Weiss, botezat cu numele de Ioan la vârsta de 33 de ani, s-a născut într-o familie evreiască strămutată din România în Israel pe vremea regimului

sufletului meu"), care, din câte știu, vede acum pentru prima oară lumina tiparului în versiune românească, precum și textul lui Maxime Egger despre "Cazul Kallistos Ware" (cf. *Addenda*), preluat din volumul *Împărăția lăuntrică* (Editura Christiana, București, 1996), tradus de Maica Siluana Vlad. Traducerea celorlalte texte antologate aici aparține fie Părintelui Gheorghe Calciu (Magdalene McCann, relatarea voit anonimă "Ortodoxia în Arizona", textul din *Addenda* despre "Cazul Seraphim Rose"²), fie tânărului preot Toderiță Rusu, doctorand al Părintelui Galeriu (interviul cu danezul Nicholas Michael, revizuit aici de Gabriela Moldoveanu), fie lui Codrin V. Smirnoff (Maxime Egger despre sine însuși), fie subsemnatului (Placide Deseille³). Precizările sau complinirile puse între paranteze drepte aparțin fie traducătorilor respectivi, fie îngrijitorului editiei. Putinele note de subsol sunt de origine auctorială. Regimul majusculilor și "stilul" punctuației n-au putut fi rigid unificate, apărând diferite în funcție de obiceiurile autorilor/traducătorilor și/sau de anumite accente contextuale.

Mărturiile directe n-au fost reținute aici pe criterii de importanță sau de notorietate, ci au încercat să acopere *ipostaze diferite ale umanului* (o actriță mamă a doi copii, un fost muzician de clasă, un intelectual cu renume

comunist. Tânărul evreu iluminat întru Hristos a petrecut multă vreme în Franța și s-a apropiat de mediile ortodoxe de acolo (păstrându-i o deosebită prețuire distinsului teolog Olivier Clement). Emotionantul său apel la unitate interreligioasă și interconfesională (pe care îl pregătise și în versiune franceză) datează din 1997. Versiunea publicată aici îi aparține, autorul fiind un excelent vorbitor de limba română. Pentru o anumită receptie îngust-ortodoxistă, textul său este, probabil, cel mai incomod dintre cele incluse în culegerea de față. Fratele Ioan mi l-a încredințat prin 1998, atât ca o bază de discuție în particular, cât și pentru o eventuală publicare în pagina creștină săptămânală a cotidianului *Ziua*, unde n-a ajuns să apară. De atunci, nu fără un sincer regret, i-am pierdut urma fratelui Ioan. Am încredințarea că nu se va supăra că i-am făcut textul public în contextul acestui volum, pe care-l întregeste cu remarcabil folos.

2 Cf. și prefata volumului Serafim Rose, *Descoperirea lui Dumnezeu în inima omului*, Asociația Filantropică Medicală "Christiana", București, 1996.

3 Textul se regăsește (cu unele diferențe structurale), într-un context mai larg și într-o altă traducere (Dora Mezdrea), în volumul *Nostalgia Ortodoxiei*, Editura Anastasia, București, 1995.

jurnalistic, un preot-monah romano-catolic, un crestin ortodox de origine evreiască, o simplă si pioasă călugărită americană), în *Addenda* am asezat două texte de egală relevanță, dar care nu constituie mărturisiri directe, ci evocări ucenicești.

Părintele Gheorghe Calciu, căruia i se datorează o însemnată parte a acestei cărți, a avut bunăvointa să scrie si o prefață autorizată si principală lămuritoare. Titlurile (preluând, de obicei, sintagme-cheie ale autorilor), ca si subtitlurile (ce definesc pe scurt "ipostazele" respective), sunt editoriale.

Se cuvin multumiri tuturor celor care, într-un fel sau altul, direct sau indirect, si-au adus aportul la alcătuirea si definitivarea acestei cărți, ce-ar putea fi considerabil amplificată într-o editie viitoare, în măsura în care "provocarea" se va dovedi de folos...

R. C.

 Sase ipostaze mărturisitoare

MARY MAGDALENE McCANN

MARY MAGDALENE McCANN

ASCULTÂND GLASUL "LUMII VECHI"

CU URECHI CARE SĂ AUDĂ...

(Tulburătoarea confesiune a unei actrite americane convertite la Ortodoxie)

Dacă cineva mi-ar fi spus acum cinci ani că viața mea va fi în mod profund schimbată de ființele unui loc și ale unei culturi atât de îndepărtate de sofisticatul, tehnologizat și progresivistul mod de viață american, ființe dintr-un loc total nefamiliar mie, dar îmbrățișând secole de istorie, aș fi respins această posibilitate, ca pe un non-sens. De altfel, eram foarte constientă de diferitele influențe exercitate asupra vieții mele; ele erau, așa credeam eu, în special cele de aici și de acum, cu urmări imediate și vizibile. Atunci, prin harul Domnului, un glas s-a auzit din înalt și, în marea tapiserie lucrată de Creator, firul meu s-a întretesut cu firul incandescent numit **România**.

La vremea când miracolul a avut loc, nu am realizat imediat chemarea: la început, urechile mele n-au putut să audă... Misterioase sunt căile Domnului! Până în acel moment din viața mea, după lungi ani de frustrare spirituală, fusesem sigură că eram, în cele din urmă, pe adevăratul meu drum. În pragul vârstei de 40 de ani, începusem să cred că, în aceste zile și în acest secol, nu mai este posibilă existența unei tradiții religioase pure. Am fost crescută în tradiția protestantă, ca prezbiteriană. Încercasem sincer în prima tinerețe, dar și mai târziu, după 30 de ani, să aflu înțelesul real al învățăturilor acestei biserici, dar nu reusisem să-l găsesc. Așa că am început să-mi caut hrana spirituală în altă parte. Totuși, credeam că ar fi posibil, chiar și într-o vreme "fără Dumnezeu" ca a noastră, să se facă o artă sacră, iar sufletul umanității să strălucească, în ciuda întunecării orizontului, pentru sărmanii descendenți ai lui Adam. M-am străduit din răspuțeri să-mi aduc modesta mea contribuție la înălțarea sufletului omenesc.

Ca artistă de teatru, am hotărât să ofer producții spirituale oamenilor frământați de întrebări reale și însetați de adevăr. Am pus în scenă o piesă într-un act, mai puțin cunoscută, a poetului irlandez Yeats, intitulată *Învierea*, în turneul cu acest spectacol, la festivalul de teatru din Edinburgh, Scotia, am văzut, în interpretarea unei companii de teatru românești, ceea ce eu căutasem dintotdeauna: *o sacralizare a artei teatrale*. Talentatul regizor român Andrei Serban a conceput și-a realizat, cu trupa Teatrului National din București, acea *Trilogie antică*, după *Medeea*, *Troienele* și *Electra*. Experiența excepțională la

care am putut lua parte, ca spectator la această piesă, a însemnat o cotitură în viața mea. Mi s-a deschis atunci o poartă necunoscută mie; mă simteam de-acum pregătită, parcă, să întâlnesc ceva și mai mare, ceva și mai înalt decât teatrul sacru: **Biserica**.

La întâlnirea pe care am avut-o, după spectacol, cu artistii români, am încercat cu insistență să aflu cum de a fost posibil ca ei să realizeze o creație teatrală atât de neobisnuită; *ce au ei - sau ce știu ei - pe care noi, aici în Vest, nu-l avem și nu-l stim?* Nimeni n-a dat un răspuns întrebărilor mele repetate. Unul dintre acești străluciti actori de teatru, Claudiu Bleont, a auzit întrebarea mea mai adâncă, întrebare pe care nici nu stiam măcar că mi-o puneam. M-a auzit întrebând: "Unde să găsec oare Biserica cea adevărată?". Acea Biserică pe care o căutasem cu disperare dintotdeauna, de copil încă, aceea pe care inima mea o presimtea că trebuie să existe pe undeva, în vreun fel! Poate numai în lăuntru nostru! Claudiu Bleont mi-a spus emfatic: "Oricât de multi oameni ai întreba, de oricât de multe ori ai întreba, nu vei primi un răspuns în cuvinte". Apoi a continuat, pe un ton categoric: "Trebuie să vii în România! Atunci ai să înțelegi!", îmi amintesc exact ce am gândit atunci: "Păi sigur, ce să zic, iată-mă pe mine, o femeie fără bărbat și cu doi copii mici, străduindu-mă din răsuputeri să supravietuiesc la New York, iar tu-mi spui mie să vin în România!"...

Incredibil, dar m-am urcat în avion! În primele două zile petrecute la București, am văzut repetițiile la o minunată punere în scenă a piesei *Romeo și Julieta*, la Teatrul National, în regia talentatei Beatrice Bleont, soția lui Claudiu. Încă o dată, munca lor avea un nivel înalt, mai înalt decât tot ceea ce văzusem în alte părți. Mi-am muscat limba din nou, dorind să întreb și să aflu cum de era posibilă o artă de acest calibru.

A treia zi, m-am dus cu mașina de la București până la trecătorile muntoase din Nord, străbătând orase cenusii, cu blocuri de locuit din beton, aproape ruinate, pe drumuri nepavate, alături de căruțe trase de cai, cu țărani și cu familiile lor. În cele din urmă, am ajuns la locurile unde întrebările mele aveau să primească răspunsurile fără cuvinte... Eram în lumea mănăstirilor creștine ortodoxe ale Moldovei și Bucovinei. Stând tăcută în umbra adâncă a Mănăstirii Văratec, genunchii mei s-au îndoit instinctiv și m-am trezit îngenuncheată pe acel pământ binecuvântat. Pe obraji îmi curgeau lacrimile. După încă cinci zile, totul în mine a început să se schimbe. Stând în fata icoanelor Maicii Domnului, vechi de secole, am vărsat lacrimi care erau în

mine de zeci de ani. Niciodată nu mai plânsesem. Nici nu stiam că pot plânge... Simteam cum mi se frânge cosul pieptului ori de câte ori căutam să pătrund întelesul acelor mănăstiri pictate; inima mea își depășea limitele, revărsându-se în afară. Pricina era puterea învățăturilor lui Hristos revelate în frescele care acopereau fiecare centimetru pătrat din peretii bisericilor, atât în interior, cât și în exterior. Și mi-a fost dat să înțeleg! Nu teatrul era ceea ce căutam, ci acel ceva din care arta sacră nu-i decât o răsfrângere: învățăturile originare ale lui Hristos, ale Dumnezeuului Cel Viu, intacte, chiar în epoca noastră coruptă; acestea erau cele către care fusesem adusă, în liniste și scâldată de rugăciunile reverberate ale miilor și miilor de fiinte care își închinaseră - și continuau să-si închine - vietile lor acestei înalte chemări care este trăirea monastică, am fost primită înapoi, în *turmă*, cu prisos de bucurie. Călătoria mea era totuși departe de a fi împlinită. Fusesem *doar pusă pe cale*. A trebuit s-o iau ca pe un dar binecuvântat.

M-am întors, de atunci, de două ori în România: prima oară, ca să-mi botez ortodox fiica, avându-i ca nasi pe Beatrice și Claudiu; a doua oară, mai recent, cu fiul meu, care și el a ales să se convertească și să se boteze ortodox. Acum eu sunt ortodoxă și am fost binecuvântată să-mi găsesc o biserică adevărată în New York - casă pentru familia mea - având un călugăr român de la Putna, preotul fiind el însuși de sânge românesc și cu multi enoriasi români, în recenta călătorie a preoților bisericii noastre în România, s-au legat frumoase prietenii cu numerosi monahi români. De asemenea, în vizita pe care eu și fiul meu am făcut-o, am fost primiți cu multă căldură, generozitate și dragoste de către călugării și călugăritele cu care am avut prilejul să ne întâlnim.

Sunt multe căi prin care noi, americanii, am putea răspunde dragostei lui Dumnezeu, căi ce ne-au fost constant arătate, prin intermediul celor care și-au dedicat lucrarea lor de o viață auto-purificării și ajutorării altor fiinte umane. Desigur, le-ar fi și lor de ajutor dacă noi am deveni constienți și recunoscători față de neprecupetita lor strădanie în slujba lui Dumnezeu și a semenilor, fiind noi însine incluși în această strădanie. Monahii români au fost profund impresionati auzind cum credința ortodoxă devine cunoscută multor neortodocși din America. Ei au fost și mai surprinși să afle că unii dintre noi doresc din toată inima să-i ajute în lucrarea duhovnicească desfășurată în mănăstirile din România. Desigur, rugăciunile noastre pentru ei le sunt folositoare. Avem și noi multe daruri spirituale, pe care le-am putea împărtăși cu această "lume veche", care are atâtea să ne învețe.

Dumnezeul meu, dă-mi urechi ca să-Ti ascult chemarea, de oriunde mă aflu si oriunde mă îndrept!

(în românește de Pr. Gheorghe Calciu)

 NICHOLAS MICHAEL

ÎN SFÂRSIT, ACASĂ

(Interviu realizat de Pr. Toderită Rusu la Aarhus, Danemarca, cu un convertit la Ortodoxie: Nicholas Michael)

Pr. Toderită Rusu: *V-as ruga să faceți o trecere în revistă a biografiei dumneavoastră de până acum, pentru ca să fiți mai bine cunoscut de către credinciosii Bisericii noastre Ortodoxe...*

Nicholas Michael: Am 36 de ani, m-am născut si locuiesc în Regatul Danemarcei. Viata mea nu a urmat calea pe care ar fi dorit-o părintii mei, în iubirea lor față de mine. La 16 ani, am devenit narcoman si alcoolic. Viata mea s-a surpat chiar înainte de a începe. M-am înscris pe o cale a suferintei spirituale, emotionale si fizice, de care nu m-am putut desprinde timp de încă 16 ani. Pentru cei ce n-au străbătut un astfel de drum al patimilor, ororile si degradarea sunt inimaginabile.

N-am fost educat într-o atmosferă creștină, dar întotdeauna am căutat "ceva", un "ceva" oricum "nepământesc". O vreme mi s-a părut că acest "ceva" l-am găsit în droguri si în alcool.

Am avut înclinații artistice si, vreme de câțiva ani, cu tot viciul meu, am fost chiar muzician.

În mod inexplicabil, pe când eram tot mai asaltat de demonul betiei, a început să mă fascineze povestea vietii împăratului Nicolae al II-lea al Rusiei. N-a fost doar un interes oarecare, în stările mele de mare narcoză, doream să citesc si să meditez asupra unor fotografii vechi, negre si arse, vroiam să mă îmbăt si să ascult vechea muzică liturgică rusească, îmi venea să urlu!

Simteam nevoia să plâng pentru acest conducător imperial ortodox și pentru familia lui, pentru tragica soartă a acestei țări mari. Zbuciumul a durat multi ani.

La 31 de ani, eram extrem de bolnav, atât psihic cât și fizic; la un pas de moarte. Aveam nevoie de ajutor și, ca din întâmplare, am întâlnit o comunitate de oameni buni, salvati ei însisi de la alcoolism și narcomanie. Ei mi-au sugerat să caut o soluție spirituală, pentru că, după spusa lor, cauza vietii mele mizerabile și a suferinței nu era alta decât o gravă criză de ordin spiritual. Am întrerupt băutura și drogurile brusc, într-o zi. Atunci m-au cuprins negurile spaimei și L-am rugat mult pe Dumnezeu să-mi deschidă o altă cale, o cale a Lui.

Am plecat spre Sankt Petersburg în vara anului 1995, dornic să văd unde locuise împăratul Rusiei cu familia lui. Am ajuns la Tsarskoe Selo, unde era reședința imperială. Am participat la Sfânta Liturghie, pentru prima dată în viața mea, în mica biserică a palatului lui Alexandru, și am fost uimit de atmosfera spirituală a slujbei.

După trei luni de luptă cu ispita de a bea, sufeream încă atât de teribil încât transpiram și tremuram întruna.

Am simțit chemarea să mă rog Sfântului Tar Martir Nicolae [sanctificat în anul 2001]. Deoarece acestuia nu i se zugrăvise încă o icoană, m-am rugat dinaintea icoanei Sfântului Nicolae, Făcătorul de Minuni, și totdeodată, cu rugăciune mută, Tarului Martir. Nestiind rugăciuni, m-am rugat din inimă: pentru toate rubedeniile mele, pentru a mă întoarce cu bine acasă, pentru cersetorii din fata bisericii.

Deodată, ceva s-a petrecut în mine. Inima mea s-a umplut de o înțelegere, nouă, și m-am putut convinge pe mine însumi să încep o viață altfel rânduită, curată și plină de rugăciune. Am avut descoperirea că Sfintii îngeri au plâns tot timpul zilelor mele de viciu și că n-a fost niciodată în voia lui Dumnezeu să păcătuiesc, torturându-mă de moarte.

După Sfânta Liturghie, prietenii m-au întrebat ce se întâmplase. I-am privit straniu. Le-am spus că nu știu, dar că m-am simțit bine. Din ziua aceea, ispita de a bea m-a părăsit și nu s-a mai întors. Aceasta s-a întâmplat cu patru ani în urmă...

Ajuns acasă, am simțit o recunostință fără margini, care îmi cerea să rostesc neîncetat, în sinea mea, cuvântul "multumesc". Dar nu venise încă vremea să devin ortodox, în orasul meu, nu era biserică ortodoxă. Cea mai apropiată se afla la Copenhaga, la câteva sute de kilometri. I-am trimis o scrisoare preotului de acolo, însă n-am primit răspuns...

Mi-am amenajat un mic loc de rugăciune, în casă, și început să mă rog lui Dumnezeu, de unul singur. Fără un îndrumător a fost foarte greu, căci calea era plină de capcane și ispite, în patru ani, viața mea lăuntrică a intrat încet-încet în declin, din cauza lipsei de comuniune cu alți ortodocși. Atunci s-a întâmplat altă minune. La școala locală de diaconie a venit un preot român ortodox, care a rămas vreo cinci luni. Evlavia acestui preot mi-a întetit flacăra credinței, gata să se stingă. Apoi, la biserică ortodoxă rusă din Copenhaga a fost numit un nou preot. L-am întâlnit... și Calea a început să mi se deschidă iarăși.

Un preot deosebit din Statele Unite mi-a trimis atunci o multime de cărți și materiale religioase, precum și un extraordinar dar în vederea apropiatului Botez - o aschie nepretuită din Sfânta Cruce a Domnului.

Preotul rus a hotărât să mă boteze, pe 16 iulie 1999, cu numele de *Nicolae*, după cel al Tarului Martir. Poate că Dumnezeu m-a găsit pregătit acum, după patru ani de rugăciune și grele încercări de tot felul. Acum, simt că mă întorc, în sfârșit, Acasă!

Pr. T. R.: *Cum vedeti si apreciati dumneavoastră credinta ortodoxă?*

N. M.: Credința ortodoxă mi-a oferit o dragoste și o îngăduință pe care niciodată nu le-am găsit altundeva, poate doar la iubita mea mamă și la părintii ei. Dar mama și bunicii îmbătrânesc și mor. Credința ortodoxă nu moare. Este întotdeauna viată deplină. Ortodoxia mi-a oferit mijloacele spirituale de folos în toate situațiile: întristare, bucurie, pătimire, supărare - orice. Mi-a oferit o lucrare zilnică și un ciclu duhovnicesc de trăire adevărată, cea mai profundă întoarcere către mine însumi. Venirea la credința lui Hristos, Domnul nostru, este un bine ce nu seacă, niciodată.

Multi creștini ai altor denominațiuni interpretează de unii singuri Sfânta Scriptură, fără a înțelege în Duh Cuvântul lui Dumnezeu. Așa ceva este imposibil în Ortodoxie, datorită comorii duhovnicești care este învățătura Sfinților Părinți ai Bisericii. Găsim în scrierile filocalice referiri la toate

situatiile fundamentale de viatã si solutii având totdeauna rãdãcini în Sfintele Scripturi. Cine sunt eu ca sã cred cã pot citi de unul singur Scriptura si ca sã interpretez de capul meu Cuvântul lui Dumnezeu?!

Pr. T. R.: *Sunt încântat cã ati înteles perfect spiritul Ortodoxiei în această problemã a interpretãrii Scripturii, care, dacã ar fi priceputã de toti, multe schisme si dezbinãri s-ar evita.*

N. M.: Cred cã e aici o formã de megalomanie. Dacã am putea întelege singuri Biblia, fiecare ar putea deveni sfânt. Dar nu e asa. Eu am început sã studiez *Filocalia* cu un preot, apoi am înmultit rugãciunea în acord cu lecturile din scrierile Sfintilor Pãrinti. Am cumpãrat nu demult o Biblie organizatã dupã ciclul pascal, cu comentarii din Sfintii Pãrinti, în acest fel mã simt si în sigurantã, si cãlãuzit de învãtãturile Sfintei Traditii. A citi Biblia fãrã un îndrumãtor e ca si cum ai încerca sã înlegi o tezã de doctorat, de 1200 pagini, având doar... scoala primarã!

Mai mult chiar, acele rânduri din Sfânta Scripturã înlese de un om obisnuit în literã, iar nu în Duh, îi vor exalta *ego-ul* în cel mai nesãnãtos mod, biruind smerenia necesarã si autenticã, fãrã de care nimeni nu poate sã se roage si sã mediteze la Adevãr. De altfel, rezultatele citirii Bibliei fãrã o îndrumare în dreapta credinã se pot vedea la tot pasul. Multi membri ai diferitelor denominatiuni pretind cã Duhul Sfânt îi ajutã sã interpreteze Scripturile, când, în realitate, pe ei îi ghideazã mândria devastatoare din propriul lor eu.

Sfânta Ortodoxie are o retea de sigurantã spiritualã ce previne această situatie. Nu înleg nici mãcar cum functioneazã ceasul de mãnã! Cum as putea eu interpreta cuvântul lui Dumnezeu dupã propria-mi minte?! Diavolul simuleazã cele ce vin de la Dumnezeu, dar poate face aceasta numai prin patimi si concupiscentã. Când experiazã progresul spiritual, omul învatã sã recunoascã amãgirile, care sunt senzuale, niciodatã spirituale. Cu cât cineva practicã mai mult rugãciunea, cu atãt diavolul va încerca sã-i slãbeascã duhul credintei, manifestându-se, deghizat, în felurite chipuri. Libertatea sexualã, umanismul si ecumenismul contemporan sunt doar câteva dintre aceste deghizãri, slãvite de cãtre toate societãtile democratice, cãci diavolul se poate preface chiar în "înger de luminã". Ele primesc laolaltã numele de "crestinãtate naturalã si modernã", sub pretextul cã "Dumnezeu doreste o Bisericã Crestinã

Pentru a evita astfel de capcane, adevărații creștini trebuie să cunoască învățătura dogmatică a Bisericii Ortodoxe și pericolele descrise de sfinții apologeti ai Ortodoxiei.

Pr. T. R.: *Mi-a plăcut ideea potrivit căreia Occidentul și-a confectionat propriul creștinism. Ideea vă aparține...*

N. M.: Creștinătatea nu are nevoie să fie "modernizată" sau "reînviată" de către o societate modernă pentru a se "potrivi" timpurilor de azi. Mesajul spiritual deplin al creștinătății este conținut în Sfânta Tradiție, Sfânta Scriptură, Sfânta Liturghie și Sfintele Taine. Aceste valori sunt nedegradabile în timp, fiind deasupra timpului, iar Hristos, Domnul nostru, a întemeiat doar o singură Biserică. Nu două, trei sau patru! El a întemeiat ceea ce este astăzi Biserica Ortodoxă.

Cred că am fost călăuzit către această Biserică-Una pentru rugăciunile Sfântului Martir Nicolae, Tarul Rusiei. El este pentru mine modelul ideal de tată, soț și adevărat credincios. Toate relatările demne de încredere ne spun că a fost modest, iubitor, foarte loial și perseverent de-a lungul vieții sale. A fost conducătorul celui din urmă imperiu creștin ortodox, cu adevărat iubitor de Dumnezeu și plin de smerenie, îl cinștesc foarte mult pentru că s-a încredințat lui Dumnezeu în toate și a purtat crucea grea a muceniei cu răbdare și nelimitată îngăduință. El a înțeles în inimă că adevărul este că omul nu poate trăi negându-și condiția de făptură a lui Dumnezeu. A fost cinștit și iubit de către oamenii simpli și țărani din Rusia. Cea mai mare grijă a sa a fost întotdeauna binele Rusiei și al oamenilor de rând. Familia imperială a suferit grelele încercări ale captivității și morții cu o credință nemărginită. Cele din urmă cuvinte ale Tarului, când a fost executat de către criminalii bolșevici, au fost: "Iartă-mă, Tată, că nu știu ce fac". El și iubita sa familie martirizată merită prosternarea noastră, a tuturor creștinilor ortodocși, împreună cu toți noii martiri ai Rusiei, ai României și ai altor țări prigonite de vrăjmasii Ortodoxiei.

În urma acestor dezastruoase pierderi din lumea ortodoxă, foarte multe suflete au căzut victimă sectelor și ciudatelor denumiri așa-zis "creștine". O, Doamne, primește-ne pocăința și iartă-ne! Doar preoții credincioși și evlavioși ai Bisericii Ortodoxe îi pot întoarce la Adevăr pe bietii oameni. Tineretul din Vest ar putea descoperi bogăția Ortodoxiei, dacă ar cunoaște țările ortodoxe și istoria lor.

Psihologia si filosofia nenutrite de dreapta credință au fost absorbite de fenomenul *New Age*, îndepărtând si mai mult constiintele confuze de la Cel ce este Calea, Adevărul si Viata. Chiar si ortodocsii sunt ispititi să opteze pentru "solutia terapeutică sau psihologică" în momentele de dificultate. Dar armele într-adevăr bune nu sunt altele decât Sfintele Taine ale Bisericii, viata liturgică, neîncetata rugăciune, iubirea de semeni, lucrările de caritate, discrete, asa cum ne învată Mântuitorul.

A-l tine pe diavol la distanță presupune o luptă în care eu de multe ori simt sprijinul Patronului meu. Faptul că-i port numele îmi impune respect si-mi dă puterea să n-o apuc pe un drum nedemn de măretia duhovnicității iui imperiale, în acest fel, Sfântul Tar mă ajută tainic, zi de zi. Pe măsură ce înaintez, mă simt tot mai păcătos, îl rog zilnic pe Hristos să-mi dea smerenie si să pot fi de ajutor celor robiti de narcomanie si alcoolism. Nu voi uita niciodată iadul din care abia iesisem când Tarul m-a lăsat să-i văd mijlocirea pentru mine dinaintea lui Hristos, Dumnezeuul nostru.

Cei ce-si doresc să crească duhovniceste trebuie să rămână în Biserica dreptmăritoare, sub binecuvântarea Episcopului si a Preotului, îndrumati de Duhovnic; să se simtă mădulare vii în Trupul tainic al lui Hristos, chiar si acolo unde nu există biserici de zid. Să se simtă persoane, în comuniune liberă cu Hristos si Biserica Lui, văzută si nevăzută, luptătoare pe pământ si biruitoare în cer. Noi însine, ca verigă în Sfânta Traditie, desi nedemni, suntem Biserica, suntem Traditia Ortodoxă vie, atâta vreme cât rămânem nedespărțiti de ea prin vointă si faptă.

În încheiere, permiteti-mi să citez rugăciunea alcătuită în captivitate de Tarina Martiră Olga Nicolaevna, fiica Tarului Martir: "Dă-ne, Doamne, răbdarea Ta acum, / în zilele durerii noastre, / furia norodului s-o îndurăm, / si chinul supliciului. / Sfântul Mir al iertării Tale / să curete păcatul nostru si al semenilor nostri, / cu blândetea mielului jertfit / să purtăm, asemenea Tie, / o cruce însângerată. / Si când omul de nimic are mai multă trecere, / iar nebunii vin să ne prade, / să suferim rusinea cu umilintă, / o, Mântuitorule, ajută-ne! / Iar când ceasul trecerii pe cea din urmă poartă a-ngrozirii vine, / insuflă-ne puterea să ne rugăm zicând: / *Tată, iartă-i pe ei!* / Domnul nostru să ne mântuiască / si să ne ocrotească pe toti. Amin!"

Pr. T. R.: *Vă multumesc si vă felicit pentru autentica înțelegere si trăire în spiritul ortodox. Nu mă îndoiesc că veti fi un bun misionar printre danezi.*

(în românește de Pr. Toderiță Rusu)

MAXIME EGGER

CUM AM DEVENIT ORTODOX

(Un ziarist elvetian convertit la dreapta credință și devenit slujitor al lui Hristos)

"Ce putem face oare pentru ca Dumnezeu să nu dispară între rândurile unui text?"

(Georges Khodr)

Cum am devenit ortodox? Iată întrebarea care, fără îndoială, mi-a fost pusă cel mai des în ultimii ani. În general, am evitat răspunsurile transante. Astăzi, când, după lungi ezitări, consimt să răspund, luând condeiul nu pot să nu-mi spun că sunt totuși cât se poate de imprudent, ba chiar inconstient, să accept un demers atât de dificil și delicat. Dificil, pentru că, la urma urmei, este imposibil să dezvălui în câteva pagini rezultatul unei înaintări spirituale care a durat ani întregi. Delicat, pentru că în acest parcurs există (ca în orice înaintare spirituală) o taină propriu-zis inexprimabilă, o dimensiune atât de profundă și intimă încât ezit la nesfârșit să vorbesc despre ea. Dar, dacă mâna îmi tremură, este mai cu seamă din teama ca nu cumva, slăvindu-L pe Dumnezeu, să mă slăvesc în ascuns și pe mine însumi.

Am folosit mai sus cuvântul "înaintare". As fi putut să vorbesc la fel de bine despre o serie de "tregeri", în sens pascal, succedându-se de la moarte la înviere, căci aceasta este povestea mea. Văd cu adevărat întreaga-mi viață ca pe o scară continuă, ca pe un pelerinaj interior și ca pe un suis mereu reluat către împărăția Cerurilor, cea dintre noi și din noi înșine. Pe această cărare nu-ți lipsește nimic din ceea ce alcătuiește existența înșasi, dar mai ales întâlnești

oameni prin care (fără să fii întotdeauna constient) Dumnezeu însuși îți vine în întâmpinare, îndrumându-te.

Itinerariul meu spiritual și diferitele sale etape... Ce-ar fi de spus? Mai întâi... copilăria... într-o familie catolică, mai degrabă pioasă decât rigolistă, cu catehismul și slujba religioasă mai mult sau mai puțin "obligatorii". Apoi, îndată după confirmare [ritualul de îmbisericire în sens plinar, adică accederea la Tainele Bisericii Romano-Catolice], a venit timpul revoltei adolescentine împotriva unei Biserici judecate (cu sau fără dreptate) drept fariseică, ipocrită, moralizatoare, culpabilizantă; revoltă care m-a făcut să arunc pruncul (adică pe Hristos) cu scândătoare cu tot (adică instituțiile și dogmele Sale).

Pot spune că de pe la 15 ani devenisem agnostic, însă adânc muncit de marile întrebări metafizice: Cine sunt? Care-mi este scopul vieții? De ce suferința și moartea? etc. Sosise timpul căutărilor. Lectura marilor autori existentialisti, studiile de sociologie, angajamentul cultural și jurnalistic... toate acestea mă entuziasmau, însă nimic nu mă multimea pe de-a-ntregul. Parcă dăinuia în mine un gol secret. Intuiam că omul nu poate să-și fie propriul sens, să-și fie izvorul propriei sale vieți, în cele din urmă, obsedat de neîmplinire, obosit de "micile eternități ale plăcerii" în care mă regăseam zilnic, m-am hotărât, în 1983 (data consacării mele ca ziarist), să-mi iau un an de odihnă, un an al bilanțului și al contemplării, un an sabatic, care să-mi îngăduie realizarea unui vis mai vechi. Așa se face că am petrecut cu totul vreo nouă luni prin tinuturile subcontinentului indian. Orientul - în această călătorie atât de bogată și de tulburătoare încât nu am încetat nici până astăzi să mă bucur de roadele ei - mi-a fost ca o vreme a deșteptării, iar una dintre experiențele capitale mi-a fost dat să o trăiesc în desertul Thar din Rajasthan.

Învins - și sufleteste, și trupește - de rigorile drumului, am descins în zori de zi pe malul unui iaz în care se oglindea un templu. Acolo, în linistea și în singurătatea răsăritului, în transparenta cristalină a apei și a aerului, am fost deodată ca acoperit de o forță a păcii, a plenitudinii, a luminii. Lacrimile îmi curgeau abundente, fără motiv, între lume și mine, brusc, era comuniune, era armonie, era iubire. După aceea, nimic nu a mai fost ca înainte. Atins în adâncul sufletului, o altă dimensiune a conștiinței se deschisese în mine. Într-adevăr, există, în adâncul ființei și al lumii, o Forță, o Ființă, o Prezentă infinită, dincolo de spațiu și timp, dincolo de realitatea pe care o sustine, într-adevăr, omul este un amestec de finitudine și infinitate, de temporalitate și eternitate, în acel moment, această Ființă, această Alteritate absolută, era încă

ceva impersonal. Nu avea nici nume, nici chip. Si nu îndrăzneau încă să o numesc Dumnezeu, însă era!

La înapoierea mea acasă, în Elvetia, timpul întrebărilor retrospective si introspective a sosit în mod firesc. Existenta acestui Cu-Totul-Altceva, a cărui intuitie o avusesem, mă repunea în criză, întrebările mă asaltau haotic: cum urma să-mi fie afectată viata de cele petrecute? Puteam oare să continui ca mai înainte, căutând iarăsi aceeasi fericire facilă si superficială, când în mine ardea dorul de infinit si de eternitate? Autori precum K. G. Dòrckheim si Rene Guenon m-au ajutat să înțeleg, să pun în cuvinte ceea ce mi se întâmplase. Totul se limpezea: ca să rămân în contact cu această Fiintă supremă, Principiu al oricărei fiintări, trebuia să mă purific, să mă eliberez de *ego*-ul, ca si de iluziile mele. În acest scop, cărțile nu mă mai puteau ajuta. Trebuia să pornesc neîntârziat la *fapte*. Se impunea un exercitiu de transformare spirituală. Alte câteva întâlniri si anumite înclinatii estetice îmi dădură impulsul final: epoca *Zen*-ului putea începe!

Laic, fără dogme ori credinte, "neutru" si deci universal, axat pe experienta nemijlocită a spiritului omenesc, iar nu pe studiul vreunor texte, *Zen*-ul îmi convenea de minune. Prin rigoarea si exigentele sale, dublate însă de o uimitoare si perpetuă noutate, practica *Zen* a avut un rol fundamental pentru întregul meu parcurs ulterior. Lucrarea aceasta, de golire si de curățare, de sedimentare si de aprofundare, de deschidere interioară, va redestepta în mod paradoxal si tainic harul botezului meu. Într-o zi, în plină sedintă *Zen*, chipul lui Hristos se înalță iarăsi din mine, reizbucnind din tainicele străfunduri ale fiintei mele. Teribil umorul lui Dumnezeu, care scrie drept cu linii curbe: acea fiintă "impersonală si abstractă", de care devenisem constient în India, căpăta, prin practicarea unei forme impersonale de meditatie, un chip si un nume de persoană: Iisus Hristos! Asemenea Fericitului Augustin, îmi venea si mie să strig: "Dar Tu, Doamne, Tu erai mai adânc decât tot ce este în mine adânc, si mai înalt decât tot ce este în mine înalt!". Am pornit atunci să-mi regăsesc rădăcinile crestine, cu următoarea întrebare zvâcnindu-mi în minte: Există oare în crestinism o cale care să ofere elementele descoperite mie de spiritualitatea orientală ca fiind esentiale oricărei încercări de împlinire? Existau oare practici de transfigurare interioară, exista o adevărată Traditie, o relatie vie între maestru si ucenic? O asemenea cale exista cu adevărat, si anume în crestinismul răsăritean.

Cu doi ani în urmă avusesem parte de o conversație neobisnuită prin intensitatea ei, în compania unei prietene. Prietena mea îmi vorbise atunci despre o mănăstire "extraordinară", ale cărei baze fuseseră puse în Anglia de către Arhimandritul Sofronie (1896-1993), monah ortodox, discipol al Staretului Siluan (1866-1938), cel canonizat în 1987 de către Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului și care trăise mai bine de 20 de ani în Sfântul Munte Athos, mai ales ca sihastru. Această amintire m-a preocupat într-atât, încât am sfârșit prin a lua drumul Angliei.

Săptămâna petrecută la Mănăstirea "Sfântul Ioan Botezătorul" a fost o experiență cu totul tulburătoare. Dincolo de primirea rezervată fiecărui vizitator (cu adevărat primit precum Hristos) și de apropierea dintre călugări, frați și pelerini, trei lucruri m-au frapat încă de la început, întâi, atenția cu totul deosebită acordată persoanei, respectul absolut pentru unicitatea acesteia. Acest respect este sursa unei uimitoare libertăți, al cărei sens și consistență veneau din dăruirea și uitarea de sine întru slujirea aproapelui. Descopeream ce însemna "a fi în Biserica", adică un mod de viață care transformă Biserica (sau care ar trebui să o transforme) în ceva superior unei simple societăți sau instituții. Apoi, oficierea Rugăciunii lui Iisus...

Îmi voi aminti mereu zorii răcorosi ai zilei în care am pătruns în Biserica "Sfântul Siluan". Totul era scaldat într-o luminoasă penumbră radiind din candelă și din icoane, iar tăcerea era însufletită doar de cântecul păsărilor răzbătând prin ferestre. Și, timp de două ore, în nenumărate graiuri (slavonă, greacă, franceză, engleză), această rugăciune psalmodiată: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pre noi". Dacă la început am recitat-o aproape ca pe o mantră [formulă sacră hindusă ori budistă, "condensând" divinitatea pe care o invocă], "rugăciunea inimii" avea să-mi devină cu timpul o întâlnire personală cu Hristos, vie, aducătoare de pace și purificatoare, un mijloc de comunicare cu Dumnezeu în străfundurile inimii și totodată o armă în lupta anevoioasă, adesea istovitoare, împotriva patimilor și a gândurilor străine. Mă fascina faptul că această rugăciune se născuse în desertul Egiptului într-al IV-lea secol creștin - prima întâlnire cu Ortodoxia mă întorcea la rădăcinile creștinismului, la Biserica una și nedespărțită a primelor secole. Am fost desigur impresionat și de frumusețea serviciului liturgic, oficiat cu o profunzime care (aveam să-o înțeleg mai târziu) era expresia simultană a bucuriei pascale și a durerii crucii. Fie în rugăciunea inimii, fie în cadrul liturghiei, m-a fascinat imediat rolul trupului, determinat să participe plenar: cu vederea - de către icoane și lumânări, cu auzul - de către cântări, cu

mirosul - de către tămâie, precum și printr-o serie de gesturi: semnul crucii, metaniile... India îmi descoperise, prin socul realității sale neascunse, nu numai că aveam un trup, dar și că eram *unul*. Ortodoxia urma să mă învete, prin slujbele sale liturgice, prin tradiția sa mistică și ascetică, prin tineretea deloc rară a credincioșilor, că întâlnirea și unirea cu Dumnezeu se petrec inclusiv în trup, care este templu al Duhului Sfânt.

În timpul acestei prime săptămâni n-am reușit să-l întâlnesc pe părintele Sofronie, pe atunci bolnav, înainte să plec, unul dintre călugări mi-a dăruit un sirag de metanii din lână neagră, lucrat în Muntele Athos; l-am primit ca pe o încurajare în rugăciune, dar mai ales ca pe un angajament spiritual. Voi trece sub tăcere ce mi-a fost dat să trăiesc la întoarcere. Voi spune numai că inima mea rănită de iubire se întredeschisese asemenea unei porți înaintea lui Dumnezeu, ca să-mi văd eu neantul și tenebrele sufletesti. "Pocăiti-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor!" (*Matei 4, 17*) - vesteste Hristos la începutul Evangheliei Sale. Evident, nu m-am căit îndată, dar am învățat că această *metanoia* [în gr. - "primenire lăuntrică", "întoarcere a sufletului către Dumnezeu"] este cheia vieții duhovnicești. Dimpreună cu smerenia și cu frângerea inimii, *metanoia* antrenează transformarea vechiului om într-unul nou, deschiderea către Duhul Sfânt. Cu adevărat, numai mărturisindu-ți slăbiciunile, nedeșăvârșirile, recunoscându-ți starea de mizerie a sufletului, mai poți să te deschizi milostivirii lui Dumnezeu, iubirii Sale iertătoare și răbdătoare. Numai iubirea, compasiunea pe care mi-a fost dat să o descopăr dintr-o dată în Biserica Ortodoxă, poate schimba însăși substanța lucrurilor.

Cum părăsisem cu totul firesc practica *Zen* pentru Rugăciunea lui Iisus, m-am avântat cu pasiune în lectura cărților recomandate la mănăstire: pe lângă Evanghelie și Psalmi, în primul rând cartea părintelui Sofronie despre staretul Siluan, apoi o lucrare despre rugăciunea inimii de Briancianinov și *Eseul asupra teologiei mistice în Biserica de Răsărit* al lui Vladimir Lossky. Rafinamentul teologic mă depășea, însă două chestiuni rezonară în mine numaidecât, cu putere, întâi, unitatea profundă, de nezdruncinat, între teologie și mistică, exprimată prin celebra formulă a lui Evagrie Ponticul: "Dacă esti teolog, atunci te vei ruga cu adevărat, iar dacă te rogi cu adevărat, esti teolog". Cu alte cuvinte, nu există teologie adevărată fără cunoașterea dumnezeiestilor taine. Dar a cunoaște aceste taine înseamnă a le trăi prin experiența Duhului Sfânt, care se ridică deasupra rațiunii, o crucifică și o transfigurează! Al doilea lucru care mi-a spus foarte multe este concepția ortodoxă despre mântuire, considerată "transfigurare" și "îndumnezeire", iar nu simplă "răscumpărare"

sau "izbăvire". Astfel, "Dumnezeu s-a făcut om pentru ca si omul să se poată face Dumnezeu!", declară Sfântul Atanasie din Alexandria (sec. IV). Părintii Ortodoxiei privesc fiinta umană raportând-o la imaginea divinității din om, iar nu la păcatul din el. Iar păcatul nu este definit ca transgresare juridică a unor norme etice, ci ca refuz al iubirii Tatălui, ca îndepărtare de Dumnezeu pricinuită de mândrie si de celelalte boli spirituale, sufletesti si trupești, de unde decurge o abordare terapeutică, iar nu una culpabilizantă a păcatului, ca si o viziune ontologică asupra sfinteniei. "Sfânt nu este acela care s-a ridicat până la o treaptă înaltă a moralei omenesti, sau care a ajuns să aibă o viață de asceză, chiar de rugăciune (si fariseii posteau si ziceau rugăciuni lungi!), ci acela care are întru el Duhul Sfânt", ne spune părintele Sofronie. Înțelegem astfel creștinismul nu în primul rând ca etică, ci ca mod spiritual de a fi, cale de unire cu Dumnezeu, de jertfire pe cruce întru înviere, care ne transformă într-o ființă nouă. Cererile lui Hristos, adresate nouă, nu sunt lungi, în genul "ai voie asta, n-ai voie asta", ci energii dumnezeiesti cu ajutorul cărora putem deveni (în viața si conștiința noastră) asemenea lui Hristos. În ce privește Biserica, ea nu e doar o instanță morală, nici numai o organizatie de caritate sau umanitară, ci marele spital al sufletelor, locul unde suntem siguri că-L primim pe Dumnezeu viu si că participăm la împărăția Sa. Descopeream treptat fața ascunsă a creștinismului, care mă cucerea si mă fermeca. Mai presus de toate, departe de a fi ceva abstract, creștinismul se vădea a fi viu!

La reîntoarcerea în Mănăstirea "Sfântul Ioan Botezătorul", câteva luni după prima mea vizită, am avut nespusa bucurie să-l întâlnesc pe arhimandritul Sofronie; întâlnirea a însemnat, evident, o cotitură în viața mea. Ar fi nenumărate lucruri de spus despre acest om al lui Dumnezeu, recunoscut de întreaga comunitate drept un staret adevărat, însă, respectându-i dorința, voi tăcea despre acestea. Nu voi dezvălui decât un singur fapt, capital pentru împlinirea mea ulterioară: aveam în fața ochilor dovada vie a vietii întru Hristos si a cunoasterii Sfintei Treimi; vedeam în acest bătrân ce înseamnă cu adevărat să fii "persoană", adică în comuniune cu Dumnezeu si cu semenii. Atâta iubire, atâta libertate, atâta lumină si forță creatoare m-au făcut să mă încreditez Căii si Traditiei al cărei mostenitor era si părintele. Treceam cu încetul de la credința mostenită în copilărie la *dreapta credință*, adică la o relație *vie, personală*, cu Hristos.

Mi-am făcut destul de repede cunoscută dorința de a deveni ortodox, însă părintele Sofronie mi-a temperat elanul, socotind că trebuia "pur si simplu" (!) să mă străduiesc să "îmi petrec zilele fără de păcat" si că aceasta

puteam s-o fac *oriunde* (din perspectiva acestor întâmplări, nu cred să existe Biserica mai puțin preocupată de prozelitism decât cea ortodoxă). Mi-au trebuit, prin urmare, mai bine de doi ani până ce-am făcut pasul. Privind înapoi, cred că atitudinea rezervată a părintelui, de chemare la răbdare și perseverență, a fost plină de înțelepciune. Acest timp al așteptării, adevărată *kenoză* ["golire", "tăiere a vocii"] s-a dovedit într-adevăr foarte folositor și fecund, permitându-mi să-mi adâncesc credința, să-mi răspund la anumite îndoieli, să-mi împlinesc cateheza, să-mi abandonez de la sine anumite prejudecăți asupra Bisericii Ortodoxe, să-mi pun la încercare profunzimea dorinței mele. De asemenea, mi-am clarificat problema originilor mele confesionale.

Am încercat totuși, la un moment dat, părintele Sofronie refuzându-mă, să mă întorc la Biserica Catolică, în ciuda eforturilor mele, în ciuda persoanelor remarcabile cu care am stat de vorbă, maioneza, cum se spune, nu s-a mai prins... Mă aflam deja cu sufletul în altă parte, irezistibil atras de spiritualitatea creștină a Răsăritului, acolo unde respiram din tot plămâni. Și apoi, într-atât de organic apropiat mă simteam față de teologia și eclesiologia ortodoxă, și într-atât mă poticneam de unele aspecte ale catolicismului roman, cum ar fi mai ales institutia papală, sau concepția despre Duhul Sfânt, sau un anumit formalism juridic, încât...

Am petrecut Săptămâna Luminată a anului 1990 în Mănăstirea "Sfântul Ioan Botezătorul". Și a fost o adevărată moarte într-o înviere împreună cu Hristos, ceea ce a făcut ca trecerea mea (în sens pascal) la Ortodoxie să fie pe cât de evidentă, pe atât de inevitabilă. Această "trecere" (de care eram sigur) era o necesitate interioară, nu o simplă chestiune de conveniență, nici o alegere pur și simplu subiectivă, superficială. Părintele Sofronie a înțeles și câteva săptămâni mai târziu eram primit în comunitatea sacramentală a Bisericii Ortodoxe. Pentru a marca acest "Paste" personal și a-mi încuviința într-un mod aparte dorința de a începe o viață nouă, părintele Sofronie îmi dădu prenumele de *Maxime*, așezându-mă sub patronajul Sfântului Maxim Mărturisitorul (sec. VII), mare discipol al Sfântului Sofronie al Ierusalimului.

Să fie limpede: "trecerea" mea la Ortodoxie nu este rezultatul unei reflecții intelectuale, nici al unei fascinații mai mult sau mai puțin exotice, ci rodul unei îndelungi formări spirituale, în "trecerea" mea nu este nici renegare, nici trădare a unei alte confesiuni. Dată fiind îndelunga mea îndepărtare de Biserica Catolică, nu era vorba de o schimbare, și cu atât mai puțin de o

ruptură, ci de o *reintegrare* în altă parte, dar în trupul lui Hristos, care este unica Biserică. Nu am ales o confesiune opunându-o celeilalte, după savante comparații între măsurile de adevăr ale fiecăreia. Nu, ci pur și simplu mi-am urmat calea ce se deschidea pașilor mei, supunându-mă irezistibil unei lumi de o strălucire și de o puritate nepământestii, în acest sens, convertirea mea este, în mod esențial, o *împlinire*. De fapt, nu m-am convertit la Ortodoxie, ci la Hristos, Care este Adevărul și Calea.

Trebuie să se distingă limpede între *a fi ortodox* și *a trăi în ortodoxie*. Cu alte cuvinte, ești ortodox prin "încadrarea" ta sacramentală și prin credința pe care o mărturisești, dar devii creștin prin viața pe care o duci, prin căpătarea Duhului Sfânt o dată cu împărtășirea cu Sfintele Taine. Este cert că această viziune contrazice o mărturisire de credință multumită de sine, exclusivistă, nationalistă, etnică sau triumfalistă. Personal, mă simt întâi *creștin* și abia apoi *ortodox*. Sau, mai degrabă, nu concep Ortodoxia decât ca sinonimă vieții creștine, plinătății evanghelice, în acest sens, a deveni ortodox nu înseamnă doar să te acoperi cu haină nouă, țesută-n rituri și formule teologice, ci înseamnă să te învesmântezi cu însuși Hristos. Dar a te învesmânda cu "Noul Adam" ce altceva este decât nu a accepta să mori vechiului Adam, să-ți schimbi și firea, și viața?

Am spus că intrarea mea în comunitatea sacramentală a Bisericii Ortodoxe a fost o împlinire. Concluzionând, aș vrea să adaug că a fost de fapt *un început*. Căci adevărata convertire, și singura ce contează dincolo de orice aparentă spirituală, este abia *metanoia*, adică întoarcerea întregii noastre ființe, a simțămintelor noastre celor mai ascunse, către mila lui Dumnezeu. Or, în măsura în care rămân un păcătos, această revoluție este una fără de sfârșit, care nu se oprește și nu-și atinge capătul niciodată. Este o mișcare infinită, o devenire care nu încetează din devenire, înseamnă cale în urma Celui ce este Calea, a Celui ce călătorește cu mine și în mine: Hristos, Cel ce pe toate le înnoiește! A fi ortodox, pentru mine, înseamnă a-mi repeta în fiecare dimineață, precum Sfântul Antonie: "Astăzi încep!".

(în românește de Codrin V. Smirnoff)

PLACIDE DESEILLE

PELERIN SPRE IZVOARE

(Un teolog, monah si preot
al Bisericii Romano-Catolice
optează pentru Ortodoxie)

PLACIDE DESEILLE

PELERIN SPRE IZVOARE

I

Am ales calea monahală în 1942, la Abatia cisterciană de la Bellefontaine (Anjou).

Hirotonit preot în 1952, am fost în scurtă vreme numit profesor de Teologie dogmatică, iar apoi însărcinat să mă îngrijesc și de formarea duhovnicească a tinerilor monahi ce se pregăteau pentru asumarea preotiei.

Năzuind eu un învățământ teologic în duhul Sfinților Părinti, am profitat de câteva deplasări la Paris (de unde procuram cele strict trebuincioase mănăstirii) pentru a-l întâlni pe Părintele Ciprian Kern, profesor de Patristică la Institutul "St. Serge", precum și pe Vladimir Lossky, a cărui *Teologie mistică a Bisericii de Răsărit* mă incita (în pofida serioaselor rezerve cu care bunul părinte iezuit săvârsise, vai, imprudenta de a-mi împrumuta o astfel de carte explozivă!). Din nefericire, Lossky avea să moară la puțină vreme după ce ajunsesem să-l întâlnesc.

Părintele Ciprian m-a introdus în doctrina Sfinților Grigorie de Nyssa, Maxim Mărturisitorul și Grigorie Palama. Mi-a deslusit pe îndelete, într-un sir de lungi întrevederi pline de bunăvoință, de ce hristologia Sinodului de la Calcedon și doctrina palamită a energiilor necreate reprezintă cheia întegerii ortodoxe a omului și a lumii. Cu toate acestea, plin de discreție și respect față de alteritatea spirituală, Părintele Ciprian nu mi-a sugerat vreodată să devin membru al Bisericii ortodoxe. La vremea aceea, de altfel, ideea aceasta nu încoltise nici în mintea mea. Apartenența la Biserica Catolică mi se părea ceva de la sine înțeles și mai presus de orice discuție. Ceea ce mă preocupa pe mine

era să găsesc în Tradiția ortodoxă un ajutor pentru înțelegerea mai profundă a sensului propriei mele Tradiții.

Admiram mult Liturghia latină, dar cunoasterea Liturghiei ortodoxe, pe care am descoperit-o cu înminunare la "St. Serge", mi-a înlesnit cunoasterea mai vie a comorilor analogice ce rezidă tainic în Liturghia latină tradițională, pe care am putut-o trăi astfel cu sporită intensitate. Liturghia de la Trappe [centru al Ordinului Cistercian reformat], dincolo de cele câteva adaosuri târzii, transparente dar incapabile să afecteze întregul, era identică cu Liturghia pe care Apusul o practicase înainte de ruperea comuniunii cu Răsăritul. Spre deosebire de Liturghia bizantină, aceasta era alcătuită aproape în exclusivitate din texte biblice, ceea ce, la prima vedere, putea să lase impresia unei anumite uscăciuni. Textele erau însă alese cu grijă, anul liturgic avea o desfășurare perfect armonioasă, iar ritualurile, îndărătul sobrietății lor, musteau de tainice și bogate înțelesuri. Cel ce nu pregeta, în afara oficiului liturgic, de-a lungul acelor ore de *lectio divina* atât de caracteristice vechii spiritualități monahale din Apus, să dobândească o cunoaștere „prin mijlocirea inimii” a Bibliei și a tâlcuirilor ei patristice, acela căpăta, din actul sfânt al slujirii liturgice, cu ajutorul harului dumnezeiesc, prisos de bucurie și plinătate.

II

În 1958, am fost trimis la Roma, pentru studii superioare de Teologie. Am avut astfel ocazia de a frecventa bibliotecile și de a mă documenta temeinic asupra subiectelor ce-mi erau cele mai dragi, lăsându-mă pătruns de atmosfera vechii Rome - cea a catacombelor și a bazilicilor. Vizitarea Ostiei antice, a nivelurilor inferioare ale bazilicii Sfântului Clement, a Sfintilor Ioan și Pavel sau a Sfintei Cecilia, vederea zilnică a *Coliseum*-ului și a impunătorului *Circus Maximus* - toate acestea semnificau pentru mine o coborâre la izvoarele dătătoare de viață ale creștinismului antic, din care ne tragem rădăcinile.

În această perioadă am fost cooptat în secretariatul colecției „Sources chretiennes”, cu sarcina de a realiza o serie de volume consacrate literaturii monastice a Evului Mediu. La drept vorbind, Abatele General al Ordinului Cistercian – fostul abate de la Bellefontaine, Dom Gabriel Sortais, care între timp primise această însărcinare - nu-mi ceruse să alcătuiesc decât o colecție

de texte cisterciene de secol XII. Eu am considerat însă că se cade să nu separ aceste texte de ansamblul Traditiei monastice si patristice. Nu trebuia lăsată impresia că ar exista o "spiritualitate cisterciană" în sensul modern al cuvântului, după cum există, bunăoară, una iezuită sau una carmelită. Harul monahismului a fost tocmai acela de a anula astfel de reductionisme: au existat, pe toată întinderea istoriei monastice, urmasi dintre cei mai feluriti ai Părintilor duhovnicesti si ai discipolilor imediati ai acestora, la care se pot identifica în proportii diferite cutare sau cutare elemente constitutive ale monahismului, în functie de timp si de loc, desi viata monastică, privită în esenta ei, a rămas una. Aceasta tine tocmai de caracterul ei patristic. Diversitatea "spiritualităților" este un fenomen relativ târziu si specific numai Apusului.

Pe aceste considerente, am obtinut cu usurință acordul Abatelui General de a extinde proiectul initial. La întoarcerea mea în Franta, acestei munci de editare i s-a adăugat cea din învățământul teologic. Mi s-a mai cerut să predic în lăcasurile de reculegere ale mai multor mănăstiri si să redactez o suită de articole pentru diferite reviste si dictionare enciclopedice.

Mi-a fost încredintată, de asemenea, elaborarea unui proiect de *Manual spiritual* - un soi de îndrumar de spiritualitate pentru adeptii Ordinului Cistercian. Rezultatul încercării mele a fost socotit de unii cam prea îndatorat doctrinei Părintilor neptici si Traditiei patristice grecesti spre a fi cu adevărat reprezentiv pentru ceea ce ei înțelegeau prin „spiritualitate cisterciană”. De altfel, acest proiect al unui manual oficial a fost până la urmă abandonat, deoarece începuseră să se facă simtite încă de pe atunci serioase disensiuni în interiorul Ordinului. În aceste conditii, *Principiile de spiritualitate monastică*, initial doar multiplicat (1962), s-au prefăcut mai târziu - revăzute si adăugite - în volumul meu *Scara lui Iacov* (1974).

Spre a înlesni întoarcerea la izvoarele monahismului si ale vietii duhovnicesti, eu năzuiam să pun bazele unei colectii de texte monastice răsăritene, paralelă cu seria monahală apuseană de la „Sources chr³/₄tiennes”, însă mai putin pretentioasă sub aspect tehnic, astfel încât să poată fi răspândită cu destulă usurință. Acest proiect nu mi s-a împlinit decât în 1966, o dată cu publicarea celui dintâi volum din colectia „Spiritualite oriental³/₄”, continând *Apoftegmele* Părintilor pustiei. La data respectivă, eu plecasem deja de la Bellefontaine la Aubazine, dar aveam să păstrez totusi conducerea acestei colectii până la intrarea mea în Biserica Ortodoxă.

III

În 1960, la invitația monseniorului Elias Zoghby, pe atunci vicar patriarhal greco-catolic în Egipt, am făcut o călătorie în această țară, dornic de o cunoaștere directă a monahismului copt. Am locuit, pe toată durata sederii mele acolo, la mănăstirea Deir Suriani, în Wadi Natrun (vechiul pustiu al Sketei), iar în celelalte mănăstiri n-am fost decât ca simplu vizitator. Consideram ca pe o pretioasă șansă a vieții mele pelerinajul acesta în niste locuri care au constituit, în veacul al IV-lea, centrul cel mai strălucitor al vieții monastice a vremii, până într-acolo încât abatele Arsne a putut afirma că pustiiul Sketei era pentru călugări ceea ce era Roma pentru lume. Monahismul sketic a exercitat dintotdeauna o adevărată fascinație asupra mea și, din toată vechea literatură monastică, eu cu *Apoftegmele* Părinților pustiei m-am simțit mereu în cel mai intim acord.

Pustiiul Sketei este o imensă întindere de nisip, ondulată asemenea unor valuri, abia presărată cu câteva smocuri de iarbă părlită, întinzându-se în sudul soselei care leagă Cairo de Alexandria. Cele patru mănăstiri de astăzi - Sfântul Macarie, Deir Baramus, Amba Bisho și Deir Suriani (cealaltă jumătate a celei dinainte) - ocupă amplasamentele a trei dintre cele mai vechi centre monastice din acest pustiu. Ele au aspectul unor lungi fortărețe rectangulare, împrejmuite de ziduri înalte, din interiorul cărora se avântă în sus cupolele bisericilor și siluetele masive ale donjonurilor - refugii tradiționale din calea tâlharilor pustiei (care, la răstimpuri, comiteau adevărate măceluri în rândul călugărilor). Ridicate lângă sursele de apă, ele apăreau, văzute din interior, asemenea unor oaze paradisiace, în puternic contrast cu imensitatea dezolantă care le asalta din toate părțile. La data călătoriei mele, monahismul copt era deja în plină creștere, iar acest proces n-a încetat de atunci.

La originea acestei renasteri duhovnicești se afla un călugăr pe nume Abdel Mesieh, care viețuia într-o peșteră încă din 1935. Chiril al VI-lea, întâistătătorul Bisericii Alexandriei, uns din 1960, el însuși un vechi anahoret, fusese profund influențat de Abdel Mesieh și veghea îndeaproape asupra acestei resurecții monahale. La Deir Suriani se aflau câțiva bătrâni care continuau să ducă în mănăstire o viață idioritmică; însă călugării mai tineri, majoritatea venind din mediul universitar, duceau o viață de tip cenobitic, cu excepția câte unuia care trăia departe, în inima pustiei, și care nu se întorcea în mănăstire decât la intervale de timp strict rânduite. Ziua începea printr-un

canon de rugăciune în chilie, cu durata de un ceas, după care urmau, la biserică, marea slujbă de dimineață și apoi Sfânta Liturghie, în restul zilei, călugării își împărteau felurile munci ale mănăstirii: grădinăritul, tipăriturile, traducerea în arabă a textelor patristice. Erau familiarizați cu practica Rugăciunii lui Iisus. Acela a fost pentru mine cel dintâi contact cu un fel de viață pe care aveam să-l regăsesc mai târziu, aproape aidoma, la Muntele Athos. Am fost deosebit de impresionat și de întâlnirea cu părintele Matta el Meskin, care pe atunci ducea la Heluan, alături de o mână de discipoli, o viață aproape anahoretică.

IV

În perioada cuprinsă între ultimul război mondial și Conciliul Vatican II [aprox. 1945-1965], se conturează o serioasă înnoire biblică, liturgică și patristică în sânul Bisericii Catolice, stimulată de oameni precum părintele [Henri] de Lubac [1896-1991, iezuit francez, cardinal din 1983], părintele [Jean] Daniélou [1905-1974, iezuit francez, cardinal din 1969] sau Dom Casey [Odon Casel: 1886-1948, benedictin german], de publicații precum *Dieu Vivant* [Paris, 1945-1953] sau *La Maison-Dieu* [revistă liturgică de limbă franceză din primele două decenii postbelice], ca și de colecții precum „Sources chrétiennes” [colecție de texte patristice întemeiată în 1942 de H. de Lubac și J. Daniélou]. Așteptam mult de la toate aceste eforturi însumate. Totuși, două lucruri mă nelinisteau. Pe de o parte, era tot mai evident că audiența acestei mișcări rămânea destul de limitată, străină rândurilor largi ale clerului diocesan francez. Pe de altă parte, un segment destul de semnificativ al forțelor vii ale Bisericii Catolice era angajat în activitățile „Acțiunii catolice” [*Action catholique*: ansamblu de organizații de apostolat laic, apărute treptat, încă din 1926, sub autoritatea ierarhilor bisericești] și în experimente pastorale de genul celei a „Preoților lucrători”¹. Eu nutream o certă simpatie

¹ „Preoți lucrători”: un număr de preoți catolici, prizonieri de război între 1940 și 1945, au descoperit în acest destin comun condiții favorabile apostolatului, care le permisese evanghelizarea unei largi categorii de muncitori decreștinati. Întorși în Franța, ei au ținut să prelungească această experiență, practicând sacerdotiul concomitent cu exercitarea unei profesii lucrative - adeseori chiar ca muncitori în uzine. Experimentul a căpătat însă, nu după multă vreme, o cu totul altă semnificație, determinată de noua evoluție a relațiilor dintre Biserică și lume. În acest nou context, o criză a

fată de această abundență de initiative și fată de indiscutabila fervoare apostolică pe care astfel de manifestări o exprimau, în același timp simteau totuși, în pofida anumitor convergențe parțiale, că totul se mișcă într-un climat destul de străin unei autentice reînnoiri biblice și patristice. "Actiunea catolică" implica în *praxis*-ul său o eclesiologie care, deși nu mai era, în mod evident, cea a Contrareforme², nici nu părea să se întâlnească efectiv cu cea a Bisericii primare. Se făcea lesne simțită în cadrul acestei mișcări o deviere spre moduri de oficiere destul de puțin conforme spiritului Liturghiei

sacerdotiului era aproape fatală: „Laicul, creștin cu drepturi depline, nu-i mai lăsa preotului decât un rol secundar și care, la drept vorbind, este în continuu proces de estompare. De aici dorința paradoxală a preotului de a deveni laic sau, mai blând spus, dorința sa de a împărtăși condiția umană în toate componentele ei, spre a nu mai juca în societatea de astăzi rolul unui personaj anacronic" (cf. P. Guillmont, *Fin d'une église clericale?*, Paris, 1969). Constientizarea acestei situații avea să facă, imediat după Vatican II [1962-1965], ca un mare număr de preoți să abandoneze pur și simplu sacerdotiul și să provoace o scădere considerabilă a admiterilor în seminariile teologice. Dar, în anii premergători Conciliului, anumiți preoți, adesea dintre cei mai osârduitori pe linia apostolatului, au văzut în angajarea lor în activități profesionale (eventual și cu asumarea unor responsabilități sindicale) una dintre posibilele modalități de a adapta funcția sacerdotală noii concepții despre rolul Bisericii în raport cu lumea, spre care înclinau, de altfel, toate mediile progresiste ale Bisericii Catolice, începută a doua zi după terminarea războiului și sprijinită de cardinalul Suhard, arhiepiscop de Paris la acea vreme, experiența "Preoților lucrători" implica și o repunere în discuție a eclesiologiei catolice tradiționale, prea radicală pe atunci pentru noile exigente ale Vaticanului, între 1953 și 1959, experimentul a fost oprit pe cale autoritară, ceea ce a dus o gravă stare de criză a Bisericii Catolice din Franța. El a contribuit însă, într-o măsură importantă, la pregătirea opiniei catolice pentru schimbările ce vor avea loc în sânul acestei Biserici după Conciliul Vatican II.

2 Contrareforma: amplă mișcare de reformă internă a Bisericii Romano-Catolice, inițiată imediat după încheierea Conciliului tridentin (1545-1564) și având drept scop remedierea neajunsurilor și abuzurilor care pricinuiseră apariția și extinderea Reformei protestante [declansate de Martin Luther în 1517]. Totdeodată, unele mari figuri călugărești, precum Sf. Teresa de {vila [Santa Teresa de Jesus: 1515-1582] și Sf. Ioan al Crucii [San Juan de la Cruz:

traditionale. Intuiam în toate acestea mai degrabă un nou avatar al Catolicismului modern decât o vie întoarcere la izvoare, ceea ce ar fi impus o radicală reînnoire a problematicii aferente.

Nu mi-am dat seama atunci suficient de limpede că acest din urmă curent traducea, în mult mai mare măsură decât primul, logica însăși a Catolicismului modern, și că era foarte posibil ca el să ajungă până la urmă să neutralizeze și să înlocuiască celelalte tendințe. Trăgeam nădejde ca osemintele fără viață să fie iarăși însufletite, ca toate elementele traditionale, pe care Biserica Catolică le păstrase pe plan instituțional și liturgic, să redevină o hrană întăritoare și lesne asimilabilă pentru omul modern. Și mai nădăjduiam că, într-un fel oarecare, profilul Contrareforme catolice, cu vădittele ei abateri de la marea Traditie a Bisericii, avea să cedeze locul unei reînvieri a „Ortodoxiei apusene” a primelor veacuri, prin împreună-lucrarea vechii mosteniri regăsite și a forțelor vii ale prezentului.

PELERIN SPRE IZVOARE

V

Cam în această stare sufletească m-a găsit anunțarea Conciliului Vatican II, pe care l-am întâmpinat cu mare bucurie. Numai că, puțin câte puțin, am ajuns să pricep toată ambiguitatea acelor curente de idei care se pronuntau în favoarea dezbaterilor conciliară și ale căror urmări se făceau simțite până și în mănăstirea noastră. Abatele General (care era probabil mai sensibil la atingerile aduse autorității bisericesti decât la deformările aduse Traditiei) mi-a spus într-o bună zi: „Mă nelinisteste îndeosebi maniera în care sunt conduse lucrările Conciliului. Dacă lucrurile vor continua așa, Biserica va cunoaște după acest Conciliu una dintre cele mai grave crize din toată istoria sa”.

1542-1591], au determinat atunci o impresionantă înnoire a patosului religios și a vieții într-o rugăciune.

Speranta unei readuceri la viață a structurilor instituționale ale Bisericii Catolice, printr-o întoarcere la duhul și la învățătura Părintilor, se risipea văzând cu ochii. Dimpotrivă, o dată cu Conciliul se contura un proces în multe privințe contrar. De altfel, Conciliul însuși era numai indirect responsabil de toate acestea. El avea mai degrabă rolul unui revelator. Până la el, o mare parte din vechile institutii - și mai cu seamă Liturghia tradițională din Apus - reusise să subziste, în pofida numeroaselor alterări, numai întrucât Catholicismul, coordonat de o putere centrală viguroasă și universal recunoscută, făcuse uz de autoritatea sa. Cu toate acestea, credincioșii și clerul însuși pierduseră într-o foarte mare măsură sensul lor profund. O dată cu acest Conciliu, presiunea autorității a scăzut, iar urmarea logică a fost că înțeleșurile cele mai tainice, care nu pot fi lesne descifrate în toată adâncimea lor, au ajuns îngropate de tot și reinventate pe alte temeieri, conforme cu ceea ce devenise de mai multe secole - sau devenea acum - spiritul Catholicismului.

VI

Prin anii 1962-1965, tendințele pomenite aici începuseră deja să capete contur, îmi era tot mai limpede că nu mai puteam continua să gândesc și să trăiesc după principii doar aparent adevărate fără riscul de a crea tensiuni sterile în chiar sânul mănăstirii. Nu mă îndoiam că plinătatea adevărului era de partea Părintilor, a vechii Biserici, a Ortodoxiei pe care o iubeam fără să presimt că ea ar putea fi BISERICA pur și templu.

Atunci mi-am pus întrebarea dacă nu cumva prezenta în sânul Bisericii Catolice a unor creștini care practică riturile răsăritene și trăiesc după aceeași Tradiție ca și ortodocșii n-ar putea constitui un ferment care să determine într-o bună zi întoarcerea întregului trup eclezial la duhul creștin al Părintilor. Uniatismul fusese creat la Roma ca un instrument de aducere a ortodocșilor la unitatea catolică fără a-i obliga să renunțe propriu-zis la tradițiile lor. Dezvoltarea ecumenismului în lumea catolică tindea să ducă la caducitatea acestei perspective. De ce n-am *fi tras* nădejdea că prezenta și mărturia catolicilor de rit răsăritean ar fi putut contribui în timp la aducerea întregii Biserici Catolice la plinătatea Tradiției? Intervențiile lucide și îndrăznețe ale câtorva ierarhi melkiti în cadrul Conciliului confereau o anume consistență acestor bune nădejdi. Adoptarea neîntârziată a ritului bizantin n-ar fi putut oare deveni, pentru catolicii de origine apuseană, un mijloc de a trăi plinătatea Tradiției în chiar starea actuală a Bisericii Catolice, tinându-i totdeodată la

distanță de conflictele sterile dintre cei ce păstrau o tradiție deja alterată - cea a Evului Mediu târziu și a Contrareformei - și partizanii transformărilor post-tridentine?

Nu cine știe ce legătură cu Răsăritul mă îmboldea să mă întorc spre Tradiția bizantină. Nu m-am simțit niciodată „răsăritean” și nici tentat să devin. Practica Liturghiei bizantine mi se părea însă cel mai potrivit mijloc, în ordinea reală a lucrurilor, de a pătrunde în plinătatea Tradiției patristice, într-un chip care să nu fie unul didactic și intelectual, ci unul viu și concret. Liturghia bizantină mi-a apărut dintotdeauna nu atât ca Liturghie „răsăriteană”, cât ca singura tradiție liturgică existentă despre care se poate spune fără înconjur: „Ea n-a făcut altceva decât să încorporeze în viața ei liturgică marea teologie elaborată de Părinți și de Sinoadele de până în veacul al IX-lea. În ea se preaslăvește harul Bisericii care a biruit ereziile, marea doxologie a teologiei trinitare și a hristologiei Sfântului Atanasie, a Părinților capadocieni, a Sfântului Ioan Gură-de-Aur, a Sfântului Chiril al Alexandriei și a Sfântului Maxim Mărturisitorul. Din ea se vădește spiritualitatea marilor curente monahale, începând cu Părintii pustiei, cu Evagrie, cu Cassian, cu călugării de la Sinai și apoi de la Studion, iar mai târziu cu cei de la Athos... în ea, în fine, lumea întreagă, transfigurată de prezența slavei dumnezeiești, își vădește dimensiunea ei eshatologică” (M.-J. Le Guillou, *L'esprit de l'Orthodoxie grecque et russe*, Paris, 1961, p. 47).

VII

În acest spirit am purces, la 14 septembrie 1966, alături de un alt călugăr de la Bellefontaine care avusese de-a lungul anilor o devenire lăuntrică asemănătoare cu a mea, la întemeierea Mănăstirii "Schimbarea la Fată" de la Aubazine (Correze). Ni s-au alăturat aproape îndată mai mulți frați. Timp de peste zece ani, am încercat să trăim astfel în Tradiția liturgică și duhovnicească a Ortodoxiei răsăritene, rămânând totuși în Biserica Catholică. Ne-au fost acordate relativ ușor autorizațiile trebuincioase, atât de către superiorii noștri monastici, cât și de către Sfântul Scaun. Cu toate acestea, nu ne-a fost acordat niciodată un statut canonic precis: întreprinderea noastră nu

intra în nici un cadru juridic existent și numai lipsa de precizie a dreptului canonic post-tridentin a făcut-o cu putință.

Dispuneam de un teren împădurit de 7 hectare, pe coasta unui deal, de unde privirea putea cuprinde întregul ținut al Brivei, până la hotarele dinspre Limousin, Quercy și Perigord. Aici am înălțat, puțin câte puțin, prin modeste mijloace proprii, o bisericuță de lemn și câteva trebuincioase anexe: o clădire pentru oaspeți și pelerini, un atelier și un soi de barăci cu statut de chilii pentru membrii comunității. Duceam o viață cenobitică, tineam cu strictete, slujbele în biserică, iar hrana și celelalte mijloace de trai te aveam în regim de obște.

Un dascăl pentru novici dintr-o mare mănăstire franceză își rezuma astfel impresiile, după o sedere la Aubazine: „Multe dintre aspectele vieții monastice de la Aubazine m-au cucerit. Notez aici în grabă: singurătate, sărăcie asumată, vietuire în simplitate, spirit slobod pentru fiecare, dar consimțind la un prag de exigență foarte ridicat, înțâietate acordată legăturii duhovnicești foarte personale a părintelui comunității cu fiecare dintre frați, lipsă de rigiditate și o doar minimă organizare a vieții comunitare, sau, altfel spus, o extremă simplitate instituțională, precum și vădita apropiere de izvoarele cele mai autentice ale monahismului și ale mării Tradiții răsăritene”. Cred că aceste gânduri sumare caracterizează cu destulă exactitate ceea ce am încercat să înfăptuim noi.

Dintre tinerii care ni se alăturaseră, mulți păreau chemați spre o viață monastică așa-zicând mai „clasică”: aceștia aveau să devină ulterior călugări exemplari, fie în abatiile cisterciene sau benedictine, fie la Chartreux. Alții, atrași de aspectul pustnicesc al vieții noastre, n-au prea priceput însemnătatea pe care noi am atribuit-o din capul locului elementelor de ordin comunitar. Acestea mi s-au părut însă întotdeauna o garanție împotriva păgubitoarelor amăgiri duhovnicești. Căci nu-i nimic care să pregătească mai bine unirea cu Dumnezeu decât lepădarea de propria voință și renunțarea la orice ispită de sine. Viața pustnicească nu poate fi trăită fără sminteală decât de către acei călugări care au ajuns să agonisească o adâncă și întinsă experiență a vieții duhovnicești, în această privință, viața noastră în chilii separate sau în „sihăstrie” nu era, probabil, tocmai formula optimă pentru niște nofitei.

Viata pe care o duceam la Aubazine corespundea întocmai năzuintelor noastre, însă o altă problemă, pe care la început o ignorasem, s-a ivit între timp. Ne aflam în situația de a menține legături deopotrivă cu mănăstirile ortodoxe și cu comunitățile de rit bizantin unite cu Roma. Pe măsură ce am ajuns să le cunoaștem mai îndeaproape, și pe unele, și pe altele, ne-am putut da seama că de fapt Biserica unite *erau* rupte de rădăcinile și de Tradiția lor proprie, neocupând în Biserica Catolică decât o poziție foarte marginală. Chiar și atunci când Unitii reproduceau întocmai formele exterioare ale Liturghiei și ale monahismului ortodox, duhul care le însufletea se arăta cu totul altul.

Pe apusenii care optau pentru ritul bizantin îi pândea o primejdie specifică: nemaisimțindu-se supuși exigențelor proprii Tradiției catolice, ei pierdeau prin aceasta și garanțiile pe care ea le putea asigura, fără a beneficia însă de cele pe care le-ar fi putut atrage după sine apartenența efectivă la Biserica Ortodoxă și păzirea strictă a rânduielilor acesteia. Or, din acea clipă, creștea riscul de a se orienta, sub paravanul apartenenței „răsăritene”, doar după niste vagi repere subiective, nici catolice, nici ortodoxe, lăsând cale liberă exagerărilor și amăgirilor de tot felul.

Pe de altă parte, continua transformarea Bisericii Catolice în sensul stabilit de ultimul Conciliu. Mă feresc de a folosi aici cuvântul „criză”; oricum, supraviețuirea și mai ales prosperitatea acestei Biserici în lumea actuală nu mi se par amenințate în mod semnificativ. Mai degrabă ar fi posibil ca, în anumite privințe, chiar în pofida inevitabilei descreșteri a numărului de credincioși, influența ei și a papalității să se amplifice, cu precădere în planul relațiilor ecumenice și în cel al diplomatiei mondiale. Un lucru rămâne sigur, și anume acela că imaginea acestei Biserici s-a schimbat mult în anii de după Conciliu. Schimbarea cea mai semnificativă ține, fără nici o îndoială, de Liturghie. Așa cum scria unul dintre cei puternic implicați în aceste reforme, părintele Joseph Gelineau, după Vatican II „se oficiază o cu totul altă Liturghie. Trebuie s-o spunem pe sleau: ritul roman, cel pe care-l știam noi, nu mai există. El a fost distrus” (J. Gelineau, *Demain la Liturgie*, Paris, 1976, p. 10).

Aceste schimbări au adus tulburare multor credincioși, din pricina iutelii cu care s-au produs, însă - după cum am constatat încă din perioada aceea - ele erau oarecum normale și conforme logicii catolicismului, mergând împreună cu alte mutații, uneori chiar mai importante, pe care contemporanii

nu le-au mai ignorat ca-n vremea când lipsa mijloacelor rapide de comunicare si informare întârzia propagarea lor.

Eram pus astfel în situația de a medita asupra istoriei religioase a Apusului, si îndeosebi asupra schimbărilor profunde care pot fi depistate, în mai toate domeniile, între secolele XI-XIII. Vedem atunci modificându-se institutiile Bisericii (mai cu seamă concepția asupra papalității, în urma reformei gregoriene), inovându-se pe teren cultic, liturgic (abandonarea botezului prin cufundare, cele două feluri de împărtășanie, omiterea rugăciunii de invocare a Sfântului Duh la sfîntirea Darurilor) si dogmatic (introducerea adaosului *Filioque* în Simbolul credinței, dezvoltarea metodei scolastice în teologie). Vedem apărând, cam în același timp, si o nouă artă religioasă, de tip naturist, emancipată de canoanele tradiționale ale artei creștine, așa cum fuseseră ele rânduite în cursul perioadei patristice.

Faptul este recunoscut, de altfel, si de istoricii catolici. Părintele Congar scria: „Marea ruptură este situată la răspântia veacurilor XI si XII. Însă ruptura nu s-a făcut simțită decât în Apus, acolo unde, în perioada dintre sfîrsitul veacului XI si veacul XIII, totul se transformă; ea nu se face simțită în Răsărit, acolo unde, în atât de multe privințe, rânduiele creștine au rămas până astăzi așa cum erau - inclusiv la noi - până spre sfîrsitul veacului XI. Constatăre cu atât mai evidentă cu cât cunoaștem lucrurile mai bine, dar care nu încetează să fie extrem de gravă, căci se raportează exact la momentul în care schisma a căpătat o formă de manifestare care s-a dovedit a nu avea remediu nici până astăzi. Iar o astfel de coincidentă nu poate să fie doar aparentă si întâmplătoare" (Y. Congar, *Notes sur le schisme oriental*, Chevâtogne, 1954, p. 43).

Si mai aproape de noi, un alt istoric venea să confirme aceste păreri: „Nu este întâmplător, fără îndoială, faptul că ruptura dintre Roma si Constantinopol s-a petrecut în 1054, adică exact în momentul în care, sub influența mișcării reformatoare, papalitatea si Biserica apuseană o apucaseră, în materie de religie, pe căi cu totul noi" (A. Vauchez, *La spiritualité^{3/4} du Moyen Age occidental*, Paris, 1975, p. 68).

După părintele Congar, această mutație nu atinge nicidecum esența credinței. Adevărul e totuși acela că s-a apreciat, atât de o parte, cât si de cealaltă, că divergențele iscate între cele două Biserici n-au cum să nu atragă inevitabil si ruperea comuniunii lor. Asadar, avem de-a face cu o schismă, ba chiar cu o erezie, de vreme ce au existat elemente dogmatice sustinute de o

parte si contestate de cealaltă. Iar istoria pare să ateste cu certitudine că inițiativa rupturii a aparținut Bisericii apusene.

Ca să confere legitimitate evoluției sale istorice, Biserica Catholică recurge la *aggiornamento* și la dogma infailibilității papale. Considerate din această perspectivă, diferitele schimbări apar ca tot atâtea faze firești ale unui proces de creștere, iar instituirea unor dogme noi - ca o trecere de la implicit la explicit. Formele noi ar fi continute în cele vechi, precum copacul în sământă. Fapt este că, în cele din urmă, unicul criteriu pe baza căruia am putea distinge între o creștere legitimă și o violentare a Tradiției ar fi statutul pontifului roman și garanția infailibilității sale doctrinare. Consubstantialitatea celor două stări succesive poate fi afirmată (chiar dacă ea scapă observatorului) de îndată ce Papa o admite ca atare. Asadar, singură doctrina primatului și a infailibilității papale ar constitui temeiul identității Bisericii Catolice actuale cu Biserica cea veche, în pofida atâtor evidente istorice care o contrazic și în pofida a ceea ce poate sugera iscusința lăuntrică în materie de credință.

Numai că și sub acest aspect frecventarea Părinților Bisericii și cercetarea istoriei îmi vădeau inconsistentă teza catolică. Desigur, Papii și-au revendicat de timpuriu primatul de drept divin, fără a cuteza totuși să-i confere statut de „dogmă”, așa cum se va întâmpla mai târziu. Iar o astfel de cerere n-a făcut niciodată obiectul unei acceptări unanime în Biserica veche, ba se poate spune că dimpotrivă. Putem chiar să afirmăm că, așa cum se prezintă ea astăzi, dogma catolică a primatului și a infailibilității papale contravine în mod flagrant spiritului și practicii generale a Bisericii din primele zece veacuri. Este și cazul altor divergente doctrinare ivite de timpuriu în Biserica Catholică, în frunte cu adaosul *Filioque*, și care n-au fost niciodată acceptate ca făcând parte din tezaurul de credință al ansamblului lumii creștine (drept care definirea lor ca dogme de credință nu poate fi tratată de Biserica Ortodoxă decât ca o aberație teologică).

E de observat că analiza istoricilor catolici se întâlnea într-o mare măsură cu cea a teologilor ortodocși, chiar dacă ei nu trăgeau concluzii identice din unele și aceleași fapte, iar principala lor grijă se reducea adesea la a identifica, în perioade cât mai îndepărtate, indicii susceptibile de a prefigura anumite dezvoltări ulterioare. Monseniorul Batiffol, de pildă, scria cu privire la concepția conform căreia Papa ar fi urmașul Sfântului Petru: „Sfântul Vasile o ignoră, ca și Sfântul Grigorie de Nazianz sau Sfântul Ioan Gură-de-Aur. Autoritatea Episcopului Romei este o una de primă mărime, dar nu rezultă de

nicăieri că ea ar fi pentru Răsărit o autoritate de drept divin" (P. Batiffol, *Cathedra Petri*, Paris, 1938, pp. 75-76).

Cât despre infailibilitatea papală, părintele W. De Vries recunostea, referitor la formula „Petru a vorbit prin Agathon!", folosită de Părintii celui de-al treilea Sinod Ecumenic, că „această formulă nu este decât o afirmatie solemnă, făcută pe baza unui examen riguros, cum că epistola lui Agathon (Papa acelui moment) concordă cu mărturisirea lui Petru. Afirmatia nu înseamnă cătuși de puțin că Agathon are de la sine dreptate, pentru că ar avea autoritatea lui Petru... Un indiciu în plus al nerecunoasterii de către Sinod a autorității absolute a Papei în materie de doctrină este însăși condamnarea ca eretic a Papei Honorius (...), faptul că Honorius - fie pe drept, fie pe nedrept, ceea ce nu schimbă cu nimic datele problemei - a fost condamnat drept eretic de acest Sinod și că Papa Leon II n-a găsit nimic de obiectat față de condamnarea la nivel sinodal a antecesorului său. De unde rezultă că acea frază din *Codex juris canonici* în care se afirmă că *Prima sedes a nenune judicatur* («Primul scaun nu poate fi de nimeni judecat») nu era luată pe atunci într-un sens absolut, nici măcar la Roma.

Astăzi, în orice caz, o condamnare similară a unui Papă ar fi de neconceput. Trebuie deci să cădem de acord că s-a produs o evolutie" (W. de Vries, *Orient et Occident. Les structures ecclésiales vues dans l'histoire des sept premiers conciles ecuméniques*, Paris, 1974, pp. 215-216).

PELERIN SPRE IZVOARE

IX

Vreme de mai multi ani, o teză susținută de anumiți ecumenisti catolici, altminteri sincer binevoitori față de Ortodoxie, mi s-a părut seducătoare. Dacă ar fi fost adevărată, ea ar fi constituit cheia înțelegerii celor pe care noi încercăm să le trăim la Aubazine.

Conform acestor teologi - unul dintre cei mai remarcabili fiind părintele Louis Bouyer - Biserica Catolică și Biserica Ortodoxă, în pofida aparentelor,

n-au încetat nici o clipă să fie unite. Ele sunt două Biserici locale - sau mai degrabă două grupe de Biserici locale - ce realizează fiecare în parte, în moduri specifice, dar echivalente, plinătatea Bisericii lui Hristos. Există între ele o dispută seculară, generată de anumite neînțelegeri conjuncturale, dar cele două nu sunt separate în mod real și n-au încetat nici o clipă să alcătuiască laolaltă unica Biserică văzută a lui Hristos.

Dacă e să admitem o asemenea teză, atunci putem merge până la a spune că Biserica Ortodoxă a conservat mai bine decât Biserica Catolică anumite aspecte ale Tradiției originare a Bisericii, dar și că Biserica Catolică nici n-a lăsat deoparte, nici n-a schimbat nimic esențial, ba chiar a dezvoltat mai bine decât Biserica Ortodoxă anumite aspecte ale vieții creștine, în special sensul misionar și sensul universal, izbutind și o adaptare superioară la lumea modernă. Iar refacerea deplinei lor comuniuni, în fața căreia, teoretic, n-ar sta nici o piedică, nu ar fi potrivnică intereselor nici uneia dintre ele, ci ar aduce un spor sensibil și uneia, și celeilalte, permitând Bisericii Catolice să depășească și sirul de dificultăți ale perioadei post-conciliare.

O experiență cum este cea făcută de noi la Aubazine ar dobândi, în această perspectivă, un interes aparte, căpătând o semnificație oarecum profetică. Multi dintre prietenii noștri catolici, ba poate și unii dintre cei ortodocși, și-ar fi însușit, mai mult sau mai puțin constient, acest mod de a vedea, pe care ridicarea excomunicărilor de la 1054, ca și calificativul de "Biserici-surori", frecvent folosit la Roma, părea să-l autorizeze deplin.

Treptat, nu fără durere și zbucium lăuntric, am înțeles că această concepție nu era decât o amăgire - una neîndoielnic generoasă, dar contravenind celor mai elementare date ale eclesiologiei. Căci nu este cu putință ca două Biserici care nu mai sunt în comuniune sacramentală de peste o mie de ani, iar ceea ce una a decretat ca dogmă de credință cealaltă respinge ca fiind contrar credinței apostolice, să fie — laolaltă și pe aceleasi temeuri - Biserica lui Hristos. Aceasta ar însemna să se admită că Portile iadului se află mai presus de Biserică, de vreme ce diviziunea s-a încuibat chiar în interiorul ei. Părintii ar fi respins la unison o asemenea învățătură. De altfel, însuși faptul că Biserica Catolică numeste de sute de ani episcopi catolici, fie ei uniți sau latini, pe scaunele episcopale ocupate deja de episcopi ortodocși reprezintă o dovadă manifestă a non-identității celor două Biserici, chiar și pe plan local.

Încredintarea că Biserica Ortodoxă este Biserica lui Hristos în plinătatea ei, și că Biserica Catolică este aceea care s-a îndepărtat într-o certă măsură de Tradiția originară, n-am dobândit-o decât în mod treptat. Un astfel de parcurs ar fi fost mai lesnicios, de bună seamă, pentru cineva mai tânăr sau mai puțin înregimentat decât mine în Biserica Catolică. Un catolic din generația mea are adânc înrădăcinată în suflet ideea primatului papal. Pe de altă parte, eu cunoscusem la Trappe tradiția catolică într-una dintre expresiile ei cele mai pure, bine conservată până de curând. Cunoscusem, de asemenea, călugări, călugărite și credincioși de un mare entuziasm, străluminati de o profundă trăire spirituală. Viata multor sfinți catolici îmi era familiară, iar cucernicia lor mi se părea mai presus de orice îndoială și destul de apropiată de aceea a sfinților ortodocși, înțelegeam și pretuiam, la mulți dintre frații mei catolici, tot ce însemna creștinism autentic și fidelitate față de o mare Tradiție spirituală.

Cu toate acestea, iată că, spre sfârșitul anului 1976, atât eu, cât și frații mei de la Aubazine am căpătat convingerea intimă că nu mai puteam ezita. Se impunea să ne cântărim cu toată seriozitatea imboldul lăuntric de a intra în Biserica Ortodoxă. Era oare mai bine s-o facem de îndată sau să așteptăm vreo împrejurare prielnică? Ne-am confruntat, desigur, cu o seamă de împotriviri. Eram destul de cunoscuți în lumea catolică. Mănăstirea noastră iradia o influență modestă, dar reală. N-ar fi fost oare preferabil să mai rămânem deocamdată printre catolici, căutând a-i ajuta să-și regăsească rădăcinile și să se întoarcă la izvoarele comune ale celor două Tradiții? Nu cumva ar fi fost mai înțeleaptă o asemenea atitudine, mai apropiată de porunca dumnezeiască a iubirii aproapelui, mai de ajutor idealului de unire a tuturor creștinilor? Și nu era aceasta singura modalitate de a salva însăși existența mănăstirii noastre și de a ne duce mai departe, în felul acesta, lucrarea începută?

Cum să mai rămânem însă membri ai Bisericii Catolice și să mai mărturisim în fața lumii toate dogmele ei, când în noi se consolidase convingerea că multe dintre acestea se îndepărtaseră de adevărata Tradiție a Bisericii? Cum să continuăm a ne cumineca dintr-o aceeași Euharistie, când ajunsesem într-un asemenea dezacord de credință? Cum să mai zăbovim departe de Biserica Ortodoxă, în afara căreia nu poate fi nici mântuire, nici

viată în Duhul Sfânt, numai de dragul celor care, chiar recunoscând-o ca singura Biserică a lui Hristos, nu se încumetau să intre în ea din considerente de ordin lumesc? Iar dacă am fi cedat nu mai știu căror rațiuni de diplomatie ecumenică, de oportunism sau de comoditate personală, oare aceasta n-ar fi însemnat, în cazul nostru, că am fi căutat să plăcem mai degrabă oamenilor decât lui Dumnezeu, mintind, de fapt, și față de El, și față de ei? Simteam că o asemenea fătărnicie nu s-ar fi putut justifica prin nimic.

Dar în care loc ar fi fost mai nimerit să fim primiți în Biserică? Cunosteam situația delicată a Bisericii Ortodoxe din Franța, știind că episcopii ei sunt nevoiți să țină seama de prezența Bisericii Catolice majoritare și să întretină cu ierarhii acesteia legături cât mai bune cu putință. Ne încerca și teama că intrarea noastră în Ortodoxie ar putea să dea naștere unei aprige împotriviri în anumite medii catolice, ceea ce ar fi putut să se răsfrângă nedorit asupra Bisericii Ortodoxe din Franța. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor ne-a confirmat, de altfel, temerile în această privință, întrecându-ne chiar previziunile. Mai multe personalități ortodoxe cu care ne-am sfătuit atunci nu ne-au ascuns părerea lor că ar fi fost de preferat ca primirea noastră în Biserica Ortodoxă să se săvîrșescă în afara hotarelor Franței.

În anii anteriori întreprinsesem mai multe călătorii în diverse țări ortodoxe: România, Serbia, Grecia, inclusiv Muntele Athos. Nu ne gândiserăm pe atunci să intrăm în Biserica Ortodoxă, ci voiam doar să dobândim o cunoaștere nemijlocită a Ortodoxiei, introducându-ne în viața ei liturgică și monahală. România ne atrăsese cu precădere, datorită conlucrării și întrepătrunderii pe care le descoperisem acolo între un monahism foarte viu, care număra personalități duhovnicești de excepție, și un popor însufletit de o adâncă credință și evlavie. Din nefericire, situația politică din țară nu părea să îngăduie în acel moment, când se puneau atât de acut problema intrării noastre în Biserica Ortodoxă, statornicirea unei legături canonice între noi și această Biserică Ortodoxă Română care ne-a rămas până astăzi foarte dragă. Un context de împrejurări, în care nu-i greu de văzut mâna lui Dumnezeu, a făcut să ni se deschidă portile Mănăstirii Simonos Petra de la Muntele Athos.

O dată ce hotărârea noastră a fost luată, m-am dus să-l văd, în ziua de 2 aprilie 1977, pe episcopul catolic de Tulle, monseniorul Brunon, sub a cărui ascultare ne aflam. Eram însoțit de încă un frate. Episcopul ne-a ascultat răbdător și cu o certă bunăvoință. Recunoștea că hotărârea noastră nu fusese

una luatã în pripã, ci rodul unor ani îndelungati de rugãciune si de meditatie. Ne-a încredintat cã, în ceea ce-l privea, nu vom avea parte nici de blam, nici de reprosurì, dar cã se impunea sã facem totul cu prudentã si cu discretie, ca sã nu iscãm prea multã confuzie si vãlvã în jurul nostru. Si-a exprimat chiar speranta cã la Roma vom gãsi întelegere si chiar îngãduintã - sperantã pe care însã faptele nu vor întãrzia sã o dezmintã. Credea, la rândul sãu, cã ar fi fost mai bine sã fim primiti în Biserica Ortodoxã nu aici, în Franta, ci undeva în Grecia sau la Sfântul Munte, evitând astfel o seamã întregã de complicatii inutile.

Îndemnati de el, ne-am dus îndatã la Roma, spre a ne înfãtisa cardinalului Paul Philippe, pe vremea aceea prefect al Congregatiei pentru Bisericile Orientale unite cu Roma. Am fost primiti de acesta pe 14 aprilie. Pãrea bine intentionat în privinta noastrã, dar pânã la urmã ne-am dat seama cã adevãrata problemã era de fapt ocolitã. Ne-a spus asa: „Pentru mine nu existã nici o realã divergentã de credintã între Biserica Catolicã si Biserica Ortodoxã. Puteti foarte bine sã vã însusiti întreaga doctrinã ortodoxã, întregul rit ortodox, întreaga spiritualitate si viatã monasticã ortodoxã, dar sã rãmãneti uniti cu Roma". Ne-a mai asigurat cã era dispus sã ne acorde toate facilitãtile spre a ne continua experienta începutã la Aubazine, dar aceasta numai în cadrul Bisericii Catolice. Nu aceasta era însã problema si nu pe o asemenea cale aveam noi de gând sã bãjbãim.

În cele ce au urmat, Episcopul de Tulle a adoptat fatã de noi o atitudine mult mai putin conciliantã decãt la început, aproape somându-ne sã ne pãrãsim vatra de noi însine construitã la Aubazine. În acest sens, n-a prididit sã insiste chiar pe lângã autoritãtile ortodoxe si pe lângã instantele catolice ecumenice.

Tot pe atunci, am mers sã-l vedem pe abatele de la Bellefontaine, Dom Emmanuel Coutant, care rãmânea superiorul meu canonic, intentionând sã-l lãmurim asupra hotãrãrii noastre. S-a arãtat surprins si ne-a spus fãrã ocolisuri cã nu putea decãt sã ne dezaprobe. A adãugat însã cã, respectându-ne ca oameni de constiintã, se ferea sã ne condamne si tineea chiar sã pãstreze cu noi legãturi de încredere si fraternitate. Si, într-adevãr, nu si-a dezmintit niciodatã aceastã atitudine de deplinã sinceritate si de evanghelicã îngãduintã.

Nu după multă vreme, am apucat cu totii calea Sfântului Munte. Aveam asupra Bisericii Ortodoxe și a monahismului ei o cunoaștere încă destul de sumară și superficială. Posibilitatea de a ne iniția temeinic în tainele acestui fel de viață chiar într-o mănăstire ortodoxă era pentru noi ca un dar nepretuit. Simonos Petra se distingea atât prin personalitatea duhovnicească a egumenului său, cât și prin tinerețea și râvna întru sfințenie a obștii sale. Călugări catolici fuseseră primiți acolo în mai multe rânduri, în chip frătesc, iar problemele cu care se confruntă Apusul și realitățile curente ale acestuia erau bine cunoscute și înțelese. Cea dintâi sedere a noastră la Athos fusese în primăvara anului 1971. Pe atunci, în Apus, despre Sfântul Munte nu se vorbea decât în termeni peiorativi, ca despre un loc al decăderii, și nu lipseau voci care să profetească stingerea completă a monahismului athonit într-un viitor nu tocmai îndepărtat.

Acea primă călătorie ne ajutase să pricepem, încă de pe atunci, că astfel de categorii, precum „decădere” sau - invers - „reînnoire”, sunt cu totul nepotrivite în raport cu monahismul ortodox, ca unele ce evocă mai degrabă aspectul exterior al lucrurilor - cel de ordin sociologic și statistic. Esențială este adâncimea lăuntrică a acestei vieți, care nu se poate măsura cu astfel de mijloace. S-a înregistrat, este adevărat, o scădere considerabilă a numărului de călugări. Ea are drept explicație, în ce-i privește pe slavi, gravele consecințe ale instaurării regimului sovietic în Rusia, iar în ce-i privește pe greci - exodul forțat din 1922, care a dus la ruină înfloritoarea creștinătate grecească din Asia Mică, iar ulterior al doilea război mondial și războiul civil, în 1971, însă, scăderea numărului de călugări stăgănase demult și se prefigura o nouă creștere, care ulterior s-a și produs, ba chiar într-un ritm nesperat. Bucurându-se de o infuzie destul de numeroasă de novici și de călugări tineri, mănăstirile - care abia de mai numărau o mână de bătrâni — aveau să prindă iarăși viață, una după alta.

Se mai cade adăugat că acești călugări tineri, care pot fi astăzi întâlniți peste tot la Athos, nu au cătuși de puțin pretenția de *a reînnoi* sau *a schimba* în vreo privință viața monahicească. Dimpotrivă, tendința lor este mai degrabă aceea de a reveni la formele de viață tradițională cele mai conservatoare și cele mai austere, respingând orice stricăre a vechii idioritmii. Ei nu-și doresc să fie decât niște ucenici smeriți și să se bucure de pretioasa experiență a unor duhovnici foarte iscusiti, de care Sfântul Munte n-a dus niciodată lipsă.

Prin intermediul cărții Părintelui Sofronie, era cunoscut și în Franta starețul Siluan, trăitor la Athos între 1892 și 1938. Dar tot pe atunci se aflau acolo numeroși călugări cu nimic mai prejos prin forța înflăcărată a trăirii lor duhovnicești. Sunt multe mănăstirile care au astăzi la cârmă duhovnici formați de un isihast trecut la Domnul în 1959, Părintele Iosif, ale cărui minunate *Epistole duhovnicești* au și fost tipărite în Grecia.

Călugărilor athoniti li se impută, îndeobște, opoziția față de ecumenism, ei fiind acuzați, cu o undă de satisfacție, că ar sacrifica adevărului iubirea de aproapele. Nouă ne-a fost însă ușor să constatăm, chiar de la cea dintâi călătorie a noastră (pe când eram catolici și nu mijise încă în noi gândul de a deveni ortodocși), cât de bine se pricep călugării de la Athos să îngemăneze o dăruire plină de grijulie delicatete față de orice persoană, indiferent de convingerile sau apartenența sa religioasă, cu o severă intransigentă doctrinară, în ochii acestora, respectul total pentru adevăr este una dintre primele îndatoriri pe care le impune însăși iubirea de aproapele. Ei nu au vreo poziție doctrinară aparte, ci mărturisesc simplu și deslusit credința Bisericii Ortodoxe: „Biserica este *una*. Această Biserică *una* și *adevărată*, păstrătoare a continuității vieții eclesiale, adică a unității Tradiției, este Ortodoxia. A pretinde că această Biserică *una* și *adevărată* nu există pe pământ în stare pură, ci că ea s-ar cuprinde doar parțial în felurite «ramuri», aceasta înseamnă (...) a nu avea credință în Biserică și în Capul acesteia, Hristos". Fără ostentație, călugării athoniti tin ca această credință să se transpună în fapte. Ei nu pot fi de acord cu manifestări sau formule ce-ar implica o recunoaștere *de facto* a teoriei „ramurilor". Unitatea tuturor creștinilor, pe care o pretuiesc nu mai puțin decât orice alt creștin, nu poate fi înfăptuită decât prin alăturarea ne-ortodocsilor la întregul Bisericii și la plinătatea credinței apostolice. Ea nu poate fi în nici un caz rezultatul unor compromisuri și eforturi născute doar dintr-o aspirație spre unitate de tip omenesc și natural, nutrită de niște oameni care, altminteri, n-au nici o considerație pentru învățătura încredințată Bisericii, în materie de ecumenism, ca și de viață duhovnicească, atitudinea mediilor athonite se întemeiază pe luciditate și discernământ ["deosebirea duhurilor"]. Se cuvine să discernem deopotrivă cu căldura inimii și cu răceala minții și, mai cu seamă, să ne păzim de „a plăcea oamenilor" cu orice chip, dacă năzuim cu adevărat să-I plăcem lui Dumnezeu și să ne facem vrednici de împărăția Sa.

XII

Am fost primiti în Biserica Ortodoxă în ziua de 19 iunie 1977. Câteva luni mai târziu, la 26 februarie 1978, am devenit călugări la Simonos Petra. I-am mărturisit egumenului nostru cât eram deopotrivă gata să rămânem în Sântul Muntele sau să ne întoarcem în Franta, încredintându-ne întru totul hotărârii sale. El s-a arătat de părere că ar fi mai cu folos să ne stabilim în Franta. Si în acest fel au luat nastere cele două *metochia* ("anexe") franceze ale vetrei mănăstirești Simonos Petra: una la Martel, în tinuturile calcaroase de la Quercy, iar cealaltă în Dauphin^{3/4}, pe un fund de vale, la Vercors.

În virtutea statutului lor de *metochion*, aceste două mănăstiri tin direct de Simonos Petra (care, la rândul ei, asemenea tuturor mănăstirilor athonite, tine de Patriarhia Ecumenică). Orice eventuale activități externe ale călugărilor nostri se desfășoară în cadrul Mitropoliei Ortodoxe Grecești din Franta, cu binecuvântare a monseniorului Meletios, cu care mentinem, de altfel, legăturile cele mai trainice și mai apropiate.

O dată intrati în Biserica Ortodoxa, Trebuie spus că n-am fost deloc surprinsi de a nu fi aflat aici cine stie ce organizare exterioară exemplară, de felul celei din Biserica Catolică. Cu ocazia unei vizite pe care am întreprins-o la Belgrad, cam în ajunul intrării noastre în Biserica Ortodoxă, un arhiereu sârb ne spusese: "Nu mă îndoiesc că Biserica vă va lasa initial o impresie de neorânduială. Să nu vă mire acest fapt. E nevoie să fie așa, dacă vrem să lăsăm Duhul să lucreze nestânjenit, iar nu să ne punem noi în loc". Cam aceeași impresie o lăsa și Biserica Părintilor. Lucrurile s-au schimbat pe măsura centralizării romane, însă aceasta-i o altă discutie.

În Franta ne-am confruntat cu o situație extrem de complicată, prin aceea că, Biserica Ortodoxă fiind implantată aici de către diferiți emigranți rusi sau greci, există o deconcertantă pluralitate de jurisdicții pe același teritoriu, adică o gravă stare de anomalie canonică. Particularitățile nationale, care au marcat cu destulă pregnantă diversele gropari, reprezintă o altă anomalie (nu fără legătură cu cea precedentă). Ne aflăm însă aici în fata unei situații tipice pentru orice *diaspora* și ar fi pură amăgire să ne închipuim că ea ar putea fi remediată prea curând, în condiții dificile, pluralitatea jurisdicțiilor prezintă și anumite avantaje, ea putând să contribuie la mentinerea unei autentice libertăți spirituale.

Jurisdicțiile nu sunt, în ultimă instanță, decât dioceze nefericit suprapuse unele peste altele pe plan local, dar care, *toate*, sunt Biserica lui Hristos. Faptul că tine fiecare de câte-o altă Biserică-mamă nu schimbă esențial datele problemei. Biserica lui Hristos rezidă în fiecare parohie în care se săvârșeste oficiul Sfintei Liturghii; se cuvine ca, înainte de toate, să tinem seama de acest adevăr și să nu prefacem apartenența jurisdicțională într-o metereză inexpugnabilă. Nu biserica din Smirna o reprezenta Sfântul Irineu atunci când oficia slujba la Lyon, ci comunitatea adunată acolo, alcătuită din negustori greci și din neofiti de origine galică, era, pur și simplu, Biserica lui Dumnezeu la Lyon. Dacă se va ajunge într-o bună zi să fie aduse toate parohiile ortodoxe din Franța sub autoritatea unui singur Arhiepiscop și să se stabilească dioceze teritoriale, acela va fi, fără îndoială, un lucru bun, căci situația ar redeveni atunci conformă cu prevederile sfintelor canoane. Dar această Biserică, unificată în structura ei, nu va fi atunci în mai mare măsură „Biserica Franței” - sau, mai corect spus, „Biserica lui Dumnezeu în Franța” - decât este acum acest mozaic jurisdicțional. Cât despre o autonomie prematură, ea s-ar putea să nu fie lipsită de primejdii.

Ceea ce contează mai presus de toate este să avem înțelegere și dragoste pentru unitatea Bisericii, între ortodocși e inevitabil - dar, într-un fel, și sănătos - să existe divergente de opinii și de vocații. Câtă vreme aceste divergente privesc doar aspecte secundare și nu pun în discuție nici fondul credinței, nici disciplina fundamentală a Bisericii, ele nu vor sfârși prin a genera nici adversitate, nici exclusivism, și, cu atât mai puțin, o rupere a comuniunii.

Poziția noastră de călugări ai Athosului trăitori în Franța are avantajul de a ne plasa în afara anumitor antagonisme jurisdicționale. Athosul are o străveche vocație interortodoxă. Călugări de cele mai diverse naționalități se adună aici cu sentimentul unei comune apartenențe la „Grădina Maicii Domnului”. Ne-am bucura și noi dacă prezenta noastră în Franța ar putea constitui un factor de unitate și de convergență spirituală între ortodocșii de obârșii diferite.

Un bătrân călugăr de la Sfântul Munte ne-a spus cândva: „Voi nu sunteți romano-catolici convertiți la Ortodoxia greacă. Voi sunteți creștini de la Soare-apune, mădulare ale Bisericii de la Roma, care vă întoarceți acum la comuniunea cu Biserica Universală. Este ceva cu mult mai măret și cu mult mai de seamă”. Și zicând el acestea, lacrimile îi siroiau pe obraji...

Bineînțeleș că noi nu ne-am „convertit” în sensul că am trecut de la Biserica Catolică - fată de care resimțim o uriasă recunoscintă, pentru tot ce am primit de la ea în sânul familiilor noastre și al acestui popor creștin în mijlocul căruia continuăm să viețuim - la Biserica Ortodoxă. Căci Biserica Ortodoxă nu este pur și simplu o Biserică „răsăriteană”, o expresie răsăriteană oarecare a credinței noastre creștine: ea este însăși Biserica lui Hristos. Tradiția ei a fost cândva, în primele veacuri, Tradiția comună tuturor creștinilor; or, intrând în comuniune cu ea, noi nu facem altceva decât să ne întoarcem la izvoare. Noi n-am „schimbat Biserica”, ci am făcut numai pasul firesc spre plinătatea Bisericii lui Hristos celei *una și adevărate*.

Ne simțim întru totul solidari cu acei creștini ai Apusului care, „cerând să fie primiți în Biserica Ortodoxă, n-au renegat ceea ce, în Apus, și mai ales în țara lor de bastină, atât înainte, cât și după diferitele schisme, a purtat și continuă să poarte pecetea Sfântului Duh al lui Dumnezeu, Care suflă unde vrea” (E. Behr-Sigel, în *Contacts*, nr. 1/45, 1964, p. 49).

Călugări ortodocși chemați să trăim pe pământul Frantei vechea Tradiție a Sfântului Munte, noi știm bine că misiunea călugărului „nu este aceea de a înfăptui ceva prin sine însuși, ci de a mărturisi prin viața sa că moartea a fost biruită. Iar aceasta n-o poate face decât îngropându-se pe sine însuși, ca pe un grăunte, în țărână” (Arhimandritul Vasile, Egumen la Stavronikita, în *Contacte*, nr. 1/89, 1975, p. 101).

IOAN E. WEISS

ORTODOXIA ESTE RESPIRATIA

SUFLETULUI MEU...

(Un tânăr evreu creștinat cheamă la unitate în Duhul Adevăratului)

"Pentru ca toți să fie una " (Ioan 17,21)

În numele Tatălui si-al Fiului si-al Sfântului Duh. Amin.

Tatăl nostru ceresc, Dumnezeu vesnicului Adevăr, Dumnezeu lui Israel si al revelatiei biblice, Care prin Duhul Sfânt L-a trimis în lume pe Fiul Său, Cuvântul, pentru ca Acesta s-o sfîntească si s-o unească cu Tatăl în iubire vesnică, ne cheamă să ne unim în Fiul Său, prin puterea Sfântului Său Duh, fiindcă noi suntem cu totii copii ai lui Dumnezeu, creati după chipul vesnic al Fiului, Iisus Hristos, începutul si sfîrsitul a toate (*Apocalipsa 22, 13*). Noi toti trebuie să dobîndim deplinătatea omului desăvârșit în Hristos (*Efesenii 4, 13-14*), Fiul lui Dumnezeu, pentru ca să ne facem, prin credință, fiii Domnului Dumnezeului nostru (*Deuteronomul 14, 1*). Iar dacă El este Cuvântul lui Dumnezeu si Chipul Său unic (*Colosenii 1, 15*), în care a fost creat Adam, din care ne tragem cu totii, am putea noi oare să urcăm prin noi însine către Lumina Sa cea vesnică? Noi suntem cu totii mădulari ale Trupului lui Hristos (*I Corinteni 12, 27*), mădulari ale Chipului lui Dumnezeu, iar Chipul este în fiecare mădular, după darul său. Mîna nu-i va putea spune piciorului: "Nu am nevoie de tine", nici piciorul mîinii (*I Corinteni 12,15-18*). Suntem cu totii rămăsite risipite în trupul lumii, dar acest trup devine un trup hristic si divin în harul Sfântului Duh, Duhul lui Iisus Hristos, Care uneste părțile între ele, pentru ca acestea să fie mădulari ale unicului si adevăratul Trup, al cărui Cap divin este Hristos Iisus.

Aceste lucruri sunt cunoscute fiecărui credincios creștin, iar omul credincios Hristosului său se roagă si se străduieste să fie o piatră vie (*I Petru 2,4-5*) în zidirea Trupului lui Hristos în propriul său trup si în lumea întregă. De obicei, credinciosul creștin consideră si vede Trupul lui Hristos în institutia Bisericii căreia îi apartine confesional (de exemplu, cea ortodoxă, cea catolică, cea lutherană etc.) si nu se ocupă aproape deloc de celelalte traditii. Să vedem cum s-a ajuns aici.

Se pare că pluralitatea confesiunilor creștine provine din schisme si din dezbinări de origine teologică, politică, sau din diferentele de mentalitate între anumite grupuri etnice si sociale, în mare măsură, originea acestora se află în tendinta nefastă a oamenilor de a se despărți de Dumnezeu, pentru a se idolatriza pe ei însisi (*Facerea 3, 5*). Ei au mostenit această rea tendință de la Adam, care prin păcatul său a adus suferinta si moartea asupra sa si asupra descendentilor săi, transmitându-le întregii creatii, care suspină până acum în chinurile facerii, în asteptarea descoperirii fiilor lui Dumnezeu (*Romani 8,22*).

Această tendință tenebroasă se găsește și la baza majorității divizărilor religio-confesionale, dar trebuie să admitem că, în cazul multor sciziuni, au existat și rațiuni lingvistice, culturale sau de mentalitate, ca și veritabile diferențe între concepțiile teologice, în plus, nu trebuie subestimate contribuția, importanța și vocația specifice fiecărei comunități confesionale, căci pluralitatea comunităților este asemănătoare pluralității mădularelor, a vocațiilor și a darurilor în Trupul lui Hristos. Astfel, ne găsim în fața unei situații paradoxale (fapt caracteristic Crestinismului), în care separația dintre comunitățile creștine (amintind misterul separației dintre poporul lui Israel și Biserica Hristosului lui Israel și al lumii întregi) este legată de puternica dezbinare dintre oameni și de îndepărtarea lor de Dumnezeu, dar, pe de altă parte, ea anunță îmbogățirea potențială a Comunității, a Bisericii lui Hristos, asemenea bogăției trupului cu multe mădulare, în care fiecare acționează armonios, conform chemării sale.

Nu este pentru prima dată când divină Providență se folosește de o unealtă, sau de o situație degradată de om, pentru a o transforma în izvor de binecuvântare, lucru care doar la Dumnezeu este cu putință. Exemplul cel mai evident este Crucea: instrument al torturii și al morții, pe care Dumnezeu însuși l-a transformat în mijloc de Mântuire pentru toți fiii lui Adam. Primul Adam a păcătuit și a ajuns să moară mâncând din fructul Pomului Cunoașterii; al doilea Adam, Noul Om ceresc, Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a luat asupra Sa suferința vieții fiilor lui Adam, până la lemnul Crucii, Arbore al Morții, și S-a făcut El însuși, pe Cruce, fruct al Arborelui Vieții, al vieții dumnezeiești care se dăruiește prin harul învierii Sale. El, Chip al Dumnezeului Celui Viu, a trecut de bunăvoie prin viața de suferință, până la moartea pe Cruce (*Filipeni 2, 8*), pentru a ucide moartea prin dumnezeirea Sa și a reda viața veșnică fiilor lui Adam.

Un alt exemplu. Primul Adam a păcătuit în cârdășie cu femeia; al doilea Adam, Hristos Iisus, s-a născut dintr-o femeie curată și smerită, Fecioara Maria, prin desăvârșitul ei consimțământ [*Fiat*] și într-o supunere iubitoare și fidelă față de voința lui Dumnezeu.

Vedem, asadar, cum divină Providență folosește consecințele păcatului și ale răului și, prin harul Său, le transformă în izvor de binecuvântare pentru om. Omul se cade să recunoască acest lucru și să se întrebe ce anume trebuie să facă pentru a restaura lumea și a o uni cu Dumnezeul ei. Am văzut care sunt consecințele urii și dezbinării în lumea religioasă în general, și în mod special

în Bisericile crestine. Acum, ce trebuie să facem pentru a îndeplini vointa Domnului nostru "ca toti să fie una" (*Ioan 17, 21*)?

Mai întâi, să cerem Sfântului Duh să ne lumineze, prin harul Său, calea, ochii, mintea si inima. Trebuie să cercetăm, să verificăm si să ne examinăm religia si credinta. Să ne facem un permanent examen de constiintă: cum ne purtăm oare în fata lui Dumnezeu, în fata Adevărului (*Ioan 18, 37-38*)? Cine este pentru noi Hristos (*Matei 16, 15-16*)? Suntem noi gata să stăm dinaintea Fetei Lui cu sinceritate si iubire? Am făcut noi ceva pentru a ne apropia de El, pentru a merge alături de El la bine si la rău, nu doar către înviere, dar si către Cruce, pentru a ne face si noi părtași la povara ei (*Luca 9, 23*)? După ce am căutat si am găsit vointa Sa în Biserică si în noi, trebuie să ne hotărâm să tinem această cale a binelui (*I Tesaloniceni 5, 21*).

Ca fiu al poporului lui Israel, care acum cinci ani L-am găsit pe Hristosul meu si pe Hristosul lui Israel si al lumii întregi în Domnul Iisus, Fiul Dumnezelui Celui Vesnic, si care văd în Crestinismul ortodox casa mea spirituală si lăcasul lui Hristos, eu continuu si încerc să caut originile dezbinării între Israel si Biserica creștină, pe de o parte, si între confesiunile crestine ele însele, pe de altă parte. O fac cu credinta profundă că, în pofida plenitudinii pe care o văd în liturgia răsăriteană si în dogmele ortodoxe cuprinse în ea, există si în *viata* Bisericii Catolice sau a Bisericilor protestante aspecte specifice care pot îmbogăți viata creștină a credinciosului ortodox si a comunității sale. De asemenea, sunt sigur că creștinii occidentali au încă si mai mult de primit de la Traditia orientală în general, si de la cea ortodoxă în special, iar asta nu doar pentru viata lor spirituală, care poate fi foarte bogată în har, ci mai cu seamă pentru consolidarea drumului desăvârșirii spirituale pe care Hristos l-a stabilit si l-a propovăduit în Biserica Sa. După cum am spus deja, si alte religii, mai cu seamă cele monoteiste, pot avea un mesaj pentru noi, pe care îmi propun să-l dezvolt cu o altă ocazie.

Să luăm exemplul Ortodoxiei. Acesta este cazul meu personal. Principiul său de adevăr si de unitate se găsește în Dumnezeu, Care S-a descoperit si Se descoperă în Iisus Hristos, prin Sfântul Duh. În cadrul comunității, viata în Hristos are drept centru Sfânta Liturghie. Ceremonia liturgică recapitulează evenimentele Mântuirii noastre într-un mod concret si deosebit de bogat, pe care Hristos l-a întruchipat în viata Sa. Credinciosul se uneste cu Mântuitorul de-a lungul *întregului* rit liturgic, comuniune culminând în Taina Euharistică. Credinciosul creștin se găsește astfel în adevăratul Templu, care este Hristosul

Cel Viu, iar prin aceasta depune mărturie în fata evreului, care se găsește îndoliat în templul său, că adevăratul Templu a înviat din morti a treia zi după distrugerea Sa (*Ioan 2,19-21*) și că acum El îi cere lui Dumnezeu să clădească și să învie în sufletul credincios Templul Duhului Său (*I Corinteni 6,19*). Aceasta este unul dintre motivele care mă fac să cred că Crestinismul ortodox reprezintă o chemare specială pentru evreu (mai ales pentru cel ortodox) de a se uni cu adevăratul Hristos. În plus, sunt convins că moștenirea *orientală* a Crestinismului este foarte aproape de vechea tradiție a lui Israel în tot ceea ce privește rugăciunea înșasi, caracterul ei carnal-spiritual, care-l transformă pe cel ce se roagă în rugăciune vie, ajungând până la rugăciunea neîncetată (vezi isihasmul) în numele Domnului Iisus, rugăciune care-l deschide lui Hristos, clipă de clipă, usa (*Apocalipsa 3, 20*) inimilor și a viciilor noastre. Am convingerea importanței tradițiilor creștine orientale pentru întâlnirea cu evreii în rugăciunea față de Unicul Dumnezeu și, după voința lui Dumnezeu, până la recunoașterea Hristosului Său Iisus, în Duhul Sfânt. Tot astfel, nu am nici o îndoială cu privire la importanța Bisericilor răsăritene pentru întâlnirea cu credincioșii musulmani; despre aceasta voi vorbi însă cu un alt prilej.

Cu toate acestea, observatorul occidental este mirat de marele grad de închidere al multor creștini ortodocși în interiorul comunităților și al țărilor lor, precum și de dezinteresul lor față de ceilalți, iar toate acestea cu încurajarea anumitor ierarhi ai instituțiilor ortodoxe. Este corect să semnalăm că această închidere este parțial justificată în cazul călugărilor contemplativi, în pofida excepțiilor, multora li se pare că aceasta este situația generală în aceste comunități, și mai cu seamă în țările de veche tradiție ortodoxă. Desigur, există cauze istorice, o mentalitate diferită de cea occidentală și o neîncredere față de Occident. Lucrurile au ajuns până acolo încât, în multe situații, Bisericile ortodoxe par să manifeste tendințe nationaliste extreme (împinse până la filetism), care contravin dreptei credințe a Bisericii. Aceste tendințe dăunează mult misiunii spirituale a Bisericii în lume, dăunează credincioșilor și tuturor căutătorilor adevărului. Ele pot scandaliza prin caracterul lor fariseic negativ, ajungând până la un mesianism national foarte lumesc, în loc să proclame "nebulia" Crucii (*I Corinteni 1, 21-23*). Ierarhiile acestor Biserici sunt păscute de riscul de a repeta păcatele fariseilor și cărturarilor (*Matei 23, 23-33*), dar greselile lor ar fi încă și mai mari, deoarece aceste ierarhii au primit Evanghelia lui Iisus Hristos și vorbesc tocmai în numele Lui. După părerea mea, această problemă este cu atât mai gravă cu cât consider Ortodoxia (fără să neg importanța altor confesiuni) ca pe o cale foarte înaltă a plenitudinii spirituale în Hristos și, prin aceasta, cred că res-

ponsabilitatea imensă a depozitarilor și păzitorilor doctrinei și liturghiei ortodoxe este aceea de a-L mărturisi cu adevărat, prin credință și fapte, *pe Hristos*, Fiul Iubirii (*I Ioan 4, 16*), adevărata Iubire dumnezeiască, venită să unească tainic cu Dumnezeu, în Duhul Adevărului, pe fiii lui Adam și lumea întreagă. Sper și mă rog ca păstorii Bisericilor ortodoxe să fie mai constienți de marea responsabilitate ce le-a fost încredințată, ducând astfel un adevărat război în numele lui Dumnezeu: lupta de a-L comunica pe Hristos fiecărui credincios și lumii întregi, lupta pentru pacea dinlăuntru și pentru cea din afară, pentru fraternitate și pentru dragoste în numele lui Hristos Iisus. Totuși, ar trebui, poate, luate în considerare câteva schimbări în formularea anumitor rugăciuni, mai ales în referințele la evrei, așa cum au făcut deja catolicii la Conciliul Vatican II. Astfel, mărturia lor ar fi mai fidelă credinței ortodoxe, iar misiunea lor în lume ar aduce mai multe roade. Nu mă îndoiesc că un astfel de proces i-ar aduce la Hristos și la Biserica drept-măritoare pe mulți oameni de pretutindeni care caută în mod sincer Adevărul, dar care încă nu văd imaginea lui Hristos în realitatea prezentă. Toate acestea au fost înțelese de mulți creștini occidentali, care simt autenticitatea credinței și a vieții spirituale în tradiția vie a Bisericilor din Orient. Sunt numeroase semne că și la Roma se manifestă mult interes față de o veritabilă apropiere de Bisericile ortodoxe [aceste rânduri au fost scrise cu puțin înainte de istorica vizită la București a Sanctității Sale Papa Ioan Paul II, din mai 1999], întâlnire ce poate îmbogăți substanțial viața spirituală a creștinilor din lumea întreagă.

O astfel de apropiere între ortodocși și creștinii occidentali, catolici sau protestanți, i-ar ajuta pe cei dintâi să evite izolarea și îngustimea perspectivei lor strict naționale, fără să-și neglijeze misiunea la nivel local, propovăduind o viziune ortodoxă încă mai profundă și mai universală, mai preocupată de dialogul interreligios și duhovnicesc - și, nu în ultimul rând, mai independentă și mai emancipată de concepția prea exclusivistă a Statului național ("Dati deci Cezarului cele ce sunt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu" - *Matei 22,21*).

Cu siguranță, drumul este încă lung. Și catolicii au, la rândul lor, mult de făcut pentru a reduce teama ortodoxă față de vechile ambiții de dominație ale Catholicismului, față de revendicarea romană de a se recunoaște autoritatea absolută a succesorului lui Petru și față de mentalitatea teologică hiper-rationalistă, dublată și de o mentalitate instituțională hiper-juridică - mentalități atât de caracteristice Creștinismului apusean și care au pătruns, pe alocuri, și în Bisericile ortodoxe. Dar, călăuziți de credință, speranță și iubire,

manifestând o conștiință ascuțită cu privire la profunzimea responsabilității și misiunii credincioșilor creștini, făcând dovada curajului pe care l-a inspirat Hristos (*Ioan 16, 33*) și lucrând în spiritul rugăciunii și al harului, este posibil să fie învinsă slăbiciunea omenească și să se dea marea luptă pentru Adevăr, luptă care se duce în primul rând împotriva slăbiciunilor noastre personale, pentru ca noi să putem trăi ca niște credincioși mai demni de numele de creștini. Fără îndoială, schimbarea trebuie să înceapă dinlăuntrul fiecărui creștin. Apropierea și comuniunea între diferitele Biserici trebuie să-și aibă obârșia în sufletul credinciosului. Acesta trebuie să fie ecumenic în sufletul său, dar să continue să trăiască conform căii sale, dacă pe aceasta o crede mai deplină. Acesta este chipul în care și eu încerc să trăiesc Ortodoxia. Vreau să păstrez, nu sunt dispus să renunț la Sfânta Liturghie răsăriteană și nici la spiritul isihast. Ortodoxia este respirația sufletului meu. Și tocmai pentru acest motiv îl voi proclama pe Hristos ca trăind cu adevărat în Ortodoxie, dar voi primi și de la Bisericile Occidentului ceea ce este cu adevărat creștin și ortodox în sensul larg al cuvântului, ceea ce *instituita* Bisericii mele ar fi putut uita să trăiască sau să predice.

Să luăm drept pildă lectura contemplativă a Sfintei Scripturi. Pare că astăzi credincioșii din Occident, catolici și protestanți, sunt obișnuiți să citească, să învețe și să contemple Biblia, într-un mod personal și liber, mai mult decât ortodocșii. E un obicei pozitiv, care trebuie încurajat și în rândurile creștinilor ortodocși. Totuși, trebuie spus că tendința spre o interpretare *exclusiv* personală a textului Sfintelor Scripturi poate fi primejdioasă, constituind una dintre cauzele formării diferitelor secte creștine. Dar dacă se face sub îndrumarea unui înțelept părinte duhovnicesc și e în spiritul Traditiei, atunci lectura trează a Sfintei Scripturi poate să-l îmbogățească mult pe credinciosul plin de râvnă. Traditia ne învată să nu fim sclavi ai *literei care ucide*, ci să o primim în *duhul care dă viață* (*II Corinteni 3, 6*). Acesta este unul dintre mesajele importante adresate sectelor de către Bisericile tradiționale. Traditia învată drumul drept către cunoașterea lui Hristos și a Sfintelor Scripturi, căci în lumina ei credinciosul se poate apropia treptat, în comuniune cu alți credincioși, de cunoașterea sensului profund al Cuvântului dumnezeiesc, nerămânând prizonier al literei.

Înainte de a încheia, aș vrea să subliniez aici un punct extrem de important, pe care l-am pomenit deja în treacăt și pe care am intenția să-l dezvolt cu un alt prilej. Sunt convins că există cel puțin o asemănare între dezbinarea Bisericilor creștine și dezbinarea dintre Israel și Biserică. Cred că

deplina comuniune între Biserici este legată de întâlnirea lor reînnoită cu Israel, poporul întrupării, rădăcina istorică a Bisericii, a Apostolilor și a primilor creștini, a celor dintâi persecutați. Bisericile trebuie să recunoască faptul că poporul evreu, la rândul său, a fost persecutat de-a lungul istoriei de către anumite forte pretins "creștine", care au uzurpat numele lui Hristos și au prigonit poporul Său, iar din această cauză foarte mulți (creștini și evrei) s-au îndepărtat de Hristosul lor evreu¹. Atunci, creștinii vor proclama, în puterea Duhului, măreția și slava lui Hristos, ajutându-l pe Israel să-și regăsească pacea cu adevăratul și dumnezeiescul său Mesia, iar Israelul lui Hristos i-ar putea ajuta pe creștini să-și regăsească deplina comuniune în Hristos Iisus, fiul evreiceii Maria și Fiul lui Dumnezeu, Tatăl nostru ceresc.

Vom putea, în felul acesta, să contemplăm unitatea Omului Desăvârșit: *Capul* său este Hristos; *Trupul* său este Biserica - Israel și neamurile; *Mădularele* sale sunt fiecare creștin în parte.

Am încercat, în acest articol, să descopăr o picătură din oceanul de posibilități de îmbogățire reciprocă, susținut de harul dumnezeiesc, îmbogățire care poate avea loc între diferitele Biserici și Tradiții, fără să se schimbe nici doctrinele lor, nici ceremoniile și riturile, nici vocatiile lor specifice, și fără să fie slăbite convingerile lor de a fi receptacule binecuvântate ale Adevărului. Nu mă îndoiesc că o reflecție profundă și constantă, în rugăciune și autentică iubire, va duce, în mod treptat, către o comuniune mai armonioasă între Biserici, spre slava adevăratului Dumnezeu; *unitatea în diversitate* - un singur Trup, mai multe mădulare; un singur Duh, mai multe daruri - va aduna și va contopi duhovnicește mădularele Trupului divin, al cărui Cap este Iisus Hristos. Acest Trup, trăitor aici și acum, va face să sufle în lume un nou duh, Duhul lui Hristos, atrăgând și unghiind alte și alte mădulare, ce încă nu și-au recunoscut Capul. Noi, apostolii Capului, îi vom trata în spiritul păcii și al fraternității, căci suntem cu toții copiii lui Dumnezeu, creați după imaginea Fiului Său, și vom veghea ca Duhul lui Hristos, Care locuiește în noi, să lucreze tainic, prin puterea harului Său, și în frații noștri, oricare ar fi aceștia.

Pentru a atinge un asemenea înalt tel, toți cei implicați în diferitele Biserici trebuie să-și reasume vocația persecutatului, a celui ce luptă pentru

¹ E bine să amintim cuvintele Sfintei Tereza Benedicta a Crucii, Edith Stein, care a fost asasinată, împreună cu alți evrei catolici, în lagărul de la Auschwitz, la 9 august 1942: "Cel care-l ofensează pe un evreu pentru că este evreu, acela ofensează însuși trupul lui Hristos".

Adevăr (*Matei 5, 3-11*) sub semnul Sfintei Cruci; spre a primi din nou duhul smereniei și al curăției, care-i caracteriza pe primii creștini, este necesar să avem un spirit elevat, mai puțin materialist, mai puțin violent și mai puțin exclusivist. E nevoie de mai mult respect pentru mediul înconjurător, pentru natură, pentru creație în genere, de mai multă simplitate și noblețe naturală, de mai puțin lux și de mai multă milostenie față de sărmanii acestei lumi. Numai așa vom putea da cu adevărat fiecărui suflet hrana cea veșnică: Domnul nostru Iisus Hristos. *Amin.*

(Versiunea românească aparține autorului)

O MĂRTURIE ANONIMĂ

ORTODOXIA ÎN ARIZONA

(Pioasă relatare monahicească despre sfintirea unei biserici ortodoxe într-o mănăstire din inima Americii)

"Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele, ca să văd frumusețea Domnului și să cercetez locasul lui." (Psalmul 26, 7-8)

Într-adevăr, această "Casă a Domnului" a primit un sens nou și puternic pentru noi. Iar târnosirea bisericii mănăstirii noastre se vede limpede că este încoronarea tuturor strădaniilor noastre din ultimii ani și punctul culminant al harului venit din mâna Domnului.

Preasfântitul Episcop Jovan ne spunea săptămâna trecută că, venind spre mănăstirea noastră și gândindu-se la comunitatea noastră de surori și maici, ne-a asemănat, în mintea Preasfintiei Sale, cu israelitii Vechiului Testament, călătorind 40 de ani prin nesfârșitul pustiu pentru a ajunge în Tara Făgăduinței. Și eu însămi, gândind la acest lucru, găsesc asemănarea ca pe o încurajare. Interesant este faptul că Preasfântia Sa nu este primul care face

această analogie cu viața noastră, îmi arunc privirea înapoi cu un an și jumătate: din întinericul acelor vremi adânc tulburate, lumina nădejzii a străbătut spre noi atunci când, pe neașteptate și în scurt timp, am fost acceptate sub omoforul Preasfintiei Sale. Atunci am rămas mute și fără cuvânt. Ni se părea prea mult ca să intrăm în har, prea mult har pentru a-l putea cuprinde, după o atât de lungă noapte! Într-adevăr, Dumnezeu "vindecă pe cei zdrobiți cu inima și leagă rănilor" (*Psalmul 146, 3*).

Scurtă vreme după această întâlnire cu Episcopul Jovan, am început pregătirile pentru vizita sa la noi (în California). În ziua de prăznuire a Optinei [celebră mănăstire din Rusia] Preasfintia Sa și Episcopul Irinej (un suflet atât de cald și de minunat) au venit și ne-au uns cu Sfântul Mir pe fiecare dintre maici și surori, primindu-ne astfel în Biserica Ortodoxă canonică, confirmându-ne în treaptă pe Maica Staretă și împărtășindu-ne pe toate cu trupul și sângele lui Hristos. Îmi amintesc cuvintele Preasfintiei Sale, cât de mult a dorit ca toți să ne împărtășim împreună dintr-un potir și cât de mare lucru este acesta pentru el! Și ce as putea spune eu despre ce a însemnat aceasta pentru noi?! Episcopul Irinej a fost atât de miscat încât, vorbind despre acest eveniment, l-a asemănat cu o "altă Cincizecime". Și nu numai că ne-a spus nouă acest lucru, dar tot așa l-a descris și în fața întregului Sinod al Episcopilor din Serbia.

În aceeași perioadă, Dumnezeu ne-a deschis o cale pentru a face ultimele pregătiri pentru procurarea noii proprietăți (în Arizona), care este, prin ea însăși, o carte a miracolelor. Surorile au lucrat fără răgaz la pregătirea mutării. Este evident că, indiferent de forțele care au lucrat la început pentru mutarea noastră, toate au făcut parte dintr-un plan mai mare spre un nou început pentru noi, o adevărată înviere, simbolizată prin "Tara Făgăduinței". Și as putea să adaug că, în cele mai stresante momente, ne-am agățat atât de puternic de acest gând - ca de unica noastră sansă de viață - că "Dumnezeu, cu siguranță are ceva mai bun pentru noi, așa nevrednice cum suntem, încât, desi El ceartă pe copiii Săi, nu ne va părăsi niciodată". Dar niciodată nu ne-am putut imagina cât de frumos ni se va revela în timp darul Său. Și așa cum m-am străduit să vă spun, totul s-a petrecut pas cu pas... Iar pe măsură ce noi înaintam pas cu pas, tot așa înainta și înțelegerea de către noi a minunii darului divin.

Ajunul anului nou ne-a găsit în noua noastră proprietate, sub umbra măretului munte Graham, care ne aminteste de spusele Psalmistului: "Cu spatele te va umbri și sub aripile lui îți vei afla nădejdea". Tema cântărilor

noastre a devenit *Psalmul 120*: "Ridica-voi ochii mei la munti, de unde va veni ajutorul meu. Ajutorul meu de la Domnul, Cel ce a făcut cerul si pământul" (vv. 2-3); si când ne uitam la munte, ne aminteam de unde ne va veni ajutorul.

Prăznuirea Nasterii Domnului a sosit cu pace si bucurie. Ne-am obisnuit cu iarna desertului, ne-am bucurat de prima zăpadă care a căzut în timpul liturghiei, când Preasfintitul ne făcea prima vizită. El a mai petrecut cu noi si primele trei zile ale Postului Pastelul - acelea au fost, cu adevărat, zile sfinte. Am postit cu toatele si, la sfârșitul Ceasurilor, Vlădica ne-a vorbit despre cele duhovnicesti. Au fost niste zile nepământesti. Am continuat singure tot ciclul de rugăciuni ale Postului.

În Sâmbăta lui Lazăr, cununa bucuriilor noastre a mai primit un juvaer de pret: Părintele Dorotheos, care a stat alături de comunitatea noastră la bine si la greu, a fost hirotonit în preot. Sfintirea a avut loc la Phoenix, ceea ce a fost o mare binecuvântare pentru noi; nemaifiind obligate să ne ocupăm de treburile casnice, am putut lua parte toate la slujbă. A fost o tainică si nemaivăzută binecuvântare: am avut sentimentul că întreaga Biserică îl hirotonea. Slujba nu s-a tinut deci în modesta noastră bisericută, ci în Catedrală, cu mai multi preoti slujitori si multi credinciosi sârbi din oras. Pentru a mai adăuga ceva despre hirotonire, mi s-a părut că văd "cea mai sacră dintre jertfe" - si aceste cuvinte nu exprimă măretia slujbei nici pe departe, desi le rostesc având ochii plini de lacrimi. Cele dintre noi care l-am cunoscut pe Părintele Dorotheos pe parcursul anilor înțelegem prea bine cât l-a costat pe el acceptarea preotiei: era ca si cum ar fi fost însusi jertfit pe masa Sfântului Altar. Si l-am văzut pe Vlădica apăsător de autoritatea slujbei iui si de greaua răspundere a preotiei. Vlădica trăiește la un înalt nivel de morală creștină, încât ne simțim rusinate de graba noastră în a ne găsi justificări pentru greselile pe care le facem si simțim asupra noastră puterea exemplului său de a ne îmbunătăți mereu viata. De atâtea ori am auzit de pe buzele lui: "Biserica" vă cere cutare si cutare lucru, dar el o spune cu atâta piosenie si simț al datoriei, probate prin propria sa trăire. Cât privește pe Părintele Dorotheos, această trăire înaltă a ierarhului a aprins în el dorinta de a se ridica la rându-i spre aceleasi înălțimi.

Nu este fără însemnătate faptul că hirotonirea a avut loc în ziua Bunei Vestiri, care marca pentru noi un an de când începusem citirea "Psaltirii cu nedormire". Când am început citirea Psaltirii, zi si noapte, a fost în nădejdea

de a putea face din mănăstirea noastră un loc al rugăciunii. Tot atunci, tinta noastră era să ajungem să avem liturghie zilnică și mai aveam de așteptat un an până ce Părintele Dorotheos urma să fie hirotonit.

În timpul Săptămânii Patimilor, după hirotonire, am putut primi din mâna noului preot - Dorotheos - toate tainele și odoarele: Sfânta împărtășanie, Cina de Taină, Maslul, coborârea de pe cruce, Sfântul Aer, împodobit cu nenumărate flori roșii din desert și Sfintele Pasti [pâinea specială de Pasti]. De Pasti a fost prima liturghie săvârșită de către Părintele Dorotheos și prima liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur. Am avut mai mulți oaspeți - ruși din Tucson, îmbrăcați în costume naționale și încărcati de daruri. Primul nostru Paste a avut loc într-o primăvară de desert, când până și cactusii erau gata să înflorească.

Săptămâna Luminată a fost ocupată cu pregătirea pentru târnosirea bisericii. Printre cântările pascale, mănăstirea a fost lustruită, florile plantate, biserica pregătită: am pus crucile pe turlă și pe usile împărătești. La îndemnul Maicii Starete, ne-am pregătit și templul inimilor noastre, ca să fie sfintite o dată cu biserica.

Poate că ar trebui să mă întorc puțin înapoi, pentru a-mi aminti cum a apărut gândul târnosirii bisericii. La scurtă vreme după ce am ajuns în Arizona, Maica Staretă a adus vorba despre acest lucru. Deși eu am susținut foarte puternic ideea, nu am realizat atunci pe deplin sensul consacării. Cu ocazia primei vizite a Episcopului, Maica Staretă a adus vorba despre târnosire. Vlădica a întrebat: "De ce?". Și Maica a răspuns: "Pentru că vrem să avem permanent un înger în altar". După mai multe discuții, s-a ajuns la fixarea datei: Sâmbăta Luminată, dată care s-a dovedit a fi cât se poate potrivită.

Alegerea Sfintei Anastasia ca patroană a bisericii s-a petrecut oarecum deosebit. La început nu ne-am gândit la această Sfântă. Vlădica ne-a întrebat ce hram vrem să ne alegem și noi i-am spus că încă nu ne-am hotărât. Firește, Sfântul Paisie Velicovski putea fi o alegere foarte probabilă, el fiind patronul mănăstirii, dar noi doream să avem și o biserică dedicată Maicii Domnului. Maica Staretă sugera și posibilitatea unei capele dedicate Sfintei Anastasia, dar totul rămânea nedecis. La un moment dat, a venit vorba despre icoana Sfintei Anastasia pe care Jasminka, o femeie pioasă din California, se angajase să-o picteze și să-o doneze mănăstirii. Problema era unde să punem icoana. Vlădica a spus: "Depinde de patronul căruia îi vei dedica biserica". Atunci a

devenit brusc foarte clar pentru Maica Staretă si pentru tot soborul că biserica trebuia dedicată Sfintei Anastasia. Interesant, numele ei înseamnă "înviere" [gr. *anastasis*], reflectând învierea pe care am trăit-o sub oblăduire episcopală în noua noastră casă, după suferinta ultimilor doi ani, asemenea patimilor Mântuitorului pe cruce.

Sensul patronajului Sfintei Anastasia are mai multe substraturi legate de sfintenia Episcopului nostru. As dori ca vorbele mele să poată descrie această persoană rară, care se dovedeste a fi un adevărat ascet, un păstor desăvârșit, un paznic al sfinteniei Bisericii si un părinte iubitor. Dintru început, Preasfintitul ne-a spus de mai multe ori: "Sprijiniti-vă pe mine! Dati-mi mie greutatele voastre!". Si simteam în cuvintele lui puterea spirituală de a-si asuma aceste greutăți. Istoria vietii lui este unică. Când era copil, era gata să moară, si tatăl său a făcut o promisiune sinceră lui Dumnezeu, că dacă fiul său va fi salvat, îl va dedica Domnului. Dar această făgăduintă a rămas ascunsă tuturor: numai tatăl si mama o stiau. La vârsta de zece ani, Jovan a vizitat mănăstirea din vecinătatea casei lor si a simțit o mare dorință de a rămâne acolo. Tatăl, care se temea că fiul său ar putea fi influențat de promisiunea lui, a încercat să-l oprească de la hotărârea aceea, fiind prea tânăr. Tatăl său era un om puternic, foarte pios si drept, si era fiu spiritual al Sfântului Nicolae Velimirovici. Când, în sfârșit, tatăl a acceptat ca fiul său să rămână în mănăstire, i-a spus că dacă vreodată fiul va întina cumva numele familiei sale, el va veni în persoană si-l va pedepsi drastic. Acest cuvânt venea din puternicul său simț moral al onoarei si din sfintenia făgăduintei făcute lui Dumnezeu, dar si pentru a-l face pe fiu să înțeleagă responsabilitatea față de curăția vietii monahale. După câțiva ani, Jovan a fost mutat într-o altă mănăstire, fără nici un fel de legătură cu comportamentul său. Tatăl a auzit despre această mutare si, crezând că era legată de purtarea lui, nu l-a mai vizitat câțiva ani. Într-un târziu, mânat de dor, a venit la mănăstire: fiul crescuse si era de nerecunoscut. Ajuns pe patul de moarte, si-a dorit să-l mai vadă o dată pe Jovan. El si-a binecuvântat fiecare copil în parte, dar venindu-i rândul lui Jovan, tatăl i-a spus simplu: "Tu ai Biserica, să te învete ea". L-a întrebat dacă este călugăr deplin (tuns). Numai după ce a auzit că tânărul avea schima îngerească, tatăl a putut muri în pace.

Apoi, Părintele Jovan a fost hirotonit preot. Desi era în mănăstire de multi ani, era încă foarte tânăr. După 15 ani de vietuire în Studenita, bătrânul Staret al locului s-a retras si Părintele Jovan a fost rugat să preia stăretia. Era cel mai tânăr călugăr din mănăstire! I-a fost foarte greu. Îsi aminteste cum veneau credinciosii si-i cereau să-i conducă la... Staret. El îi ducea la biroul

stăretiei, pe care, fireste, îl găseau gol. Atunci le spunea: "Staretul nu este aici", ascunzându-le că el era acela.

Încă de la construirea mănăstirii Studenita, moastele Sfintei Anastasia fuseseră îngropate acolo. Din pricina jafurilor repetate ale păgânilor, această îngropare se săvârsise în taină, astfel că, după 800 de ani, nimeni nu mai stia exact locul.

Părintele Jovan privea adesea icoana Sfintei, zugrăvite în frescă pe unul dintre peretii bisericii principale. Odată, pe când se ruga cu evlavie dinaintea Sfintei, i s-a revelat cu precizie locul unde se aflau moastele ei. A primit binecuvântare să le dezgroape și s-a constatat că erau autentice. Dumnezeu i le descoperise prin Harul Său.

După aceasta, Părintele a avut un accident grav, după care, datorită unei vătămări grave la coloană, a rămas imobilizat la pat, sub îngrijirea severă a unor medici.

Autoritățile comuniste ale țării voiau ca moastele să dispară. Atunci s-a întâmplat ceva straniu. Doi călugări, pe care Părintele îi cunostea, au venit la el la spital și l-au întrebat: "Vrei să te vindeci?". Părintele s-a uitat cu mirare la ei și i-a văzut albi ca hârtia la față. "Ce vesti îmi aduceți?", i-a întrebat el, crezând că cineva din mănăstire murise. Ei i-au povestit cum amândoi, independent unul de celălalt, avuseseră același vis: Sfânta Anastasia li se arătase în somn și le spusese că dacă Părintele Jovan vrea să fie sănătos, să iasă din spital și să vină la mănăstire, pentru a-i proteja moastele. Privindu-i, Părintele a înțeles că spuneau adevărul. Dar cum să plece, din moment ce era tintuit la pat?!

Le-a cerut doctorilor să-l lase să plece; ei s-au spăimântat, răspunzându-i că este imposibil, în cele din urmă, i-au dat o ambulantă și a plecat la mănăstire. Exact înainte de a ajunge, o femeie, care voia să fure moastele, reușise să convingă pe câțiva călugări să i le dea ei, pentru a le ascunde. Când Părintele a intrat în mănăstire, ea avea deja moastele în mâini. Părintele a cerut imediat monahilor care îi erau credincioși să-i ia moastele, și să le pună într-un loc foarte sigur, sub cheie, iar cheia să-i fie adusă lui. Apoi s-a întors la spital, luând cheia cu el. La scurtă vreme după aceea, a putut părăsi spitalul și s-a întors la mănăstire complet vindecat.

După 15 ani de stăretie, a fost sfintit Episcop și numit Vicar al Patriarhului Pavle (socotit de asemenea, de către toți credincioșii, un om sfânt). Când a fost nevoie să fie trimis un Episcop în America, Patriarhul Pavle l-a ales pe Preasfintitul Jovan. A primit cu greu și ne-a mărturisit că, după stabilirea sa în Statele Unite, a plâns mai mult decât a dormit. Dar când i s-a spus: "Biserica îți cere...", a știut exact ce înseamnă asta. Faptul de a avea mănăstiri în dioceza sa îi este de mare ajutor. Astfel, Dumnezeu a ascultat, în egală măsură, și rugăciunile Preasfintiei Sale, și pe ale noastre, împlinindu-le deopotrivă.

Vlădica Jovan ne-a ajutat, de la început, în toate felurile și s-a îngrijit în mod special de târnosirea bisericii noastre. I-a vorbit despre sfintire unui sârb din Phoenix, patronul unui atelier de monumente. Acesta, pe numele lui Rade, a fost miscat până ia lacrimi și s-a oferit să ne ajute. Vlădica l-a rugat să cioplească el Sfânta Masă, lucru pe care l-a făcut cu credință și piosenie. Avea în depozit un bloc de piatră franceză pe care îl ținea pentru o ocazie specială și a socotit că acum venise vremea să îl folosească. A sculptat din el o minunată Sfântă Masă, pe care a donat-o mănăstirii. A adus-o la noi în ajunul Floriilor, împreună cu Vlădica. Are aceeași nuanță ca și nisipul desertului nostru. Tabla mesei se sprijină pe un stâlp masiv, sculptat cu cercuri la bază. Vlădica ne-a spus că aceste cercuri de la baza stâlpului reprezintă logodna noastră, a trăitoarelor în mănăstire, cu Hristos și ne-a cerut să nu acoperim Sfânta Masă până jos, ci să lăsăm să se vadă baza stâlpului și inelele. În ziua premergătoare consacrării, Rade a mai adus o frumoasă cruce, sculptată din aceeași piatră, pe care a așezat-o pe suprafața frontală a stâlpului.

Târnosirea unei biserici este o slujbă foarte elaborată. Pentru Episcop am cusut o îmbrăcăminte albă, pe care a purtat-o peste vesminte o parte din slujbă, pentru a-i proteja hainele arhieresti. Această îmbrăcăminte este, după purtarea ei, sfâșiată cu pietate, pentru ca Arhiereul să poată ieși din ea. La sfârșitul ceremoniei, întregul vesmânt alb este sfâșiat în fâșii subțiri și fiecare credincios primește o bucățică din el. În prima parte a slujbei, tot pentru protecția vesmintelor, preotii poartă câte un sort alb în față. A trebuit să facem o altă masă de altar, provizorie, unde să punem Sfintele Daruri și să înlocuim vechile sfesnice de pe altar cu altele noi. Prin grija lui Dumnezeu, am primit la vreme, din România, o îmbrăcăminte foarte frumoasă pentru analog și pentru alte lucruri folosite în biserică.

În biserică totul trebuia să fie în ordine. Am pregătit bureți de mare pentru spălarea Sfintei Mese, servete albe și curate, aghiasmă și un mănunchi de busuioc pentru stropirea aceleiași Sfinte Mese. Întreaga atmosferă era plină de parfumul busuiocului. Mai erau 6 nuiele cu un capăt învelit cu vată și cu panglici albe pentru ungerea Sfintei Mese și a peretilor bisericii cu Sfântul Mir, o tavă fierbinte pentru topirea târnoselii, care fusese pregătită din vreme cu tămâie, smirnă și ceară de albine (de la stupii mănăstirii).

Era vineri când Vlădica a sosit la mănăstire. A fost primit de sobor la poarta de intrare și condus în biserică, unde a intrat în altar, cercetând cu grijă ca totul să fie bine pregătit. Acesta era obiceiul Preasfintiei Sale, să se pregătească pentru orice serviciu pe care îl făcea. Ne spunea odată că, deși a oficiat peste o mie de botezuri, totuși, înainte de fiecare botez, se pregătește de ca și cum ar fi pentru prima oară...

A luat cutiuta cu moaste, aduse pentru a fi puse în Sfânta Masă, și a asezat-o pe un suport cu stelute, acoperind-o cu acoperământul de catifea, frumos brodat de noi, pentru Sfântul Potir. Cu multă cucernicie, a luat apoi cutia și a pus-o pe o măsută, în fața icoanei Mântuitorului de la catapeteasmă. Toate candelarele și lumânările din biserică au fost stinse, rămânând aprinsă numai o lumânare de pe masa cu Sfintele Moaste. Apoi ne-a vorbit, explicându-ne sensul slujbei, spunând că Sfânta Masă va rămâne aici până la înfricosata judecată a lui Hristos, chiar dacă, material, va fi mutată sau distrusă. A fost un gând care ne-a inspirat mult, fiindcă el corespundea cu ideea noastră de permanentă aici, la mănăstire. Cât am stat în California, niciodată nu am avut acest sentiment. Vlădica a subliniat cât de important era pentru noi să avem o părticică din moastele Sfintei Anastasia și ale Tarului martir Lazăr din Kosovo, puse în ceară. Acești sfinți, ne-a spus el, vor fi mereu cu noi ca o protecție și, de aceea, va trebui să păzim și noi Sfânta Masă, cu multă grijă.

În seara de vineri am făcut priveghere în vederea zilei următoare, întregul văzduh era plin de rugăciune. Niciodată nu am simțit o ușurătate de a ne ruga ca atunci. Toată lumea era scufundată în rugăciune. Poate că aceasta se datora prezentei Preasfintitului, sau prezentei Sfinților ale căror moaste erau cu noi. Pe la jumătatea slujbei, a sosit un autobuz plin cu cei ce ne cunosteau, din California. Biserica s-a umplut. Am văzut-o pe Jasminka aducând icoana Sfintei Anastasia, pictată nu de ea, ci de cineva din Iugoslavia, și dând-o Vlădicăi. Știam că va veni și auzisem că icoana era foarte frumoasă.

Era însă acoperită. Vlădica i-a spus Maicii Starete să o descopere și să o arate. Apoi icoana a fost pusă pe analog: avea o atât de sfântă frumusețe, încât cu greu îți puteai desprinde privirea de ea! Vlădica a tămâiat-o plin de cucernicie.

După priveghere, am mers prin întuneric, pe drumul care ducea la clădirea principală a mănăstirii. Deasupra noastră sclipeau miliarde de stele, "lămpi de priveghere", cum le descrie Episcopul Nicolae. Când am intrat în curtica luminată, parcă ne aflam în altă lume. Mesele erau frumos acoperite, candelarele și lumânările dădeau o lumină nefirească. După cină, Vlădica a mai stat cu noi în semiîntuneric și ne-a vorbit. Ne-a asemănat cu copiii lui Israel. Cuvintele îi erau pline de putere. Ne-a spus că poate noi nu vedem roadele vieții noastre monahale, dar ele există și, cu timpul, vor străluci. Ne-a vorbit despre semnificația afierosirii bisericii Sfintei Anastasia. Aceasta era prima biserică dedicată ei, iar ea a fost cea dintâi femeie sârbă tunsă în monahism. Ne-a mai spus despre o discuție telefonică avută chiar înainte de a veni la mănăstire. Vorbise cu Părintele Iulian, Staretul de la Studenita, unde se găsesc moastele Sfintei Anastasia. Părintele Iulian era pe patul morții, iar când Vlădica i-a spus că urma să închine biserica acestei Sfinte, Părintele Iulian a început să plângă.

Eram fericite că tocmai Vlădica Jovan venise să consacre Biserica, Preasfântia Sa, căruia Dumnezeu îi dăduse în grijă moastele Sfintei Anastasia! De-a lungul anilor, Maica Staretă călătorise de patru ori în Serbia, împreună cu alte surori, și se închinaseră moastelor Sfintei. Fără îndoială, Sfânta ne-a călăuzit să intrăm sub omoforul Episcopului Jovan, știind că, această biserică va fi a ei. La sfârșitul discuției, Vlădica i-a dăruit Maicii Starete o cruce pectorală de aur.

Sâmbătă dimineata, surorile alergau în toate părțile pentru a face ultimele aranjamente. Ne așteptam la vreo 200 de persoane. Mesele erau întinse afară, acoperite cu fete de masă, iar mâncarea era gata. Peste tot atârnavă ghirlande de flori.

Preasfântitul a intrat în biserică întâmpinat de cântarea noastră: "îngerul a strigat". Și-a pus degrabă vesmintele. Preotii citeau în altar psalmii specifici pentru slujba de târnosire. La un moment dat, toți slujitorii au ieșit din altar, urmându-l pe Preasfântitul, care purta pe cap moastele. S-a format o procesiune cu cruci și steaguri: maicile, corul, Maica Staretă, Episcopul cu clerul și toți credincioșii. Am ocolit biserica de trei ori, cu anumite opriri, în timp ce corul cânta aceeași cântare de la hirotonire: "Sfintilor Mucenici, care bine v-

ati nevoit si v-ati încununat, rugati-vă Domnului să se miluiască sufletele noastre... Slavă Tie, Hristoase Dumnezeule, lauda Apostolilor si bucuria Mucenicilor, a căroră propovăduire este Treimea cea de-o-Fiintă".

După ultima ocolire, Episcopul s-a oprit în fata usii închise a bisericii, lovind cu un ciocan în ea si strigând, pe un glas anume: "Cine este împăratul Slavei?". Din interior au răspuns câteva surori care rămăseseră înăuntru pentru acest ceremonial: "Domnul puterilor, Acesta este împăratul Slavei". Atunci usa s-a deschis si am intrat înăuntru. Preasfintitul s-a dus în altar, si-a pus peste vesmintele arhieresti acel vesmânt alb protector cusut de noi, iar preotii si-au pus sorturile. A început spălarea Sfintei Mese, peste care s-a turnat aghiasmă din belsug. Preotii spălau Masa cu buretii. Toate mișcările lor erau iuti, în special ale Episcopului, si cu mare concentrare. Sfânta Masă a fost apoi rapid uscată cu servete curate, s-a turnat peste ea apă de trandafiri, la cele patru colturi au fost lipite cu ceară icoanele celor patru evanghelisti imprimate pe satin si, în timp ce preotii cântau troparul fiecăruia, Sfintele Moaste au fost introduse într-o scobitură, în centrul Sfintei Mese, si acoperite cu un capac exact cât scobitura. S-a îmbrăcat Sfânta Masă în cămăsa ei de in, apoi s-a pus fata de masă brodată si toate obiectele sacre care trebuie să stea pe ea: chivotul în care se păstrează Sfânta împărtășanie pentru bolnavi, sfesnicele, Evanghelia, Crucea, cutiuta cu Sfântul si Marele Mir... Proscomidiarul a fost si el consacrat. Episcopul a luat o vergea lungă de sase picioare, a înmuiat-o în Sfântul Mir si a uns cu ea Sfânta Masă si cei patru pereti ai bisericii, apoi a stropit cu aghiasmă catapeteasma cu icoane. La început, el ne-a explicat că, o dată cu biserica, toate obiectele din ea trebuie să fie sfintite. Chiar si lumina care, până acum, era dată numai de lumânarea de pe locul cu Sfintele Moaste, a fost adusă din altar, candelabrele au fost aprinse, precum si toate lumânările, în clipa în care a început Sfânta Liturghie, toate păreau si chiar deveniseră noi. În timpul slujbei, biserica noastră era întesată de lume. La sfârșitul Sfintei Liturghii am iesit în curte, pentru masa de obste. De data aceasta, Maica Staretă si surorile slujeau la masă. Un grup de maici si surori cântau cântări religioase, între care si o cântare dedicată Sfântului Sava, care a mers la inima Preasfintitului. Vlădica a multumit tuturor si i-a dat lui Rade o gramată de multumire pentru Sfânta Masă dăruită bisericii. Atmosfera era pasnică si plăcută, fiecare era multumit si fericit.

Ben, fostul proprietar al fermei, a participat, cu sotia sa, la slujbă, iar după aceea a rămas cu noi toată după-amiaza. Multă lume s-a dus la el si i-a multumit pentru terenul pe care l-a vândut spre a se ridica acolo o mănăstire.

Seara am avut priveghere de obște pentru Duminica Tomei, iar după cină ne-am adunat în sala cea mare, spre a folosi posibilitatea de a-i pune întrebări Preasfintitului Jovan. Această întâlnire cu Episcopul ne-a amintit de adunările Bisericii de la începuturile ei.

Zorii Duminicii si-au adus binecuvântarea lor: muntele era de un alb strălucitor, acoperit de zăpadă nouă. Părintele Hilarion a fost hirotonit diacon. Vlădica s-a ostenit să citească o parte din hirotonire în limba engleză. Sufletele noastre erau pline de bucurie și ochii plini de lacrimi când ne-am luat rămas bun de la Preasfintia Sa.

Viata si-a reluat cursul, cu toate grijile ei, dar pentru noi această sfintire a bisericii a însemnat sfârșitul unui lung drum de nesiguranță și un nou început duhovnicesc, o reînviere, o centrare a trăirii noastre pe Biserică și în jurul Sfintei Mese, unde cerul coboară pe pământ.

"Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie? Paharul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema... Făgăduintele mele le voi plini Domnului, înaintea a tot poporul Lui, în curțile casei Domnului, în mijlocul tău, Ierusalime" (Psalmul 115, 3-4 și 9-10).

(în românește de Pr. Gheorghe Calciu)

CAZUL SERAPHIM ROSE

"E mult mai târziu decât îți închipui, frate!

Grăbeste-te să săvârsești lucrarea Domnului!"

(Părintele Seraphim)

La 13 august 1934, la San Diego, în California, într-o familie tipică de americani protestanți, vedea lumina zilei Eugene Dennis Rose, viitorul Părinte Seraphim.

Copilul a vădit de timpuriu anumite înclinatii spre matematică si stiinte în general; micul "geniu", cum îl decretaseră cei apropiați, nu va face însă carieră stiintifică, ci se va simți chemat, încă de pe băncile colegiului (Pomona, California), spre o cunoastere mai înaltă, opusă materialismului si pozitivismului din jurul său. Nici mediul religios în care fusese crescut, cu moralismul lui formal si cu individualismul lui desacralizat, nu-i poate satisface setea spirituală.

Studiază o vreme filosofia occidentală, dar descoperă în ea o nouă cale înfundată. Mult mai esentială se dovedeste întâlnirea cu vechea înțelepciune a Orientului, învată atât chineza veche, cât si chineza modernă; licenciat în limbi orientale, își continuă pregătirea la Academia de Studii Asiatice din San Francisco, în acest mediu academic îl cunoaste pe filosoful taoist Gi-ming Shien, cu care face muncă de cercetare si traducere pe vechi texte chinezesti (*Tao Te King*). Obține titlul de master la Berkeley - California si pare destinat unei strălucite cariere de orientalist.

Între timp, o influență puternică exercită asupra sa si opera lui Rene Guenon, de la care retine mai ales, dincolo de ideea unității polimorfice a Traditiei, valoarea aderării la forma ortodoxă a unei religii, oricare ar fi acea religie. Astfel ajunge să-si pună problema Ortodoxiei crestine (pe care, în mod destul de curios, Guenon însusi mai degrabă o ignorase) si trăieste revelatia unică a miracolului răsăritean. Să-i ascultăm însă propria mărturisire:

"De ani întregi, pe cale livrescă, eram încântat să mă consider 'deasupra traditiilor' si, în acelasi timp, oarecum credincios fiecăreia dintre ele...

Pășind prima oară într-o biserică ortodoxă (una rusească, de la San Francisco), nu-mi pusesem în gând decât să iau pulsul unei *alte* «traditii», amintindu-mi că Guenon (sau unul dintre discipolii acestuia) indicase Ortodoxia ca pe forma cea mai autentică a religiei crestine.

Mi s-a întâmplat însă acolo ceva ce nu mai trăisem niciodată, desi văzusem multe temple orientale, mai ales buddhiste: inima mi-a spus dintr-o dată că eram «acasă», că zbulciumul căutărilor mele luase sfârșit!

Îmi scăpau în mare parte semnificatiile ritualului, iar slujba - într-o limbă ce-mi era complet străină - mi se păru nu doar obscură, ci de-a dreptul ciudată. Cu toate acestea, am început să iau parte la slujbele ortodoxe din ce în ce mai des, străduindu-mă să învăț, încetul cu încetul, câte ceva din limbă si

obiceiuri. Trăiam fascinatia Ortodoxiei crestine, dar încă eram tributar principiilor mele guenoniste, ce sustineau autenticitatea tuturor traditiilor spirituale.

Totusi, în urma contactului direct cu Ortodoxia si cu crestinii dreptcredinciosi, în constiinta mea s-a lămurit ideea că Adevărul, pe care-l căutasem cu atât de îndelungată fervoare, era mai mult decât un concept abstract, de ordin mental; îl simteam tot mai mult ca pe ceva *personal* - ba chiar ca pe o *Persoană* - ce se adresa direct inimii mele, provocându-mă la iubire. Asa L-am întâlnit pe Hristos".

Eugene Dennis Rose a fost primit în Biserica Ortodoxă în luna februarie a anului 1962, când încă nu împlinise 28 de ani. Va mărturisi mai târziu că, la prima împărtășanie, Sfintele Taine i-au lăsat în gură o dulceată dumnezeiască, pe care a simtit-o vreme de o săptămână.

La San Francisco se ostenea pe atunci, într-o mare strălucire duhovnicească, Arhiepiscopul Ioan Maximovici, unul dintre cei mai sfinti oameni ai secolului XX, ascet "nebul întru Hristos" si ierarh făcător de minuni, mare ocrotitor al orfanilor si al necăjitelor, căruia i se dusesese vestea în lumea întreagă. Tânărul convertit se bucură de darul lui Dumnezeu de a-l avea călăuză în "buna mireasmă" a Ortodoxiei pe acest om îngeresc, care s-a mutat la cele vesnice în 1966.

Ajuns la cunostinta Adevărului, Eugene Dennis Rose si-a pus întreaga viata în slujba propovăduirii lui, într-o lume păscută de dezduhovnicire si haos, pe care a certat-o si a pilduit-o ca un adevărat prooroc.

Legând prietenie cu un tânăr rus, Gleb Podmosenski, întemeiară împreună o frătie misionară pusă sub oblăduirea celui dintâi sfânt ortodox al lumii americane, Herman din Alaska. Deschiseră librărie la San Francisco si scoaseră — cu mijloace putine si cu osteneală multă - revista *The Orthodox Word* ("Cuvântul Ortodox").

Trei ani după moartea Arhiepiscopului Ioan, cei doi se retraseră într-un loc pustiu si izolat din zona muntoasă a Californiei, Noble Ridge, unde trăiră în aspră sihăstrie, refăcând experienta anahoretilor de odinioară. După un an fură tinsi în monahism: Eugene sub numele Sfântului Serafim din Sarov, iar Gleb sub cel al Sfântului Herman din Alaska.

Monahul Seraphim își construiește de unul singur o chilie în inima pădurii, cufundându-se în rugăciune și în studiul Sfinților Părinți. Ajunseseră un desăvârșit practician al rugăciunii inimii și sunt mărturie că în mai multe rânduri intrase în legătură cu lumea de dincolo (și îndeosebi cu părintele său duhovnicesc, răposatul Ioan, cel numărat cu sfinții).

Deși, asemenea Sfântului Serafim din Sarov, se simțea adânc legat de frumusețile Firii și de toate vietățile lui Dumnezeu, bucurându-se de fiecare zi petrecută în sihăstria de la Noble Ridge, pe care o primea ca pe o binecuvântare, a avut mereu sentimentul că nu-i decît un simplu pelerin prin lumea aceasta, pregătindu-se în tot ceasul pentru viața de apoi.

De acolo, din munte, Seraphim Rose făcu să se reverse în lume un adevărat torent de publicații (cei doi duseseră cu ei, încă de la începuturile pustniciei lor, mașinile tipografice): a scris, a tălmăcit, a cules, a multiplicat, a tipărit și a răspândit prin cei binevoitori reviste și mai ales cărți a căror însemnătate și actualitate apar tot mai pregnante în conștiința posterității: o operă teologică și mistică de o înaltă tinută intelectuală, dar și de o mare forță mărturisitoare, deschizând zărilor de lumină ale Tradiției creștine și ortodoxe rătăcitei și sfâșiatei modernități, fără a-i ignora problematica și provocările, în vorbire și în scrisul lui Seraphim Rose se întâlneau religia și cultura, spiritul și știința, într-o mare sinteză apologetică, de limpezimi și avânturi hrisostomice.

Neîngăduindu-și nici o clipă de răgaz, îl mistuia dorința de a pune Adevărul, de la rădăcinile și în toată plenitudinea lui, la îndemâna omului contemporan - "până mai este vreme", înfiorat de presimțiri apocaliptice, obișnuia să spună: "E mult mai târziu decît îți închipui, frate! De aceea, grăbeste-te să săvârșești lucrarea Domnului!".

A fost hirotonit preot în anul 1977. Deși iubea pustnicia și avea o fire mai degrabă retrasă, înclinată spre meditație și reculegere rugătoare, și-a petrecut ultimii cinci ani ai vieții într-o susținută și chiar istovitoare activitate pastorală, după pilda mereu vie a fericitului părinte Ioan Maximovici.

Le era nespuse de drag tuturor fiilor săi duhovnicesci, datorită înțelepciunii sale pline de smerenie și marii sale puteri de înțelegere a suferinței omenești. Multi au fost de-a dreptul uimiți să vadă că un om atât de furibund și de necrutător atunci când era vorba să scrie despre pricinile pierzaniei omului de azi, putea fi în același timp atât de cald și de apropiat ori

de câte ori se întâmpla să aibă de-a face cu bietele victime ale acestei lumi, oricât de decăzute ar fi fost ele.

O boală pe cât de neașteptată, pe atât de fulgerătoare puse capăt vieții Părintelui Seraphim, în ziua de 2 septembrie 1982. Nu împlinise decât 48 de ani și arăta să fie un om în deplinătatea puterilor sale. Întins în sicriu, sub boltile bisericii modeste a mănăstirii [St. Herman of Alaska Brotherhood, Platină/California], fata lui iradia un fel de liniste nepământească, mărturisind despre pacea pe care-o aflase la bunul Dumnezeu. Atâta strălucire era pe chipul acela - ca de aur curat - încât fiii săi duhovnicești abia de putură fi desprinsi de lângă sicriu. Taina morții și a vieții de dincolo, la care care meditase adânc și despre care scrisese de-a lungul vieții lui pământești, nu mai avea de-acum, pentru el, nici un ascunzis¹. Putin după ce a fost pus în mormânt, fiii lui duhovnicești prinseră să dea mărturie despre multe lucruri minunate săvârșite cu ajutorul părintelui lor, chiar din lumea de dincolo.

În cei peste zece ani de la moartea sa [în septembrie 2002, se împlinesc chiar douăzeci], scrierile Părintelui Seraphim Rose au cunoscut o mare răspândire și au avut un viu ecou în toată lumea creștină [celor publicate în timpul vieții adăugându-li-se numeroase pagini postume]. Traduse destul de repede în mai multe limbi, ele au preschimbat nenumărate vieți și destine, aducându-le pe făgăsușul adevărului dumnezeiesc, în Uniunea Sovietică, chiar și pe vremea când comunismul agonizant mai interzicea încă difuzarea literaturii religioase, unele dintre scrierile sale de referință — precum *Ortodoxia și*

¹ în încheierea lucrării sale *The Soul after Death* (1980) scrisese: "Există viață după moarte, sau nu? În fond și la urma urmelor, toate acestea sunt de primit doar prin credință. Dar și faptul că nu mai este viață după moarte tot prin credință îl primim. Pentru a fi siguri, ar trebui să mergă cineva acolo. Și câtă vreme noi înșine nu am fost acolo, unii au o credință prin care se bucură și întru care săvârșesc fapte bune, pe când alții, aidoma demonilor, cred și se cutremură [Iacov 2, 19]. Necredincioșii tremură cu toții în fața morții și, indiferent câte leacuri ar putea exista, sau indiferent cât de mult s-ar putea prelungi viața pământească, de moarte tot nu putem scăpa. Singura izbăvire de moarte o avem prin Domnul nostru Iisus Hristos" (Seraphim Rose, *Sufletul după moarte. Experiențele "post mortem" contemporane, în lumina învățăturii ortodoxe cu privire la viața de apoi*, traducere din limba engleză de Constantin Jinga, Editura Anastasia, București, 1996, p. 228). [Nota ed.]

*religia viitorului*², sau *Sufletul după moarte*³, sau *Descoperirea lui Dumnezeu în inima omului*⁴ - circulau pe ascuns, în copii dactilografiate, ajungând sub ochii a sute de mii (și poate chiar a milioane) de oameni.

O dată cu încetarea prigoanei antireligioase [1988-89], atât în Rusia, cât și în alte țări din fostul lagăr comunist, cărțile, brosurile și articolele sale au fost publicate în tiraje de masă, iar astăzi, la Moscova cel puțin, se vând până și-n stațiile de metrou. Creștinii ortodocși americani, când se întâmplă să meargă în centre ortodoxe din Rusia sau Ucraina, sunt de obicei întrebați, înainte de orice altceva: "Îl cunoașteți pe Părintele Seraphim Rose?". Prin opera sa, el este o prezentă mereu vie, din California până-n Caucaz.

Este adevărată lucrare dumnezeiască faptul că rușii zilelor noastre văd în acest american din sudul Californiei pe unul dintre restauratorii de seamă ai principiilor tradiționale în patria lor răvășită de materialismul și ateismul celor 70 de ani de regim comunist, Părintele Seraphim Rose aducându-le, prin duhul scrierilor sale, o rază de speranță într-un viitor încă atât de tulbure. Și ar fi poate vremea ca și pentru frații săi americani - care sunt amenințați de incertitudini și primejdii încă și mai mari - mesajul lui să se facă mai mult auzit și să-i trezească sufleteste la vesnicul Adevăr pe care el l-a trăit plener, mărturisindu-l până la moarte - și chiar dincolo de ea.

2 *Orthodoxy and the Religion of the Future* (1979); traducere românească: Ieromonah Serafim Rose, *Ortodoxia și religia viitorului*, traducere din limba engleză de Mihaela Grosu, FEP - Tipografia Centrală, Cartea Moldovei, Chisinau, 1995. [Nota ed.]

3 Vezi mai sus, prima notă a capitolului de față. Altă ediție românească (sub orice critică) apăruse în 1994 la Editura Episcopiei Romanului și Husilor (traducere de prof. Gratia Lungu, ediție îngrijită de protos. Teodosie Paraschiv). [Nota ed.]

4 *God's Revelation to the Human Heart* (1987); traducere românească: Serafim Rose, *Descoperirea lui Dumnezeu în inima omului*, traducere editorială, Asociația Filantropică Medicală "Christiana", București, 1996. Cf. și Seraphim Rose, *Nihilismul sau Rădăcinile revoluției moderne. Revelația lui Dumnezeu în inima omului*, traducere de Irina Dogaru, Editura Anastasia, col. "Impasuri și semne", București, 1997. [Nota ed.]

Fie ca sãmanta învățaturii sale sã dea rod înmiit, iar rugãciunile sale sã uneascã într-un duh Orientul si Occidentul celui de-al treilea mileniu crestin.

Pãrintele Damaschin Monahul

(în romãnește de Pr. Gheorghe Calciu)

CAZUL KALLISTOS WARE

"Iubirea este atãt ceva ce avem deja si izbucneste spontan în inimile noastre, cât si ceva ce trebuie sã învățãm... Iubirea este atãt punctul de plecare, cât si cel de sosire."

(Preasfintitul Kallistos)

"În Biserica slavei Tale stând, în cer a sta ni se pare", cântã Biserica Ortodoxã într-un tropar. Preasfintitul Kallistos Ware, pe atunci Timothy, avea saptesprezece ani când s-a întâlnit pentru prima oarã cu Ortodoxia. O amintire încã vie si strãlucitoare: "Era într-o sãmbãtã dupã-amiazã", ne povesteste Preasfintia Sa. "Treceam pe una dintre strãzile Londrei când, deodatã, am vãzut o bisericã pe care n-o cunosteam, împins de curiozitate, am intrat. Prima impresie a fost aceea de gol. Nu vedeam nimic - nici pupitru, nici scaune, nici bãnci. Doar o imensã pardosealã lustruitã. Era foarte întunecos. Apoi, obisnuindu-mi-se ochii cu întunericul, am observat cã bisericã nu era cu desãvârsire goalã, în picioare, de-a lungul peretilor, erau niste oameni. Erau si icoane luminate de candelã, iar undeva cânta un cor. Sentimentul de gol de la început s-a transformat în opusul sãu si m-a copleșit impresia unei extraordinare plenitudini. Prin icoane si mâna aceea de credinciosi am perceput, tainic, Biserica nevãzută. Mã simteam parcã sorbit în sus, înãltat

într-o lucrare mult mai mare decât mine. Da, mi-era dat să văd cerul pe pământ!".

Fără să stie, Kallistos Ware retrăia experienta trimisilor printului Vladimir la Constantinopol, într-o zi a anului de gratie 988. "Când, mult după aceea, am citit relatarea lor", adaugă părintele, "ardea inima în mine. Dar atunci, născut fiind în 1934 din părinți anglicani practicanți, nu stiam mai nimic despre Ortodoxie. Nu înțelegeam limba slavonă. Structura și sensul slujbei la care nimerisem, privegherea de sâmbătă seară, îmi erau total necunoscute, fiind o slujbă care se oficia pe vremea aceea, la Londra, numai în Biserica rusă. Și nu avea nimic fastuos: corul era mediocru, credincioșii puțini, icoanele caracteristice stilului decadent al secolului al XIX-lea, locul - o întunecoasă și foarte mare clădire gotică, pe care Biserica anglicană o împrumutase rusilor. Nu, ceea ce m-a atras atunci n-a fost splendoarea exterioară, a fost ceva lăuntric: evlavie credincioșilor, sentimentul tainic și foarte puternic de comuniune cu sfinții. Din acest moment, înainte chiar de a fi citit ceva despre Biserica Ortodoxă, despre doctrina și cultul ei, am știut că-i aparțin, că vreau să devin ortodox¹. Astăzi sunt fericit că n-am descoperit Ortodoxia prin lecturi sau întâlniri, ci prin Liturghie. Cred că e drumul cel mai bun".

Dar, cu toată convingerea sa intimă, Kallistos Ware a mai așteptat încă șase ani până la convertirea formală, în timp ce studia la Oxford (patru ani limbi clasice și doi teologie), l-a întâlnit pe preotul ortodox local, părintele Vasili Krivosein, mai târziu arhiepiscop în Belgia și autor al unei valoroase cărți despre Sfântul Simeon Noul Teolog (949-1022). Devine membru al foarte activei Asociații anglicano-ortodoxe "Sfinții Alban și Serghie", unde cunoaște conferențieri străluciți precum Nikolai Zernov și părintele Lev Gillet, cunoscut mai bine cu numele său de scriitor: "Un monah al Bisericii de Răsărit"², învată astfel, puțin câte puțin, să cunoască mai bine Ortodoxia. Este atras în mod special de patru elemente, în primul rând, de *puterea Traditiei*, de continuitatea vie a Bisericii din Răsărit cu Biserica Apostolilor, a Martirilor și a Părinților, departe de rupturile și diviziunile care au afectat creștinismul occidental începând încă din Evul Mediu. Al doilea, *Liturghia* și simțul profund al comuniunii cu sfinții, al unității Bisericii pământestii cu Biserica

¹ *Dans la Lumière du Christ*, 1980, p. 426.

² Cf. *Jésus - simples regards sur le Sauveur*, Chevetogne, 1962, p. 199, și *La Prière de Jésus*, Chevetogne, 1963, p. 119.

cerească. Al treilea, *Rugăciunea lui Iisus*, chemarea Numelui și lucrarea lăuntrică a Duhului Sfânt, așa cum s-a făcut arătată, bunăoară, în figura Sfântului Serafim din Sarov (1759-1833), care i-a mers imediat la inimă. Și, în sfârșit, *experiența martiriului*: a grecilor sub otomani (despre care a scris o carte³) și a rusilor sub regimul comunist.

La capătul acestei prime perioade de inițiere și maturizare, Kallistos Ware este primit în Biserica Ortodoxă, în 1958. Avea 23 de ani. Deși, prin sensibilitatea sa, se simtea apropiat de spiritualitatea rusă, a intrat în arhidioceza greacă de sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice de la Constantinopol. "Biserica rusă din diaspora mă atrăgea", explică Preasfinția Sa, "dar eram conștient de precaritatea situației sale canonice. Pe de altă parte, cunoscând greaca veche, îmi era ușor să înțeleg Liturghia bizantină. Și credeam că viitorul Ortodoxiei în Occident era mai degrabă în Patriarhia Ecumenică. Dar aceasta nu înseamnă că sunt sectar sau fanatic. Nu voi condamna pe nimeni dacă alege mai degrabă o jurisdicție decât alta. Cred că occidentalii care se convertesc trebuie să se ducă acolo unde se simt acasă". Ironia sortii, episcopul său grec nu se socotește vrednic să se ocupe personal de un occidental și-l trimite la un preot al Bisericii ruse din diaspora, părintele George Sermetiev (+1971), care-i devine duhovnic.

Urmează apoi, din 1958 până în 1965, o destul de lungă perioadă de călătorii și studii pe care le face într-un fel ca autodidact. Dorind să cunoască centrele duhovnicești ale Ortodoxiei, să cerceteze manuscrise și să adune materiale pentru teza sa de doctorat despre istoria monahismului și Sfântul Marcu Monahul⁴, se duce la Muntele Athos, la Ierusalim și în Insula Patmos. În același timp, la inițiativa marelui editor englez Penguin, scrie și prima sa carte, o prezentare sintetică - și istorică, și teologică - a Tradiției Răsăritului creștin: *Ortodoxia - Biserica celor șapte Sinoade*. Publicată inițial în 1963, tradusă și editată în franceză în 1968, cartea sa devine repede un titlu "clasic" al literaturii ortodoxe. Epuizată demult, a trebuit să fie reeditată la Descl³/₄ de Brouwer, într-o versiune complet adusă la zi. "Această nouă versiune este mai nuanțată, mai puțin abruptă și mai puțin violentă ca prima, mai ales în

³ *Eustratios Argenti. A Study of the Greek Church under Turkish Rule*, Oxford (Clarendon Press), 1964, p. 196.

⁴ Cf. introducerea pe care Kallistos Ware a consacrat-o lui Marcu Monahul, *Traitées spirituels et théologiques*, Abbaye de Bellefontaine («Spiritualité³/₄ orientale» -Nr. 41), 1985, pp. IX-LI.

problema *filioque*⁵, explică autorul, în anii saizeci, eram mult influențat de Vladimir Lossky⁶. Si acum am o mare admirație pentru el, dar sunt mai puțin categoric în această privință. Deosebirea dintre Occident și Răsăritul creștin în problema Sfintei Treimi rămâne desigur importantă, dar mai puțin decât se pretinde de obicei. Se atribuie Occidentului puncte de vedere care aparțin unor autori scolastici și sunt departe de a constitui o normă. Personal, cred că Fericitul Augustin nu este atât de diferit de Părinții capadocieni. *Filioque* nu are ce căuta în Simbolul credinței, dar, în Occident, există maniere de a-l explica în acord cu Ortodoxia".

În 1963, Kallistos Ware ia drumul Canadei, unde petrece șase luni într-o mănăstire a Bisericii diasporei ruse. Dar viziunea rigidă și îngustă a monahilor de acolo l-a întristat. Afirmația - curentă în aceste medii, deși nu generalizată - că Duhul Sfânt nu poate fi dobândit decât de ortodocși îl sochează, cu atât mai mult cu cât contrazice propria sa experiență duhovnicească și trecutul său de anglican, înțelege că nu aici este locul său și revine în Marea Britanic. Abia sosit, noul arhiepiscop grec, Athenagoras II, îl cheamă și-l numește secretarul său. În 1965 este hirotonit diacon; primește numele de Kallistos, care-l asază sub patronajul unui autor filocalic, Sfântul Callist Xantopol. Episcopul său îl trimite la Patmos, la Mănăstirea "Sfântul Ioan Evanghelistul", unde petrece un an de zile. Își împlineste astfel visul de adolescent: se călugărește. "Mă gândisem la acest lucru, fără să iau decizia formală, de pe la vârsta de 16 ani, când eram încă anglican", precizează Kallistos Ware. "Apoi, bineînțeles, am avut îndoieli. Si nu numai o dată, ca student, m-am gândit la căsătorie. Dar m-am întors mereu la monahism".

Kallistos Ware și-a exprimat viziunea, foarte ortodoxă, despre raportul dintre căsătorie și monahism, într-un text de o rară frumusețe: "Căsătoria și viața monastică se completează și se echilibrează cam în felul în care se completează și se echilibrează în teologie calea catafatică și cea apofatică. [...]"

5 La articolul Crezului oficial al Bisericii, așa cum a fost definit la Constantinopol în 381, care mărturiseste că "Duhul Sfânt purcede de la Tatăl", latinii adaugă precizarea : "și de la Fiul" (*filioque*). Pentru bizantini, acest adaos, hotărât unilateral, a rupt comuniunea eclezială. De altminteri, reducând dimensiunea *personală* a Sfântului Duh și făcând din Fiul un principiu original, el atentează la plinătatea adevărului revelat în Sfânta Treime.

6 Cf. *Essai sur la théologie mystique de l'église d'Orient*, Cerf («Foi vivante»), 1990, p. 248.

Ambele sunt Taine ale iubirii. Dar ceea ce sotul si sotia realizează *unul prin celălalt*, călugărul se străduiește să dobândească *direct*. [...] Amândouă căile sunt expresii reale ale *preotiei împărătești*, universale, a celui botezat. Amândouă sunt necesare Bisericii si nici una din ele nu poate fi înțeleasă cu adevărat decât în lumina celeilalte. [...] Monahul si crestinul căsătorit sunt, si unul, si celălalt, deopotrivă ascetici si trupesti, [...] în sensul că mărturisesc potentele spirituale ale trupurilor. Ambii reneagă păcatul si afirmă lumea. Diferenta dintre ei stă doar în conditiile exterioare ale luptei lor ascetice. [...] Pentru noi toti, căsătoriti sau monahi, iubirea este, cu harul dumnezeiesc, atât ceva ce avem deja si izbucneste spontan în inimile noastre, cât si ceva ce trebuie să învățăm si pentru care trebuie să luptăm si să suferim mereu. Iubirea este atât punctul de plecare, cât si cel de sosire. Iubirea este în centrul viu al fiintei noastre: este chiar esenta noastră si, dacă nu iubim, nimic nu suntem. Oriunde am fi, în căminul nostru sau în mănăstirea noastră, să ne străduim să devenim mai deplin ceea ce suntem deja"⁷.

În 1966, Kallistos Ware este hirotonit preot, chiar înainte de a pleca la Oxford, unde primise numire la Universitate. Singurul ortodox în colegiul profesorilor, va preda cursul de "Studii ortodoxe orientale" la catedra Facultății de Teologie, în 1982, "împotriva vointei sale", este hirotonit episcop vicar de Diokleia (Asia Mică), sub autoritatea diecezei ortodoxe din Marea Britanie.

La Oxford, Kallistos Ware s-a nevoit în ascultarea pe care i-o dăduse duhovnicul său de la mănăstirea din Patmos, părintele Amphilokios (+1970): *să facă punți*. Să fie un "podar" (adică cel care ajută la trecerea frontierelor, la depășirea lor, pentru reunirea celor divizati de ele), să deschidă trecători între Orient si Occident. Este o lucrare pe care a împlinit-o la două nivele, în primul rând, între ortodocsii uniti în aceeași credință si în Duhul Sfânt, dar de atâtea ori separati în fapt de granitele de nationalitate si jurisdicție, în 1966, la Oxford nu era decât o comunitate rusă. Athenagoras II îi cere să înființeze o parohie greacă. O face, dar - fără nici o greutate - în colaborare cu rusii. Rezultatul? în 1973, eveniment absolut exceptional, cele două comunități hotărăsc să-si unească forțele si să construiască, *împreună*, o singură biserică. "Astăzi", explică Preasfintitul Kallistos, "avem două parohii (greacă si rusă), două jurisdicții (Patriarhia Ecumenică de Constantinopol si Patriarhia Moscovei), două calendare (iulian si gregorian), dar o singură biserică, în

⁷ "La vie monastique - Sacrement d'amour", în *Contacts*, 11/1981, Nr. 114, pp. 136-150.

Dumnezeiasca Liturghie suntem *una*, o singură adunare de credinciosi. Cu exceptia unor sărbători care se oficiază la date diferite, cei doi episcopi de Oxford slujesc împreună, de fiecare dată în trei limbi: engleză, greacă și slavonă. Desigur, situația nu este întotdeauna ideală, nici prea lesnicioasă, dar încercăm să mărturisim unitatea pan-ortodoxă". Cert este că, alături de Londra, locul parohiei atât de active a Mitropolitului Antonie de Suroj, orașelul Oxford a devenit, de-a lungul anilor, unul dintre cele mai vii centre ortodoxe din Europa. Un semn al acestei vitalități și a strălucirii sale sunt cei nu mai puțin de doisprezece preoți hirotoniți aici până acum și trimisi în cele patru colțuri ale țării!

"Pod" și "podar" a fost Kallistos Ware și între Ortodoxie și Occident. Mai întâi prin învățătura sa, care se adresează mai ales studenților neortodocși, ca și prin prezenta sa activă în Asociația "Sfintii Alban și Serghie". Apoi prin scrisul său, în reviste de dialog ca *Eastern Churches Review*, ieri, și *Sobornost*, astăzi, sau în cărți ca *Approches de Dieu dans la tradition orthodoxe*⁸, care a introdus mulți occidentali în creștinismul răsăritean, în sfârșit, prin traducerile sale: *Triodul* și *Mineele* marilor sărbători, adaptate limbii lui Shakespeare, în colaborare cu Maica Maria de la mănăstirea din Bussy-en-Othe (Franta); dar mai ales *Filocalia Părintilor neptici*⁹, florilegiu de texte ascetice și mistice din secolul al IV-lea până în al XVI-lea, publicate la Venetia în 1783 de Macarie al Corintului și Nicodim Aghioritul, a cărei ediție engleză o coordonează el însuși, făcând considerații substanțiale despre "spiritualitatea filocalică"¹⁰. "Metodă științifică" (Nicodim Aghioritul), școală a rugăciunii, *Filocalia* este, cum spune Sfântul Filotei Sinaitul, o cale "spre împărăția dinăuntru și împărăția lumii de apoi" și are ca scop îndumnezeirea, comuniunea omului, aici și acum, cu Dumnezeu cel deodată cunoscut și necunoscut, imanent și infinit transcendent. Căile *Filocaliei*: *nepsis*-ul (trezvia, veghea) și *isihia*, adică liniștea lăuntrică a inimii curățite de orice gând și de orice imagine, în sfârșit, instrumentul său: chemarea numelui

⁸ Desclue de Brouwer, 1982, p. 221.

⁹ Cf. *Philocalie des Pères neptiques*, Abbaye de Bellefontaine, 11 vols., 1979-1991. Sub formă de extrase, *Petite Philocalie de la prière du cœur*, Seuil («Points-Sagesses»), 1979, p. 248, și *Nouvelle petite Philocalie*, Labor et Fides, 1992, p.195

¹⁰ The Spirituality of the Philokalia", în *Sobornost*, 13/1, 1991, pp. 6-24.

Domnului sau Rugăciunea lui Iisus (însotită, eventual, de tehnici corporale sau respiratorii).

La ora la care Ortodoxia este pândită, aici și în alte părți, de ritualism, este fundamentală această reamintire a priorității "omului celui lăuntric" (cf. *Romani 7,22; II Corinteni 4, 16; Efeseni 3, 16*) asupra celui din afară, a rugăciunii inimii asupra celei a buzelor, a lăuntricului asupra exteriorului, a duhului asupra literei. Cum explică Nicodim Aghioritul în introducerea sa la *Filocalia*, nevoitele ascetice, împlinirea rânduielii, ostenele trupesti, respectarea sfintelor canoane, oricât de importante ar fi, sunt pentru viața duhovnicească ce sunt și frunzele pentru pomi. Singure nu sunt suficiente nici pentru păstrarea credinței și tradiției ortodoxe, nici pentru creșterea duhovnicească. Esențialul, "singurul lucru necesar", este până la *urmă fructul*, adică trezvia lăuntrică, păzirea minții și curăția inimii, singurele mijloace de a ne "întoarce la harul desăvârșit al Duhului ce ne-a fost dat la început prin Botez".

Cuviosul Nicodim Aghioritul sublinia vocația universală a *Filocaliei*. Cuviosul Paisie Velicikovski (1722-1794), dimpotrivă, temându-se ca ea să nu cadă în mâinile unor persoane nepregătite sau lipsite de îndrumare duhovnicească, s-a împotrivit mult timp ca traducerea făcută de el în slavonă să fie tipărită. Kallistos Ware este cu totul de partea Cuviosului Nicodim. Calea filocalică și practicarea Rugăciunii lui Iisus, care este inima acestei căi, nu sunt rezervate exclusiv monahilor sau ortodocsilor, cu condițiile să "apartii deplin și activ Bisericii" și să duci o "viață sacramentală regulată". Ca și porunca Sfântului Apostol Pavel, "Rugăți-vă neîncetat!" (*I Tesaloniceni 5, 17*), ea se adresează oricărui creștin, oricare i-ar fi ocupația în lume. "Chemarea Numelui este o rugăciune de o extremă simplitate", scrie Preasfinția Sa. "Este o rugăciune ce poate fi adoptată de toți: nu pretinde nici vreo cunoaștere specială, nici vreo pregătire complicată. [...] Fiind atât de scurtă și simplă, Rugăciunea lui Iisus poate fi rostită oriunde și oricând, [...] în autobuz, în timpul lucrului, în grădină sau în bucătărie, îmbrăcându-ne sau mergând, când suferi de insomnie, în perioadele de disperare sau tensiune, când alte forme de rugăciune sunt imposibile. Din acest punct de vedere, trebuie să recunoaștem că este o rugăciune foarte potrivită pentru tensiunea lumii moderne. [...] Este o rugăciune potrivită pentru toate etapele vieții duhovnicești, de la cea mai elementară până la cea mai avansată"¹¹.

¹¹ În *Introducerea* egumenului Hariton. Cf. *L 'Ari de la PriĂre*, Abbaye de Bellefontaine («Spiritualit^{3/4} orientale» - Nr. 18), 1966, pp. 5-44.

Cale de rugăciune și transformare lăuntrică, această spiritualitate filocalică ar putea fi, împreună cu lucrarea de slujire a celor sărmani, piatra unghiulară a ecumenismului de mâine. Un ecumenism al inimii, în plină înflorire față de ecumenismul oficial al instituțiilor și al comisiilor teologice, care se află astăzi într-un punct mort, dacă nu chiar în regres.

Kallistos Ware, în orice caz, este frapat de succesul *Filocaliei* în Occident. Prima versiune engleză, tradusă din slavonă (două volume mari de 420 pagini, fără numeroasele explicații), s-a reeditat deja de vreo zece ori de la cea dintâi apariție a sa (din 1951-54). Primele volume ale noii traduceri în curs, din limba greacă, s-au reeditat deja. "Influența *Filocaliei* n-a încetat să crească", explică Preasfinția Sa. "În mod paradoxal, opera a avut efectul cel mai puternic nu în secolul al XVIII-lea al lumii grecești aflate sub turci, nici în «sfânta Rusie» pre-revolutionară, nici într-o altă țară de tradiție ortodoxă, ci, mai ales, în Europa occidentală și în America de Nord, în ultima jumătate a acestui secol"¹². Pregătit mai ales de publicarea în mai multe limbi a *Povestirilor unui pelerin rus*¹³, Occidentul s-a arătat a fi un teren în mod special receptiv față de *Filocalie*. "E uimitor, dar încurajator în același timp, ca o culegere de texte duhovnicești, destinate la origine grecilor ce trăiau sub puterea otomană, să aibă adevăratul ei impact două secole mai târziu în Occidentul secularizat și post-creștin, printre copiii acestor «Lumini» pe care Macarie și Nicodim le priveau cu cea mai mare teamă", continuă Kallistos Ware. "Sunt cărți ce par a fi scrise mai puțin pentru timpul lor și mai mult pentru generațiile viitoare. [...] Adevărată «bombă cu întârziere» duhovnicească, *Filocalia* este cu siguranță una dintre acestea. Adevărata epocă a *Filocaliei* este mai degrabă secolul nostru decât cel de al XVIII-lea. Deși este imposibil să măsoară prin statistici viața de rugăciune, se poate spune că invocarea Numelui este astăzi practică, mai mult ca niciodată în trecut, atât în Răsărit, cât și în Occidentul creștin. Iar cei ce citesc și practică *Filocalia* nu sunt, cei mai mulți, nici universitari, nici teologi calificați sau specialiști bizantinologi, ci oameni simpli, care nu cunosc, în general, Ortodoxia, și poate nici chiar prea multe despre trăirea vie a credinței creștine, dar sunt pur și simplu interesați de viața Duhului. Bineînțeles, este riscant să se izoleze experiența duhovnicească de orice context doctrinar, sacramental sau comunitar și trebuie să avem grijă să nu se cadă în anumite forme de gnosticism caracteristice miscării *New Age*. Acest pericol trebuie să ne invite

¹² *Op. cit.*, nota 10.

¹³ Ed. Baconniere/Seuil («Points-Sagesses»), 1978, p. 184.

la prudentă și vigilență, dar nu este un motiv să ne retragem și să ne închidem în noi înșine. Există astăzi o enormă sete spirituală în inimile oamenilor și este datoria noastră să le răspundem, să-i ajutăm în căutarea lor, mai ales făcându-le accesibile comorile ce ne-au fost încredintate. Eu cred că Duhul Sfânt se poate manifesta și printr-un text. Dacă cineva este de bună-credință și caută cu sinceritate și smerenie, oare nu-l va îndruma Dumnezeu pe calea cea bună, dându-i ceea ce îi trebuie? *Filocalia* este una dintre căile posibile, o răscruce. Să avem încredere în Duhul Sfânt!".

Există, într-adevăr, persoane care au început să practice Rugăciunea lui Iisus fără să fie creștini, ca pe o mantră. Și, puțin câte puțin, în mod inconștient, puterea Numelui a lucrat în ei și le-a deschis inima spre prezența personală și spre Fata lui Hristos.

Tradițională, echilibrată, niciodată polemică, Ortodoxia predicată și proslăvită de Kallistos Ware este, după cum se vede, una cu fermitate *deschisă*. "Lumea are nevoie nu de o Ortodoxie zgribulită, exclusivă, acuzatoare și închisă în ea însăși, ci de una îndrăzneată, primitoare, tolerantă și generoasă. Și putem fi toate acestea fără a fi obligați să ne diluăm Tradiția", declară Preasfinția Sa. "În acest sens, nimic nu-i mai înfricoșător decât atitudinea negativistă pe care o au numeroși ortodocși față de Occident și modernitate. După mine, aceasta reprezintă o deviere, căci Ortodoxia este, fundamental, o afirmatie și nu o negatie. Din nefericire, trebuie să recunoaștem că astăzi Ortodoxia este deseori bântuită de temeri nefondate. Frica este cea care ne închide față de alții, față de Occident. Să nu ne speriem! Să avem încredere în Tradiția noastră! Nu sunt pentru compromisurile doctrinare, dar știu că am fost mult ajutat în formarea mea ortodoxă de scrierile unor romano-catolici ca Urs von Balthasar, Henri de Lubac, Jean Daniélou, de anglicani ca Michael Ramsey, arhiepiscop de Canterbury, care a scris cea mai bună carte pe care o cunosc despre Schimbarea la Față. Da, există aici, pe plan spiritual, schimburi ce pot fi deosebit de fructuoase. Occidentul, întâlnirea cu Occidentul, ne poate ajuta chiar să ne înțelegem mai bine și să ne aprofundăm Ortodoxia".

"Din același motiv regret și atitudinea antiintelectuală și anticulturală a unor ortodocși, convertiți sau nu", mai subliniază părintele. "Buna folosire a rațiunii umane, înțeleasă nu în sensul unui rationalism strâmt, este cu desăvârșire în tradiția și duhul Părinților Bisericii. De ce ar trebui atunci să-i renegăm pe Dante, Montaigne, Shakespeare, Milton, Victor Hugo și alții

altii? Nu apartin oare si ei mostenirii noastre culturale? Este important pentru ortodocsii din Occident să cunoască bine poezia, arta, cultura țărilor în care locuiesc. De ce n-ar fi posibil să fii în acelasi timp ortodox pe plan duhovnicesc si occidental pe plan cultural? Nu există în asta nici incompatibilitate, nici contradicție, ci doar o tensiune creatoare, precum cea pe care o găsim, de exemplu, în definiția dogmelor, unde se încearcă unirea a două adevăruri paradoxale, antinomice. Există, bineînțeles, un risc. Dar trebuie să ne asumăm si riscurile. De multe ori, oamenii care intră în Biserica Ortodoxă cred sau speră să găsească un răspuns imediat, rapid si sigur la toate întrebările lor. De parcă aici n-ar trebui să fie loc pentru îndoială sau ezitare! Personal, nu cred că aceasta este adevărata Ortodoxie. Căci există o formă de certitudine pe care Biserica nu poate să o aibă; mai bine zis, nu trebuie să o caute. Duhul Bisericii este un duh de explorare, apofatic. Adevărul nu este alcătuit din argumente care dau răspunsuri sistematice la toate întrebările, ci este o lumină. Si ca orice lumină, e înconjurată de umbre si întunecimi. Să avem smerenia să recunoastem că avem multe probleme nerezolvate la care Occidentul, cu tradiția lui, ne poate ajuta să găsim soluții".

Este, mai ales, cazul slujirii sociale. "Există un real pericol pentru ortodocsii din Occident să se rupă nu numai de mediul lor cultural, ci si, într-un sens mai larg, de acțiunea socială", constată Kallistos Ware. "Retragerea din lume într-un cerc strâmt, protector si plin de siguranță, un microcosmos liturgic în care totul este armonios si frumos, ar fi o trădare a plenitudinii Ortodoxiei. Căci adevărata Ortodoxie respinge separarea dintre sacru si secular. Dumnezeu poate fi găsit peste tot, în fiecare persoană. Totul este potential sacru: totul poate deveni sacru. Locul central, din nefericire uitat adesea, pe care spiritualitatea noastră îl dă pildei despărțirii caprelor de oi la Judecata din urmă (cf. *Matei 25, 31-45*), este o mărturie. Cred că trebuie, ca ortodocsi, să ne angajăm în slujirea celor sărmani. Să trăim asta! Să iesim din gogoasa noastră, să mergem în întâmpinarea celui alt, să-L descoperim pe Hristos în aproapele nostru. Să ne inspirăm de la nebunii întru Hristos care merg înaintea nevoiasilor, a lepădatilor, a prostituatelor, a betivilor, a tuturor acestor proscrisi ai pământului pe care clerul «respectabil» nu-i va întâlni niciodată!".

Kallistos Ware îi iubeste mult pe "nebunii întru Hristos". Pentru părintele Kallistos, ei sunt expresia extremă si sublimă a carității, a iubirii lui Hristos care participă total la suferința celui alt, desăvârșind deofiintimea cu neamul omenesc, pe cruce. "Nebunul întru Hristos", ne mai spune Kallistos Ware,

arată că "nu-i ajutăm pe alții prin ce spunem, ci prin ce *suntem*, prin maniera noastră de *a trăi*. Credința nu se predică prin elocvență sau prin argumente subtile, ci prin reală compasiune"¹⁴. Pentru aceasta trebuie să-ncepem prin a ne realiza vocația proprie. "Să devii, conștient și activ, ceea ce ești deja în mod potențial și secret, în virtutea creării tale după chipul lui Dumnezeu și a re-creării tainice prin Sfântul Botez", proclamă Kallistos Ware. "Să devii ceea ce ești: mai exact, să revii la tine însuți; descoperă-l pe cel ce deja este în tine; ascultă-l pe cel ce niciodată n-a încetat să vorbească în tine; posedă-l pe cel ce chiar acum te posedă!"¹⁵.

Maxime Egger

(în românește de Maica Siluana Vlad)

¹⁴ "The Fool in Christ as Prophet and Apostle", în *Sobornost*, 6/2, 1984, pp. 6-28.

¹⁵ "La Puissance du Nom", în Elisabeth Behr-Siegel, *Le Lieu du Coeur*, Cerf, 1989, pp. 123-154.